

Evaluatie au pair regeling

Frank Miedema
Bob Post
Clara Woldringh

Nijmegen, juni 2003

EVALUATIE AU PAIR REGELING

Evaluatie au pair regeling

Frank Miedema
Bob Post
Clara Woldringh

Nijmegen, juni 2003

Voorwoord

Dit rapport bevat het verslag van een onderzoek naar de manier waarop au pairs en gastgezinnen gebruik maken van de au pair regeling. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek-Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie.

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode mei 2002 - maart 2003. Diverse medewerkers van het ITS leverden een bijdrage: drs. A. Meuleman, R. Overmars, mw. H.G.W. van der Wal en mw. P.L. Leenders. Daarnaast hebben 10 interviewers een bijdrage aan het onderzoek geleverd

Het onderzoek is namens de opdrachtgever begeleid door een commissie, waarvan de volgende personen deel uitmaakten:

Mw. prof. mr. J.E. Goldschmidt	Commissie Gelijke Behandeling (voorzitter)
Mw. drs. A. ten Boom	Ministerie van Justitie (WODC)
Mw. drs. E.E. Bleeker	Ministerie van Justitie (vanaf oktober 2002)
Mw. dr. A.C. Heijkoop	Immigratie- en Naturalisatiedienst
Mw. drs. H. Karreman	Ministerie van Justitie (tot september 2002)
Mw. D. Oosterbeek-Latoza	Stichting Bayanihan
Mw. drs. C. Schaafsma	Activity International
Mw. mr. G. Sert	Immigratie- en Naturalisatiedienst
Dhr. S. van der Pol	FNV
Dhr. mr. M. de Vos	Ministerie van SZW
Mw. drs. M. Wijers	Clara Wichmann Instituut

Wij danken de leden van de begeleidingscommissie voor de kritische en constructieve wijze waarop zij het onderzoek hebben begeleid en de conceptrapportages van commentaar hebben voorzien.

Een woord van dank geldt ook het INDIAC voor hun bereidwillige medewerking bij het trekken van de steekproeven van au pairs en gastouders.

Verder willen wij graag alle au pairs en gastgezinnen bedanken die hun medewerking aan dit onderzoek hebben verleend.

ITS-Nijmegen

Dr. J. Winkels
Directeur

Inhoud

Voorwoord	v
Deel I - Aanleiding, opzet en uitvoering van het onderzoek	1
1 Aanleiding voor het onderzoek	3
1.1 De au pair regeling	7
1.2 Oneigenlijk gebruik	7
1.3 Onderzoek	8
1.4 Leeswijzer	9
2 Vraagstelling, opzet en uitvoering van het onderzoek	11
2.1 Doel van het onderzoek	10
2.2 Opzet van het onderzoek	11
2.3 Interviews met au pairs	11
2.4 Respons van au pairs	13
2.5 Ontwikkelen vragenlijst voor au pairs	13
2.6 Het interview en de interviewers	14
2.7 Schriftelijke enquête onder gastouders	14
2.8 Ontwikkelen vragenlijst voor gastgezinnen	15
2.9 Gesprekken met sleutelinformanten	15
2.10 Bestandsanalyse	16
2.11 Analyse kader	17
2.12 Respons en non respons analyse	18
Deel II - De au pairs	22
3 Au pairs in Nederland	23
3.1 Persoonskenmerken van au pairs	23
3.2 Motivatie voor het au pairschap	25
3.3 Voorkeur voor en redenen om naar Nederland te komen	26
3.4 Komst naar Nederland en contact met het gastgezin	26
3.5 Kenmerken van de gastgezinnen	27
3.6 Duur van het verblijf in Nederland en toekomstplannen	28

4	Werkzaamheden van au pairs	30
4.1	De zorg voor kinderen	30
4.2	Huishoudelijk werk	33
4.3	Omvang van de werkzaamheden	34
4.4	Inkomen, uitgaven en ander werk	35
5	Sociale omstandigheden van au pairs	37
5.1	Plaats binnen het gezin	33
5.2	Sociale contacten	38
5.3	Vrije tijd	40
5.4	Psychisch en/of fysiek misbruik	40
5.5	Bewegingsvrijheid	41
5.6	Beoordeling van het au pairschap door au pairs	42
5.7	Klachten	43
5.8	Voorlichting en kennis van de regelgeving	43
5.9	Contact met instanties	44
6	Afwijkingen van de regelgeving volgens de au pairs	45
6.1	Inleiding	45
6.2	Regelingen apart	45
6.3	Afwijkingen van de regels in combinaties met elkaar	46
6.4	Afwijkingen van de regelgeving naar herkomst	48
	Deel III- De gastgezinnen	50
7	Kenmerken van het gastgezin en de au pair	51
7.1	Persoonskenmerken van de gastouders	51
7.2	Kenmerken van het gezin van de gastouders	52
7.3	Motieven van gastouders voor de keuze van een au pair	54
7.4	Kenmerken van de au pair en haar verblijf in het gezin	56
8	Bemiddeling, informatie en toezicht	58
8.1	Wijze waarop gastouders en au pair contact gelegd hebben	58
8.2	Verdere rol van het bemiddelingsbureau	59
8.3	Informatie en voorlichting	60
8.4	Toezicht door controlerende instanties	61
8.5	Kennis van de au pair regeling	62

9 Het gastgezin en de werkzaamheden van de au pair	64
9.1 Omvang van de werkzaamheden per week	64
9.2 Aard van de werkzaamheden	65
9.3 Andere opvang voor kinderen in het gastgezin	66
9.4 Eventueel ander betaald werk	67
10 Het verblijf van de au pair in het gezin	69
10.1 Hoogte zakgeld en andere kosten	69
10.2 Overige omstandigheden	70
10.3 Ervaringen van het gastgezin met de au pair	72
11 Afwijkingen van de regelgeving volgens de gastgezinnen	73
11.1 Inleiding	73
11.2 Regelingen apart	73
11.3 Afwijkingen van regels in combinatie met elkaar	74
11.4 Afwijkingen van regelgeving en achtergrond van au pair	76
Deel IV - Toezicht op de au pair regeling	77
12 Toezicht op de au pair regeling	78
12.1 Toezicht	78
12.2 De aanvraagprocedure	79
12.3 De aanvraagprocedure in de praktijk	80
12.4 Toezicht in de praktijk	81
12.5 Klachten en oneigenlijk gebruik van de regeling	81
12.6 Klachtenprocedures	82
Deel V - Samenvatting en conclusie	83
13 Samenvatting en conclusie	84
13.1 Samenvatting	84
13.2 Conclusies	93
Bijlagen	

Deel I

Aanleiding, opzet en uitvoering van het onderzoek

1 Aanleiding voor het onderzoek

1.1 De au pair regeling

De au pair regeling is bedoeld om buitenlanders uit de zogenaamde derde landen kennis te laten maken met de Nederlandse samenleving en cultuur¹. In dat kader verblijft de au pair bij een gastgezin waar hij of zij, in ruil voor kost, inwoning en zakgeld, oppast op de kinderen en licht huishoudelijk werk verricht². De au pair verblijft op voet van gelijkheid met de andere gezinsleden in het gastgezin. Daarnaast kan zij kennis maken met de Nederlandse cultuur en taallessen volgen. Om te voorkomen dat au pairs arbeid in de zin van de Wet Arbeid Vreemdelingen (WAV) verrichten, zijn aan de regeling onder andere de volgende voorwaarden verbonden³:

- De au pair mag, in ruil voor kost, inwoning en zakgeld, niet meer dan acht uur per dag werken met een maximum van 30 uur per week.
- De au pair heeft recht op minimaal twee vrije dagen en twee vrije avonden.
- De au pair mag maximaal een jaar als au pair in Nederland blijven.
- De au pair moet ongehuwd zijn.
- De au pair mag niet eerder in Nederland als au pair geweest zijn.
- De au pair mag alleen licht huishoudelijk werk doen.
- De au pair moet 18 jaar of ouder zijn, maar niet ouder dan 25 jaar.
- De au pair mag alleen werk verrichten waarvoor in zijn/haar afwezigheid steeds een alternatief voorhanden is.
- Doel van het verblijf is onder meer dat de au pair de mogelijkheid heeft deel te nemen aan de Nederlandse cultuur.

De voorwaarden waaraan een au pair en het gastgezin moeten voldoen zijn opgenomen in een bewustverklaring die ondertekend dient te worden door au pair en gastgezin. Men hoopt hiermee te bereiken dat met name het gastgezin op de hoogte is van de beperkingen die gelden voor de au pair regeling.

1 Met 'derde landen' wordt bedoeld op landen buiten de Europese Unie of de Europese Ruimte.

2 Omdat de meeste au pairs van het vrouwelijke geslacht zijn (zie paragraaf 3.1) wordt in het vervolg van deze rapportage van zij gesproken.

3 Tussentijds Bericht Vreemdelingencirculaire, Staatscourant 28 juli 2000, nr. 144.

Nadere regels inzake au pair-beleid en jeugduitwisseling, Staatscourant 3 januari 2001, nr. 2

1.2 Oneigenlijk gebruik

Ondanks de strikte regelgeving blijven er, met enige regelmaat, berichten opduiken die erop duiden dat de au pair regeling misschien niet altijd gebruikt wordt waarvoor zij in eerste instantie is bedoeld, namelijk het kennis maken met de Nederlandse samenleving en cultuur. Zo heeft de FNV in 2000 een drietal rechtszaken aangespannen tegen gastgezinnen die de au pair regeling oneigenlijk gebruikt zouden hebben. Zij lieten door hun au pairs een volledige dagtaak uitvoeren waardoor zij feitelijk arbeid verrichtten. Ook in de pers zijn artikelen verschenen over het misbruik van de regeling⁴. Het veronderstelde oneigenlijke gebruik van de au pair regeling heeft regelmatig tot vragen in de Tweede Kamer geleid over de regeling en het veronderstelde misbruik daarvan.⁵ Mede op grond van bovengenoemde signalen heeft het Ministerie van Justitie een evaluatie van de au pair regeling aan de Tweede Kamer toegezegd en deze evaluatie opgenomen in het onderzoeksprogramma van 2002⁶.

Dat au pairs mogelijk worden ingezet voor andere doeleinden dan waarvoor de regeling in eerste instantie bedoeld is, blijkt ook uit meer indirecte bronnen. Primair is de regeling namelijk bedoeld voor culturele uitwisseling waarbij au pairs kennis nemen van de Nederlandse samenleving en cultuur. Ze mogen geen werk verrichten waarvoor ze onmisbaar zijn en behoren te functioneren als lid van het gezin. Naar aanleiding van een oproep door een kinderpsycholoog op de internetsite van “ouders online” blijkt uit de reacties van gastouders echter dat au pairs vooral worden gezien als onmisbare kinderopvang en gezinshulp, die bovendien een stuk goedkoper is dan de reguliere kinderopvang⁷. Deze financiële overweging kan een rol spelen bij gezinnen met twee of meer kinderen waarvoor opvang geregeld moet worden. De au pairs worden in deze visie als slachtoffers van de regeling gezien.⁸ Het is echter ook zeer goed mogelijk dat de regeling door de au pairs zelf wordt misbruikt. Om tenminste tijdelijk aan de omstandigheden in het land van herkomst te ontsnappen, zouden au pairs mogelijk ook bereid kunnen zijn om voor een bepaalde periode als au pair in het westen te werken zonder dat men interesse heeft in de cultuur van het gastland.

Om de rechtspositie van de au pair te verbeteren is per augustus 2000 het au pair beleid gewijzigd⁹. Zo mag de au pair sindsdien van gastgezin veranderen en moeten

4 ‘Au pairs in Nederland nog steeds uitgebuit’ Volkskrant, 10 januari 2002.

5 Tweede Kamer, 1999-2000, Aangangsels, nrs. 1320, 1775.

Tweede Kamer, 2000-2001, Aangangsels, nr. 213.

Tweede Kamer, 2001-2002, Aangangsels, nr. 618, 708.

6 Antwoord van de Staatssecretaris van Justitie en de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op vragen van de leden Hoekema, Dittrich en Schimmel. Tweede Kamer, 2001-2002, Aangangsels, nr. 618.

7 Zie bijvoorbeeld de discussie op ‘Ouders online’: <http://www.ouders.nl/xopi2000-05.htm>

8 Zie bijvoorbeeld: P.Krebbers en E. de Waard, Nieuwe trend: Filippijnse au pairs in Nederland. In: De Peuraar, no. 49 (september 1994).

9 Tussentijds Bericht Vreemdelingen-circulaire, Staatscourant 28 juli 2000, nr. 144

zowel de au pair als het gastgezin een bewustverklaring ondertekenen. In deze verklaring staan de rechten en plichten van au pair en gastgezin.

1.3 Onderzoek

Ondanks alle signalen over mogelijk misbruik van de au pair regeling is er geen enkel zicht op de vraag om hoeveel gevallen het gaat en wat de eventuele motieven van de au pairs zelf zijn. Bij de Vreemdelingendienst en de Arbeidsinspectie worden vrijwel geen gevallen van misbruik van de regeling gemeld. Dit kan ermee te maken hebben dat een au pair die een klacht indient en in het gelijk wordt gesteld in feite illegale arbeid verricht, en op grond daarvan het land moet verlaten. Anderzijds kan van de gastouders zelf niet worden verwacht dat zij klagen over een eventueel misbruik van de regeling. Om de regeling en het toezicht daarop te kunnen evalueren moet daarom eerst inzicht worden verkregen in de omvang van het misbruik en de motieven van gastouders en au pairs. Om die reden heeft het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie het ITS verzocht een onderzoek te verrichten naar eventueel oneigenlijk gebruik van de au pair regeling. Voorliggend rapport is de schriftelijke neerslag van dit onderzoek.

1.4 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd: in hoofdstuk twee worden de vraagstelling, de opzet en de uitvoering van het onderzoek uitgewerkt en beschreven. Daarna worden, in hoofdstuk drie, vier vijf en zes, de resultaten van de interviews met au pairs besproken. In de hoofdstukken zeven tot en met elf wordt de visie op het au pairschap vanuit het standpunt van de gastouders besproken. De wijze waarop er toezicht wordt gehouden op de au pair regeling, volgens de geïnterviewde sleutelinformanten, komt in hoofdstuk twaalf aan de orde waarna, in hoofdstuk dertien, de resultaten van het onderzoek worden samengevat en conclusies op basis van het hele onderzoek worden gepresenteerd.

2 Vraagstelling, opzet en uitvoering van het onderzoek

In dit hoofdstuk gaan we eerst in op het doel en de opzet van het onderzoek. Daarna wordt verslag gedaan van het veldwerk van de mondelinge enquête onder au pairs en de uitvoering van de schriftelijke enquête onder gastouders. Vervolgens beschrijven wij de manier waarop de gesprekken met sleutelinformanten zijn georganiseerd. Tot slot worden, onder andere door het beschrijven van de respons, de reikwijdte en beperkingen van het onderzoek uiteengezet.

2.1 Doel van het onderzoek

Het onderzoek moet duidelijk maken of de au pair regeling, die ziet op de toelating en verblijf van au pairs uit ‘derde landen’, oneigenlijk wordt gebruikt en zo ja, in welke mate en op welke wijze. Daarnaast moet het onderzoek in beeld brengen of er in de praktijk adequaat toezicht wordt gehouden.

De vraagstelling, die hieruit afgeleid kan worden bestaat uit twee hoofdvragen waarvan één inventariserend en één evaluerend:

1. **Inventariserend:** *In welke mate wordt de au pair regeling oneigenlijk gebruikt in de zin dat de au pair primair in het kader van werk bij een gastgezin verblijft?*
2. **Evaluerend:** *In hoeverre vindt er adequaat toezicht plaats op de invulling van het au pairschap?*

Om de hoofdvragen te kunnen beantwoorden, is het onderzoek uitgevoerd aan de hand van een aantal deelvragen. Omwille van de overzichtelijkheid zijn deze naar hoofdvraag gerubriceerd.

Ad. 1: Inventariserend

1. Wat zijn de belangrijkste motieven van au pairs uit derde landen om als au pair naar Nederland te komen en van gastgezinnen om een au pair in huis te nemen?
2. Hoe wordt het au pairschap feitelijk ingevuld door gastgezin en au pair?
3. In hoeverre hebben de au pairs klachten, en wat gebeurt hiermee?
4. Zijn er indirecte aanwijzingen die op oneigenlijk gebruik duiden?
5. In hoeverre is oneigenlijk gebruik bekend bij de bemiddelingsinstanties en wat doen zij hiermee?

Ad. 2: Evaluatorend

6. Op welke wijze en in welke mate wordt er toezicht gehouden op de invulling van het au pairschap?
7. Wat zijn de eventuele knelpunten bij de uitoefening van het toezicht?
8. Welke veranderingen zijn er te constateren in het aantal aanvragen en toekenningen voor een Machtiging tot Voorlopig Verblijf (MVV) en hoeveel au pairs hebben van de mogelijkheid gebruik gemaakt om van gastgezin te wisselen, sedert de beleidswijziging van 1 augustus 2000?

2.2 Opzet van het onderzoek

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn de volgende activiteiten uitgevoerd.

1. mondelinge interviews met au pairs;
2. schriftelijke enquête onder gastouders;
3. mondelinge interviews met sleutelinformanten.

In de volgende paragrafen worden onderzoeksactiviteiten verder toegelicht.

In de onderzoeksopzet was ook voorzien in een bestandsanalyse. De manier waarop gegevens van au pairs en de gastgezinnen worden geregistreerd is zodanig dat een diepgaande analyse niet mogelijk was. Aan het eind van dit hoofdstuk wordt hier apart op ingegaan.

2.3 Interviews met au pairs

Steekproeftrekking en het benaderen van au pairs

Het aantal mensen dat een MVV aanvraagt met verblijfsdoel au pair Nederland schommelt de laatste jaren enigszins: 1465 in 1999, 1314 in 2000, 1168 in 2001 en 1560 in 2002¹⁰. Het was de opzet om met 150 au pairs te spreken, een aantal dat groot genoeg is om verantwoorde uitspraken te doen over au pairs uit derde landen. Van deze 150 zouden 100 uit het Centraal Register Vreemdelingen (CRV) worden geselecteerd, 50 au pairs zouden via andere kanalen worden geworven. Uitgaande van een te verwachten non-respons van ongeveer 50 procent was het de bedoeling uit het CRV bestand een steekproef van 200 au pairs te trekken.¹¹

Het trekken van de steekproef heeft de nodige problemen opgeleverd. In het CRV bleken alleen gegevens over de au pairs te staan die eind december in Nederland zijn, in dit geval dus 31 december 2001. Niet vastgelegd is wanneer de au pair naar Neder-

10 Bron VAS/INDIAC. Au pairs uit MVV vrijgestelde landen (dit zijn naast de landen die tot de Europese ruimte behoren Australië, Canada, Nieuw Zeeland, Verenigde Staten, IJsland en Japan) zijn in de cijfers niet meegenomen.

11 Dit non-respons percentage is gebaseerd op de ervaringen van het ITS met eerdere onderzoeken onder moeilijk bereikbare groepen.

land is gekomen. Om die reden is het CRV niet geschikt voor het trekken van een steekproef. Immers au pairs die bijvoorbeeld in februari 2001 naar Nederland zijn gekomen, zijn op het moment dat de steekproef wordt getrokken (juni 2002) alweer vertrokken. Als alternatief is toen overwogen om gebruik te maken van het informatiesysteem van de IND, het INDIS bestand. In dit bestand staat geregistreerd aan wie en op welke datum en met welk verblijfsdoel een MVV is verleend¹². Probleem hierbij is dat het niet zeker is dat iemand die een MVV heeft gekregen ook daadwerkelijk komt. Is er echter een sprake van een ingewilligde MVV aanvraag met als verblijfsdoel au pair en zijn er voor de aanvraag referentgegevens voorhanden, dan is de kans groot dat de au pair ook daadwerkelijk naar Nederland is gekomen. Er bleken in de periode januari 2002 - juni 2002 381 MVV aanvragen met verblijfsdoel au pair te zijn ingewilligd waarbij ook referent gegevens voorhanden waren. Besloten is toen om de aselechte steekproef van 200 au pairs uit deze groep te trekken.

Aangezien onderzoekers in verband met de Wet bescherming persoonsgegevens niet zelf over adresgegevens mochten beschikken was het rechtstreeks benaderen van de au pairs door de onderzoekers niet mogelijk. Dit moest gedaan worden door de organisatie die de gegevens van de au pair registreert, in dit geval het Ministerie van Justitie. Niet denkbeeldig is echter dat au pairs worden afgeschrikt door de naam van het ministerie. Daarom is besloten dat het ITS brieven op ITS briefpapier in een ITS envelop zou aanleveren bij IND Informatie- en analysecentrum en dat INDIAC deze van etiketten zou voorzien en versturen.

Voor deze werkwijze is toestemming aangevraagd en verkregen bij het Ministerie van Justitie. In de door het ITS opgestelde brief, die in eerste instantie in het Engels en het Duits is vertaald, is het doel van het onderzoek uitgelegd en is aangegeven dat de antwoorden van de au pair anoniem worden verwerkt. Om potentiële respondenten niet af te schrikken is de naam van de opdrachtgever niet genoemd. Verwijzingen naar oneigenlijk gebruik van de regeling zijn in de introductiebrief vermeden. Via een bijgevoegde antwoordkaart kon de au pair zich aan- of afmelden voor deelname aan het onderzoek. De au pair die niet wilde deelnemen is verzocht in ieder geval op de antwoordkaart aan te geven wat hiervoor de reden was. Daarnaast is de au pair gevraagd op de antwoordkaart haar leeftijd en het land van herkomst aan te geven. Het doel was deze informatie te gebruiken om de kenmerken van de groep au pairs die niet aan het onderzoek deelnemen, te vergelijken met au pairs die dat wel doen. De au pairs die op de antwoordkaart aangaven dat zij aan het onderzoek wilden meewerken, zijn telefonisch benaderd voor een interviewafspraak.

Om een voorlopig inzicht te krijgen in de respons zijn van de 200 geselecteerde au pairs er eind augustus 2002 50 aangeschreven. De respons bleek laag te zijn. Slechts 11 respondenten stuurden de antwoordkaart terug, van wie er niet meer dan zeven

¹² Au-pairs uit MVV vrijgestelde landen kunnen niet bereikt worden via dit bestand. Aangezien het onderzoek zich niet richt op au-pairs uit MVV vrijgestelde landen (zie paragraaf 1.1) was dit voor het onderzoek geen probleem.

wilden meedoen aan het interview. In overleg met de begeleidingscommissie en de opdrachtgever is toen besloten de au pair een beloning aan te bieden in vorm van een cadeaubon van 15 euro. Eind september zijn de overige 150 aangepaste brieven verstuurd. De respons was nu hoger, 31 au pairs wilden aan een interview medewerken. Om de bekendheid van het onderzoek te vergroten en de respons te stimuleren is in dezelfde periode een advertentie geplaatst in *Munting Nayon*, een blad voor Filippinoots die in Nederland wonen. Verder is er aandacht besteed in de nieuwsbrief van *Activity International* (een bureau dat ondermeer voor au pairs bemiddelt).

Toch bleef het aantal respondenten achter bij de verwachting en de doelstelling. Probleem hierbij was dat geen rappelbrieven konden worden verstuurd naar au pairs die geheel niet reageerden. De onderzoekers hadden immers vanwege de privacywetgeving geen toegang tot het bestand waaruit de steekproef was getrokken. Hierdoor was het niet mogelijk na te gaan welke au pair niet op het verzoek om deel te nemen aan het onderzoek heeft gereageerd.

In de begeleidingscommissie werd gesuggereerd dat de tegenvallende respons wellicht werd veroorzaakt doordat de introductiebrieven alleen in het Engels en Duits was vertaald en niet in het Pools en Russisch, terwijl blijkens het *INDIS* bestand veel au pairs uit de Oekraïne en Polen afkomstig zijn. Om die reden is besloten om in de brieven aan de 181 au pairs die nog niet waren benaderd ook een Russische en Poolse versie van de introductiebrieven bij te voegen. Daarin werd deze au pairs de mogelijkheid geboden de interviews via een tolk in het Russisch of Pools te houden. In november zijn deze 181 brieven verstuurd. Van de mogelijkheid om een tolk te gebruiken is drie keer gebruik gemaakt. Met het versturen van de brieven aan de 181 au pairs zijn alle personen van wie in de periode januari 2002 - juni 2002 de *MVV* aanvraag met verblijfsdoel au pair is ingewilligd en waarbij ook referentgegevens voorhanden waren ($n=381$) benaderd.

In oktober 2002 is gestart om 50 au pairs via de alternatieve kanalen te werven. Zo werd er een oproep in het forum van de au pair pagina (aupair.pagina.nl) op het internet geplaatst en is de interviewers gevraagd aan de au pairs te vragen of deze andere au pairs kenden die wellicht aan het onderzoek wilden meewerken, de zogenaamde sneeuwbal methode. Leidde de oproep op het internet tot slechts één interview met een au pair, de sneeuwbal methode leverde 31 potentiële interviewkandidaten op. Hiervan zijn er uiteindelijk 25 zijn geïnterviewd (zie voor de redenen van non-respons paragraaf 2.12). Omdat tijdens een tussentijdse analyse bleek dat de Filippijnse au pairs waren ondervertegenwoordigd, zijn extra inspanningen gepleegd om Filippijnse au pairs te interviewen.

2.4 Respons van au pairs

Elk onderzoek heeft beperkingen, zo ook dit onderzoek. Zelfselectie is bij dit onderzoek niet uit te sluiten: au pairs van wie op oneigenlijke wijze gebruik wordt gemaakt,

willen of mogen misschien niet aan het interview deelnemen. Het kan echter ook zo zijn dat de zelfselectie andersom werkt. Alleen degenen die vinden dat er niet correct met hen wordt omgegaan, willen meedoen. Ook gastgezinnen die zich (bewust) niet aan de regels houden, kunnen ervoor kiezen de enquête niet in te vullen. In totaal zijn 412 au pairs benaderd, 381 per brief en 31 via de sneeuwbalmethode. Van deze 412 zijn er 107 geïnterviewd. Dit is een respons van 26 procent. In tabel 2.1 zijn de verschillende benaderingswijzen en de resultaten bij elkaar gezet.

Tabel 2.1- Overzicht van de gebruikte wervingsmethoden en de resultaten

Methoden	Aantal	Respons	Respons percentage	Opmerkingen
Brieven	50	7	14	Introductiebrief vertaald in het Engels en Duits
Brieven	150	31	21	Introductiebrief vertaald in het Engels en Duits. Tegoedbon van €15 aangeboden.
Brieven	181	43	24	Introductiebrief vertaald in het Engels, Duits, Pools en Russisch. Tegoedbon van €15 aangeboden
Sneeuwbal	31	25	81	Tegoedbon van €15 aangeboden
Internet		1		Oproep op aupair.pagina.nl
Totaal	412	107	26	

Het bereik via internet is te verwaarlozen. De sneeuwbalmethode kan het meest succesvol worden genoemd. Het respons percentage bedraagt hier 81 procent. Doordat deze au pairs via reeds geïnterviewde au pairs zijn geworven weten ze wellicht beter wat het onderzoek inhoudt en welke vragen ze kunnen verwachten. Daarnaast is het van deze au pairs duidelijk dat ze op het moment dat ze benaderd worden ook daadwerkelijk in Nederland zijn. Voor de repons- en non-repons analyse verwijzen we naar paragraaf 2.12.

2.5 Ontwikkelen vragenlijst voor au pairs

Voor de interviews met de au pairs is een vragenlijst ontworpen waarin zowel gesloten als open vragen zijn opgenomen. De vragenlijst is in eerste instantie gebaseerd op de in paragraaf 2.1 geformuleerde onderzoeksvragen. Daarnaast is er voor het ontwikkelen van de vragenlijst gebruik gemaakt van bestaande literatuur over au pairs in Nederland. Onderwerpen die in de vragenlijst zijn opgenomen, zijn onder andere de motieven van au pairs om naar Nederland te komen, de werkzaamheden die worden verricht, het aantal uren per week/dag dat wordt gewerkt, hun toekomstvisie en of

men al een keer van gastgezin is veranderd en waarom. Ook is aandacht besteed aan klachten van au pairs en hoe hiermee is omgegaan door bijvoorbeeld het gastgezin, het bemiddelingsbureau of de vreemdelingendienst.

2.6 Het interview en de interviewers

De interviews zijn in de meeste gevallen op neutraal terrein gehouden, bijvoorbeeld in een stationsrestaurant, een rustig restaurant of café. Er zijn echter ook interviews bij het gastgezin thuis gehouden. De leden van het gastgezin waren bij deze gesprekken nooit aanwezig, hoewel deze soms wel in huis waren. De plaats van het interview is in overleg met de au pair vastgesteld. Voor de interviews is gebruik gemaakt van interviewers die speciaal voor dit onderzoek zijn opgeleid. Bij het selecteren van de interviewers is gelet op hun kennis van de Duitse en of Engelse taal. Gezien het feit dat au pairs in de meeste gevallen van het vrouwelijke geslacht zijn, zijn hoofdzakelijk vrouwelijke interviewers ingezet. Om voeling met de problematiek en het veld te krijgen en de vragenlijst uit te testen hebben de onderzoekers zelf de eerste tien interviews voor hun rekening genomen¹³.

2.7 Schriftelijke enquête onder gastouders

Steekproeftrekking en het benaderen van gastouders

Het was de bedoeling dat 100 gastouders schriftelijk geënquêteerd zouden worden. Voor het benaderen van de gastouders is in de eerste plaats gebruik gemaakt van het door INDIAC samengestelde bestand waaruit ook de steekproef voor de te benaderen au pairs is getrokken. Voor de problemen met betrekking tot het trekken van de steekproef verwijzen wij naar paragraaf 2.3 “Interviews met au pairs”.

De gastouders ontvingen een vragenlijst van het ITS. In het begeleidend schrijven van het ITS is het onderzoek toegelicht en de anonimiteit gegarandeerd. Om zelfselectie zoveel mogelijk te vermijden, is het onderzoek geïntroduceerd als een inventarisatie van wensen en behoeften van gastouders en hun oordeel over de huidige regelgeving. Verwijzingen naar misbruik of oneigenlijk gebruik van de regeling zijn bij de introductie van het onderzoek vermeden.

Ook in dit geval was het rechtstreeks benaderen van de gastgezinnen door de onderzoekers niet toegestaan en is dezelfde procedure gevolgd als voor het benaderen van au pairs. Dat wil zeggen dat INDIAC de steekproef trok en de door het ITS aangeleverde brieven van etiketten voorzag en verstuurde.

¹³ Deze interviews zijn ook meegenomen in de analyse.

In eerste instantie is een steekproef van tweehonderd gastgezinnen uit het door INDI-AC samengestelde bestand getrokken. Aan deze gastouders is een vragenlijst gestuurd, van wie 70 deze lijst retourneerden.

Zoals in de onderzoeksopzet was aangegeven is ook geprobeerd om op alternatieve wijzen in contact te komen met gastouders. Dit is gedaan door middel van een oproep in het forum van de au pair pagina op het internet. Ook is een advertentie geplaatst op de pagina van Oudersonline.nl. Beide oproepen leverden een gering aantal reacties op die uiteindelijk hebben geleid tot één ingevulde vragenlijst van een gastgezin.

Aangezien het ondertussen duidelijk was geworden dat de alternatieve benaderingswijze weinig respons opleverde en het streven naar gegevens van 100 gastgezinnen niet gehaald zou worden, is een tweede steekproef van 100 gastgezinnen getrokken. Ongeveer 30 gastgezinnen hebben de vragenlijst ingevuld. Van de 300 aangeschreven gastouders hebben uiteindelijk 107 het enquêteformulier geretourneerd wat neerkomt op een respons van 34 procent. Drie gastgezinnen hebben op onze oproep op het internet gereageerd. Dit leidde tot één respons. Al met al hebben 108 gastouders het vragenformulier geretourneerd.

2.8 Ontwikkelen vragenlijst voor gastgezinnen

Aan de hand van geraadpleegde literatuur, de geformuleerde onderzoeksvragen (zie paragraaf 2.1) en de eerste 10 test interviews met de au pairs (zie paragraaf 2.6) is de vragenlijst ontworpen. Onderwerpen die in de vragenlijst aan de orde komen, zijn onder andere de reden waarom men een au pair in het gezin heeft opgenomen (of neemt), de werkzaamheden die de au pair verricht, de kennis van de rechten en plichten van zowel au pairs en gastgezinnen en de ervaringen met de au pair.

2.9 Gesprekken met sleutelinformanten

Sleutelinformanten vormen een belangrijke informatiebron over de manier waarop oneigenlijk gebruik van de au pair regeling kan plaatsvinden. Daarnaast kunnen sleutelinformanten inzicht verschaffen in de wijze waarop er toezicht wordt gehouden op de invulling van het au pairschap en hoe er met klachten van zowel au pairs als gastgezinnen wordt omgegaan. Om die reden is, aan de hand van een itemlijst, een aantal gesprekken met sleutelinformanten gevoerd. De gesprekken betroffen de volgende organisaties en instellingen:

- *Vreemdelingendiensten*. Het toezicht op de uitvoering van de au pair regeling valt in Nederland onder de Vreemdelingendienst. Om die reden is met medewerkers van de Vreemdelingendiensten gesproken. Vreemdelingendiensten zijn onderdeel van de in totaal 25 regionale politiekorpsen. Contact is gezocht is met medewerkers van de vreemdelingendiensten van korpsen uit regio's waar veel au pairs zijn on-

dergebracht. Deze regio's zijn geselecteerd aan de hand van het door het INDIAC geleverde overzicht van de verdeling van au pairs over Nederland. Er is gesproken met medewerkers van de volgende regio's: Amsterdam- Amstelland, Hollands Midden, Gooi en Vechtstreek en Rotterdam Rijnmond. Omdat tijdens de gesprekken met de medewerkers van de Vreemdelingendienst bleek dat in sommige regio's de meeste werkzaamheden door de IND zijn overgenomen, is ook gesproken met een medewerker van de IND die betrokken is bij het beoordelen van MVV aanvragen.

- *Arbeidsinspectie.* Een au pair werkt illegaal wanneer zij arbeid verricht in de zin van de WAV. Zij kan daardoor in aanraking komen met de arbeidsinspectie. Daarom is gesproken met twee medewerkers van de arbeidsinspectie. In eerste instantie was het de opzet te spreken met een aantal medewerkers van enkele van de 6 regionale inspecties. Bij het benaderen van deze regionale inspecties werd het echter snel duidelijk dat de uitvoering van de controle op de au pair regeling (zover daar sprake van is) bij het hoofdkantoor ligt. Om die reden is gesproken met twee beleidsmedewerkers van het hoofdkantoor.
- *Bureaus en organisaties die au pairs bemiddelen.* Uit onderzoek is gebleken dat de meeste au pairs via bemiddeling door een bemiddelingsbureau naar Nederland komen¹⁴. Hoeveel bemiddelingsbureaus er zijn is moeilijk te bepalen, er is geen centraal punt waar deze bureaus staan geregistreerd. Volgens het genoemde onderzoek waren er in 1998 ongeveer 30 bureaus die au pair bemiddelen. In sommige gevallen zijn het grote organisaties, in andere gevallen is het bureau een eenmanszaak. Iedereen kan zonder vergunning een bemiddelingsbureau voor au pairs beginnen. In totaal zijn met zeven medewerkers van vier au pair bemiddelingbureaus gesprekken gevoerd. Het benaderen van au pair bureaus verliep niet helemaal naar wens. Er zijn in totaal negen bemiddelingsbureaus benaderd. Bijna alle bemiddelingsbureaus zijn eerst schriftelijk (via de e-mail) benaderd. In de introductiebrief werd de achtergrond van het onderzoek geschetst en om medewerking gevraagd. Circa een week later zochten de onderzoekers telefonisch contact met het bemiddelingsbureau voor het maken van een afspraak. Hoewel zij dit niet expliciet aangeven, maakten vier bemiddelingsbureaus de indruk niet mee te willen werken aan het onderzoek. Zij reageerden niet op de e-mails, of op het telefonische verzoek (in twee gevallen ingesproken op het antwoordapparaat) om contact op te nemen. In één geval is er wel telefonisch contact geweest maar werd het verzoek om terug te bellen niet gehonoreerd. Het vierde bureau, een éénmanszaak, verzette steeds de afspraak. Uiteindelijk meldde het plotseling gestopt te zijn met bemiddelen en geen behoefte te hebben in een gesprek met de onderzoekers. Van een au pair bemidde-

14 M.Hofman (juni 1998). De au pair-regeling in de praktijk (onderzoek uitgevoerd in opdracht van INDIAC).

lingsbureau bleek het nummer dat was opgegeven op de website niet te kloppen zodat het niet mogelijk was telefonisch contact op te nemen¹⁵.

- *Zelforganisaties van buitenlandse vrouwen.* Oorspronkelijk was het de opzet met drie zelforganisaties van buitenlandse vrouwen te praten. Er bleek er echter maar een te zijn die zich richtte op vrouwen uit een land waar ook au pairs vandaan komen. Dit is de stichting Bayanihan, dat zich op Filippijnse vrouwen in Nederland richt. Met de cultureel en maatschappelijk vormingswerker van deze stichting is een gesprek gevoerd.
- *FNV.* Deze organisatie komt op voor de belangen van au pairs. Om die reden is een gesprek worden gevoerd met een beleidsmedewerker Arbeid en Scholing van die organisatie.

Het benaderen van sleutelinformanten.

De vreemdelingenpolitie en de arbeidsinspectie ontvingen van het de opdrachtgever een introductiebrief waarin het doel van het onderzoek werd uitgelegd en om medewerking werd gevraagd. Een week later namen de onderzoekers contact op met de betreffende instelling voor het maken van een afspraak. In een aantal gevallen nam de betreffende medewerker van de vreemdelingenpolitie contact op met de onderzoekers. De au pair bureaus, de FNV en de stichting Bayanihan zijn door de onderzoekers zelf benaderd.

2.10 Bestandsanalyse

In de onderzoeksopzet was ook voorzien in een bestandsanalyse. Deze was vooral van belang voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag welke veranderingen er te constateren zijn in het aantal MVV aanvragen en toekenningen en hoeveel au pairs gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid om van gastgezin te wisselen, sedert de beleidswijziging van 1 augustus 2000. Het aantal aanvragen voor een MVV met verblijfsdoel au pair is in de periode augustus 2000 - juli 2001 teruggelopen in vergelijking met de periode augustus 1999 - juli 2000. Werden er in de periode augustus 1999 - juli 2000 1499 aanvragen ingediend in de periode augustus in de periode augustus 2000 - juli 2001 waren dit er 974. Het is mogelijk dat dit te maken heeft met de beleidswijziging van 1 augustus 2000, maar zeker is dit niet. Het is een signaal, meer niet. Door de IND wordt geregistreerd hoeveel aanvragen worden ingewilligd. Echter, hierbij wordt de beslissingsdatum gehanteerd. Aanvragen die 1999 zijn ingediend kunnen in 2000 worden ingewilligd. Hierdoor kan dus niet worden gezegd welk percentage van de in 1999 ingediende aanvragen is gehonoreerd. Om die reden is het ook niet mogelijk aan te geven of het aantal toekenningen van een MVV met verblijfsdoel door de beleidswijziging van 1 augustus 2000 wellicht is beïnvloed.

15 Op de website was het adres van het bemiddelingsbureau ook niet vermeld, alleen een postbusnummer.

Door de IND wordt niet geregistreerd of een au pair wisselt van gastgezin aangezien dit een gebeurtenis is die na toelating in Nederland plaats vindt. Ook houdt de IND niet bij of een gastgezin meer jaren achtereen referent voor een MVV aanvraag met als verblijfsdoel au pair is geweest. Hierdoor is het niet mogelijk aan te geven hoeveel au pairs gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid van gastgezin te wisselen.

2.11 Analyse kader

Bij de interpretatie van de onderzoeksuitkomsten wordt a priori rekening gehouden met een typologie van vier vormen in de verhouding van de au pair met het gastgezin, vanuit zowel de visie van de au pair als die van het gastgezin.

Bij het ontwikkelen van de typologie is gebruik gemaakt van een aantal bepalingen, afkomstig uit de au pair regeling namelijk:

- maximale verblijfsduur : een au pair mag niet langer dan één jaar in Nederland verblijven;
- aantal vrije dagen : een au pair moet minstens twee vrije dagen per week hebben;
- werktijden : een au pair mag niet meer dan 30 uur per week werken;
- ander werk¹⁶ : een au pair mag geen werk buiten het gastgezin verrichten;
- zakgeld : een au pair heeft recht op zakgeld;
- licht huishoudelijk werk : een au pair mag alleen licht huishoudelijk werk verrichten;
- culturele uitwisseling : au pairschap is gericht op culturele uitwisseling;
- alternatief : binnen het gastgezin moet een alternatief zijn voor de au pair.

Aangezien de wetgever niet alle bepalingen nader heeft gedefinieerd hebben de onderzoekers dit voor de bepalingen licht huishoudelijk werk, culturele uitwisseling en alternatief voor de au pair zelf gedaan. De indicatie voor 'licht huishoudelijk werk' is, dat de au pair geen sanitair schoonmaakt, niet dweilt, geen ramen zeemt en niet in de tuin werkt. Indicatie voor 'culturele uitwisseling' is, dat de au pair deelneemt aan een of meerdere van de volgende vrijetijdsactiviteiten: een cursus volgen, een taal leren, met het gastgezin uitstapjes maken en in georganiseerd verband (al dan niet met andere au pairs) deelnemen aan een uitstapje. De indicatie voor het niet bestaan van een 'alternatief' is, dat er kinderen zijn jonger dan 4 jaar, dat beide ouders samen meer dan 60 uur werken en dat er geen andere opvang is in het gezin.

¹⁶ Hoewel het aspect 'de au pair mag geen werk verrichten buiten het gastgezin' strikt genomen slaat op de au pair, en niet op het gastgezin, wordt de afwijking van deze regel toch ook toegerekend aan het gastgezin. De gastouders staan immers toe dat de au pair zich in dit opzicht niet aan de regelgeving houdt.

Er is een indeling gemaakt in vier verschillende au pair relaties te weten: de au pair relatie c.q de oneigenlijke au pair relatie, de kinderoppasrelatie en de relatie gekenmerkt door misbruik van de regelgeving.

- *Au pair relatie*: in deze relatie tussen de au pair en het gastgezin is sprake van een verhouding zoals die in de regeling is bedoeld: de au pair verblijft in het gastgezin op voet van gelijkwaardigheid met de andere leden van het huishouden en maakt daarvan deel uit, ze werkt niet meer dan 30 uur in de week, doet alleen licht huishoudelijk werk, heeft tenminste twee vrije dagen, krijgt zakgeld, doet geen werk buiten het gastgezin, blijft niet langer dan een jaar in Nederland en krijgt de gelegenheid om met de Nederlandse samenleving en cultuur kennis te maken. Verder is voor de au pair een alternatief aanwezig: zij is niet als enige verantwoordelijk voor de kinderopvang in het gezin.
- *De oneigenlijke au pair relatie*: in deze relatie tussen de au pair en het gastgezin worden één of meer van de regels uit de au pair regeling overtreden. Nagegaan is in hoeveel gevallen het voorkomt dat au pairs en gastgezinnen op enigerlei wijze afwijken van de regelgeving.
- *De kinderoppasrelatie*: van een kinderoppasrelatie is sprake als er in het gezin geen alternatieve opvang bestaat voor de au pair voor de opvang van kinderen. Voor het vaststellen van alternatieve opvang wordt gebruik gemaakt van drie criteria, namelijk het aantal uren dat de gastouders werken, de leeftijd van de kinderen waar de au pair voor moet zorgen en of de gastouders gebruik maken van opvang voor de kinderen. Is er geen opvang voor de kinderen in plaats van de au pair, heeft ze zorg van een kind jonger dan vier jaar en werken de gastouders samen 60 uur of meer, dan kan er sprake zijn van een kinderoppasrelatie. Het betreft hier dus een vermoeden; deze relatie kan niet worden bewezen.
- *De relatie gekenmerkt door misbruik van de regelgeving*: hiervan is sprake als er door het gastgezin één of meerdere regels worden overtreden ten aanzien van de arbeidsrelatie én een of meerdere regels worden overtreden met betrekking tot de positie in het gezin van de au pair¹⁷.

17 Binnen de bepalingen in de au pairregeling wordt ten behoeve van dit onderzoek onderscheid gemaakt naar bepalingen die de 'arbeidsrelatie' tussen au pair en gastouder regelen, en die welke betrekking hebben op de 'positie van de au pair in het gezin'. De eerstgenoemde bepalingen zijn die welke de werktijden betreffen (niet meer dan 30 uur), het aantal vrije dagen (minstens twee), de aard van het huishoudelijke werk (alleen licht), een ander werk (geen werk buiten gastgezin). Onder bepalingen die de positie van de au pair in het gezin regelen, verstaan we de regels dat er een alternatief voor de au pair in het gezin dient te zijn en dat haar de mogelijkheid moet worden geboden deel te nemen aan de Nederlandse cultuur (culturele uitwisseling). De au pair wordt namelijk, volgens de regeling, geacht op voet van gelijkheid met de andere gezinsleden in het gezin te verblijven en kennis te nemen van de Nederlandse cultuur. Zij kan dus niet als enige verantwoordelijk zijn voor de opvang van de kinderen, er dient een alternatief voor haar te zijn.

2.12 Respons en non-respons analyse

Er zijn twee steekproeven getrokken uit het INDIS bestand, een voor het benaderen van de au pairs en een voor de het benaderen van de gastgezinnen. Bij beide steekproeven zijn de kenmerken van de au pairs vergeleken met die van het totale bestand.

Steekproef van au pairs

Door de kenmerken van de respondenten te vergelijken met de kenmerken van de hele populatie is het mogelijk uitspraken te doen over de representativiteit van de respondenten. Voor de au pairs is dit gedaan voor de kenmerken leeftijd en nationaliteit. Andere relevante kenmerken zijn niet opgenomen in het bestand.

Tabel 2.2- Vergelijking nationaliteit naar regio tussen het totale bestand en de respons van au pairs

Nationaliteit naar regio	Totale bestand (N= 381)	Respons (N= 107)
	percentage	percentage
Oost Europa	47	64
Afrika	30	20
Azië	19	11
Zuid Amerika	4	1
Noord Amerika	-	1

Wat het land van herkomst betreft wijkt de steekproef af van het totale bestand. Er is een oververtegenwoordiging van au pairs afkomstig uit Oost-Europa onder de respondenten, terwijl de respondenten uit de andere regio's zijn ondervertegenwoordigd. De vraag is, of de oververtegenwoordiging leidt tot een vertekend beeld in de resultaten. Dit is getoetst door enkele gegevens, namelijk het aantal gewerkte uren, de hoogte van het zakgeld, het aantal vrije avonden en het aantal vrije dagen af te zetten tegen de herkomst regio. Er zijn hierbij geen significante verschillen geconstateerd.

Ook is getoetst of er een samenhang bestaat tussen de regio van herkomst en het gebruik van de sneeuwbal methode. Dit is niet het geval.

Tabel 2.3- Vergelijking leeftijdsklassen tussen het totale bestand en de respons van au pairs

Leeftijdsklasse	Totale bestand (N= 381)	Respons (N= 107)
	percentage	percentage
- tot en met 20	31	34
- 21- 22	34	27
- 23- 24	23	22

Verder blijkt de steekproef voor wat de leeftijd van de au pairs betreft niet significant af te wijken van het totale bestand.

Redenen van non repons van au pairs

Van de in totaal 381 verstuurde brieven zijn acht brieven teruggekomen met de melding adres onbekend en 34 au pairs hebben de antwoordkaart teruggestuurd met de vermelding dat zij niet aan het onderzoek wilden meewerken. Zes au pairs hebben wel aangegeven dat ze niet aan het onderzoek wilden meewerken maar niet vermeld wat hiervoor de reden was. In vijf gevallen wilde de au pair wel mee werken aan het onderzoek maar klopte het telefoonnummer, in veel gevallen een 06-nummer, niet waarop zij bereikbaar zou zijn. Al met al is van 36 au pairs de reden van non repons bekend. In tabel 2.4 wordt een overzicht van de redenen van non-respons gegeven.

Tabel 2.4 - Overzicht van redenen voor non-respons

Reden voor non-respons	Abs	%
Geen interesse	12	33
Binnenkort niet meer in Nederland	9	25
Adres onbekend	8	22
Foutief telefoonnummer	5	14
Geen tijd	2	6
Totaal	36	100

Van 23 au pairs die niet aan het onderzoek wilden of konden meewerken is de nationaliteit bekend. Van deze 23 hebben 16 de Poolse nationaliteit, 3 de Zuid-Afrikaanse en 1 de Filippijnse. Van de overige drie hebben twee de Turkse en één de Bulgaarse nationaliteit. Gezien het geringe aantal au pairs dat heeft aan gegeven waarom zij niet aan het onderzoek wilden meewerken is het niet mogelijk een gedegen non-repons analyse uit te voeren.

Via de sneeuwbal methode zijn 31 au pairs benaderd waarvan er uiteindelijk 25 zijn geïnterviewd. Van de zes au pairs die niet zijn geïnterviewd wilden vier niet meedoen. Twee van deze vier hadden geen interesse en nog eens twee vertrokken op korte termijn uit Nederland. Van de andere twee klopte van één het opgegeven telefoonnummer niet en de andere zei dat ze geen au pair was.

Steekproef van gastgezinnen

Aangezien in het bestand van INDIAC geen kenmerken van de gastgezinnen voorhanden zijn die voor het bepalen van de representativiteit van deze repons een rol kunnen spelen, zoals het inkomen kan over de representativiteit van repons niets

worden gezegd. Wel is het mogelijk te kijken of gezinnen die een au pair uit een bepaald land of een bepaalde leeftijdsklasse hebben opgenomen zijn onder- of oververtegenwoordigd.

Tabel 2.5- Vergelijking nationaliteit van de au pair naar regio tussen totale bestand en respons van gastgezinnen

Nationaliteit naar regio	Totale bestand (N= 381)	Respons (N= 108)
	percentage	percentage
Oost-Europa	47	63
Zuid-Afrika	27	24
Filippijnen	13	7
Overige landen	13	5

De steekproef wijkt wat land van herkomst van de au pairs betreft af van het totale bestand. Er zitten relatief veel meisjes uit Oost-Europa in de steekproef. De vraag is, of deze oververtegenwoordiging leidt tot een vertekend beeld in de totale steekproef. Om dit te toetsen, zijn enkele centrale gegevens afgezet tegen het land van herkomst, waarbij de tweedeling is gehanteerd 'Oost-Europa' en 'overig'. De gegevens waarop is getoetst of er sprake is van een afwijking zijn: aantal gewerkte uren, hoogte zakgeld, aantal vrije avonden, aantal vrije dagen, al dan niet een zit-slaapkamer hebben, en tevredenheid van de gastouders met de au pair. Op één punt is er een significant verschil tussen beide groepen. De au pairs uit Oost-Europa maken gemiddeld een langere werkweek dan de meisjes uit de overige landen. De verschillen zijn echter maar gering: 28 uur gemiddeld tegen 25 uur gemiddeld. Geconcludeerd kan worden dat de oververtegenwoordiging van gastgezinnen met au pairs uit Oost-Europa niet heeft geleid tot een vertekening van de gegevens.

Tabel 2.6- Vergelijking leeftijdsklassen tussen totale bestand en respons van au pairs

Leeftijdsklasse	Totale bestand (N= 381)	Respons (N= 108)
	percentage	percentage
- tot en met 20	31	31
- 21- 22	34	29
- 23- 24	23	23
- 25-26	12	16

Wat de leeftijd van de au pairs betreft: er zijn geen significante verschillen tussen het totale bestand en de steekproef.

Betrouwbaarheid van de gegevens

Wat kan bij een aantal van 107 of 108 respondenten worden gezegd over de betrouwbaarheid van de gegevens? In onderstaand schema wordt voor verschillende mogelijke uitkomsten aangegeven wat de betrouwbaarheidsmarges daarvan zijn, gezien het totale bestand van 381 au pairs. Deze betrouwbaarheidsmarges zijn niet absoluut zeker. Ze worden berekend met een waarschijnlijkheid van 95 procent en met een waarschijnlijkheid van 90 procent.

Schema - Berekening betrouwbaarheidsmarges van steekproef van 107 au pairs en 108 gastouders uit een bestand van 381

Uitkomst in steekproef	Betrouwbaarheidsmarges	
	met een waarschijnlijkheid van 95%	met een waarschijnlijkheid van 90%
50%	+ of - 8%	+ of - 7%
25% of 75%	+ of - 7%	+ of - 6%
10% of 90%	+ of - 5%	+ of - 4%

De betrouwbaarheidsmarges variëren dus van 8 procent tot 4 procent, afhankelijk van de uitkomst en de gewenste waarschijnlijkheid.

Deel II

De au pairs

3 Au pairs in Nederland

In dit hoofdstuk komen de kenmerken van de au pairs die zijn geïnterviewd aan de orde. In totaal zijn met 107 au pairs gesprekken gevoerd, aan de hand van een voorgestructureerde vragenlijst. De vragenlijst, die tijdens een mondeling, face-to-face interview is afgenomen, bevat vragen over achtergrondgegevens van au pairs, het gastgezin, de werkzaamheden die de au pairs verrichten, hun leefomstandigheden en de wijze waarop ze hun vrije tijd doorbrengen. Deze onderwerpen komen in de volgende hoofdstukken aan de orde. Als eerste worden in dit hoofdstuk de persoonskenmerken behandeld, zoals leeftijd, geslacht, geboorteland en nationaliteit. Daarna komen de redenen van de au pairs om als au pair naar Nederland te komen aan de orde. De wijze waarop de au pair in contact met het gastgezin is gekomen en enkele gegevens over het gastgezin vormen het besluit van dit hoofdstuk.

3.1 Persoonskenmerken van au pairs

In deze paragraaf komen de volgende persoonskenmerken van au pairs aan de orde:

- geslacht;
- leeftijd;
- herkomst naar werelddeel;
- opleiding;
- taalvaardigheid.

Geslacht

De au pairs die aan dit onderzoek hebben meegewerkt, zijn vrijwel uitsluitend vrouwen: van de 107 geïnterviewde au pairs is er slechts 1 een man.

Leeftijd

Op grond van de au pairregeling mogen au pairs op het moment van de aanvraag van een visum niet jonger zijn dan 18 jaar en niet ouder dan 25. Alle au pairs die aan het onderzoek hebben deelgenomen vallen binnen deze leeftijdscategorie. Er zijn weliswaar enkele au pairs ouder dan 25 jaar, maar dit zijn de au pairs die de aanvraag hebben ingediend tijdens hun 25^e jaar en tijdens hun verblijf in Nederland 26 jaar zijn geworden. De gemiddelde leeftijd van de au pairs is 22 jaar.

Herkomst

Aan respondenten is de vraag voorgelegd welke nationaliteit zij hebben. Voor de analyse zijn de landen ingedeeld naar regio. Daaruit blijkt dat bijna tweederde van de

respondenten uit Oost-Europa afkomstig is (64 procent). Van de Oost-Europese landen komen de meeste au pairs uit Polen: 44 van de 69 (in aantal).

Afrika komt als herkomstgebied van au pairs op de tweede plaats. De Afrikaanse au pairs komen vrijwel uitsluitend uit Zuid Afrika: 19 van de 21 (in aantal).

Het onderzoek is gericht op au pairs die afkomstig zijn van landen buiten de Europese Unie (EU) of de Europese Ruimte (ER)¹⁸. Voor au pairs die afkomstig zijn uit landen die tot de EU of de ER behoren, geldt de au pairregeling die hier onderzocht is niet. Toch blijkt dat drie respondenten de nationaliteit van een land hebben dat tot de EU behoort. Het gaat hierbij om au pairs die de nationaliteit van een EU land hebben, in casu het Verenigd Koninkrijk, maar afkomstig zijn uit een land dat niet tot de EU behoort (Zuid Afrika). Wellicht is hier sprake van een dubbele nationaliteit.

Tabel 3.1 - Kenmerken van au pairs

	Percentage
<i>Leeftijd (n=107)</i>	
- tot 20	31
- 21-22	34
- 23-24	23
- 25-26	12
gemiddelde leeftijd: 22	
<i>Nationaliteit naar regio (n=107)</i>	
- Oost Europa	64
- Afrika	20
- Azië	11
- Europese Unie	3
- Zuid Amerika	1
- Noord Amerika	1
<i>Opleiding (n=106)</i>	
- lagere school	1
- lager beroepsonderwijs	1
- middelbaar onderwijs	35
- middelbaar beroepsonderwijs	18
- hoger beroepsonderwijs	18
- universiteit	27
gemiddeld aantal schooljaren na het 6 ^e levensjaar: 13	

¹⁸ Landen die behoren tot de EU of de ER zijn: Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk, Duitsland, Italië, Groot-Brittannië, Ierland, Denemarken, Griekenland, Spanje, Portugal, Oostenrijk, Finland, Zweden, Noorwegen, IJsland, Spanje en Liechtenstein

Opleiding

Het grootste deel van de au pairs blijkt hoog opgeleid te zijn: 45 procent volgt een opleiding op het niveau van HBO of WO. Niet alle au pairs hebben de opleiding echter voltooid met een diploma, met name degenen met een opleiding op WO niveau. Ruim de helft van hen heeft de studie onderbroken en is van plan verder te gaan studeren als ze in hun eigen land terug zijn.

Omdat het niveau van opleiding internationaal vaak moeilijk te vergelijken is, is aan respondenten ook de vraag voorgelegd hoeveel schooljaren zij hebben gehad na hun zesde levensjaar. Gemiddeld blijkt dat 13 jaar te zijn, ofwel: au pairs hebben doorgaans tot hun 19^e op school gezeten.

Taalbeheersing

Redelijkerwijs kan worden verondersteld dat gezinnen die een au pair in het gezin opnemen, van de au pair verwachten dat ze met hen kan communiceren. In de praktijk betekent dat, dat een au pair dus ofwel Nederlands of een moderne taal zou moeten beheersen. Dit blijkt inderdaad het geval te zijn: 104 (97 procent) au pairs geven aan de Nederlandse of de Engelse taal te beheersen. Meer dan de helft (54 procent) vertelt daarbij redelijk tot goed Nederlands te spreken. Deze groep is voor het grootste deel afkomstig uit Zuid Afrika of Polen. In hoeverre de au pairs al Nederlands spraken voor hun komst naar Nederland is niet gevraagd.

De drie au pairs die geen Nederlands of Engels spreken wonen bij een gastgezin waar men de taal van het land van herkomst van de au pair spreekt (Turks of Arabisch).

3.2 Motivatie voor het au pairschap

Wat beweegt jonge mensen om voor een lange periode de eigen omgeving, familie en vrienden te verlaten en in het buitenland bij een vreemd gezin te gaan wonen? Deze vraag is de au pairs voorgelegd tijdens de interviews en in tabel 3.2 staan de antwoorden vermeld. De tabel vergt enige uitleg. Respondenten konden namelijk meer antwoorden op de vraag geven. In de kolom 'percentage' is het percentage respondenten vermeld dat dit antwoord heeft gegeven. Omdat respondenten meer antwoorden konden geven, telt het totaal op tot meer dan 100 procent.

Uit de antwoorden blijkt dat het leren kennen van een vreemde taal en cultuur veruit de belangrijkste motivatie is; 88 au pairs (85 procent) geven aan dat dit één van hun drijfveren is. Daarnaast is het voor hen belangrijk om met kinderen te werken of om meer ervaring met dit werk op te doen en om voor weinig geld een tijd in het buitenland te verblijven. Het gaat immers voor een groot deel om studenten wier krappe beurs het meestal niet toelaat om op eigen kosten lange reizen te maken.

Tabel 3.2 - Redenen om au pair te worden (n=104)

Reden om au pair te worden	Percentage*
Om een vreemde taal/cultuur te leren kennen	85
Werk graag met kinderen	50
Voor weinig geld een tijd in het buitenland verblijven	35
Om meer ervaring met werk met kinderen op te doen	24
Om te werken en geld te verdienen	17
Om uit eigen land weg te zijn	15
Om uit eigen gezin/woonsituatie weg te zijn	6
Anders	33

* Op deze vraag waren meer antwoorden mogelijk. Daarom tellen de percentages op tot meer dan 100 procent.

In de categorie ‘anders’ wordt het vaakst genoemd dat de au pairs een periode iets anders wilden doen alvorens te beginnen of verder te gaan met een studie, dat ze beter Engels wilden leren spreken of dat ze kennis wilden maken met de Nederlandse taal en cultuur omdat de oorspronkelijke wortels van de familie van de au pair in Nederland liggen.

Voor veruit de meeste au pairs is het overigens de eerste keer dat ze werkzaam zijn als au pair: 86 procent. Voor 14 procent geldt dat ze al eerder in een ander land als au pair hebben gewerkt, van wie de meeste in Engeland. Twee au pairs hebben al eerder in Nederland gewerkt.

3.3 Voorkeur voor en redenen om naar Nederland te komen

Voorkeur voor Nederland

Jongeren die als au pair naar het buitenland willen, kunnen kiezen uit een groot aantal landen waar zij als zodanig zouden kunnen werken. Au pairs van buiten de EU c.q. de ER kunnen kiezen uit een aantal Europese landen waar zij voor een tijdje kunnen wonen. De vraag die zich aandient bij au pairs in Nederland is dan ook of zij van tevoren al een voorkeur hadden om naar Nederland te gaan, en zo ja, op grond waarvan zij die voorkeur hadden.

Van de geïnterviewde au pairs wist 67 procent reeds van tevoren dat ze naar Nederland wilden gaan, terwijl het voor 17 procent niet uitmaakte naar welk land zij zouden gaan. De overige 16 procent wilde in eerste instantie eigenlijk naar een ander land. Van de andere landen waren Engeland en Ierland veruit het meest populair. De reden waarom zij niet naar deze landen zijn gegaan was meestal dat er in de periode dat zij beschikbaar waren geen gastgezin in deze landen gevonden kon worden, of geen gastgezin dat hen aansprak. In de betreffende periode was er echter wel een Nederlands gastgezin. De keuze voor een au pairschap in Nederland is voor deze au pairs

dus feitelijk een negatieve keuze: in het land van hun voorkeur was geen geschikt gezin.

Reden om naar Nederland te gaan

De au pairs die een voorkeur hadden om naar Nederland te gaan, is vervolgens de vraag voorgelegd waarom ze die voorkeur hadden. Het meest genoemde antwoord was dat ze een specifieke voorkeur hadden voor Nederland en de Nederlandse cultuur. Dit antwoord werd het meest door Zuid-Afrikaanse au pairs gegeven. Daarnaast was een belangrijke reden dat de au pairs hadden gehoord, of hadden ervaren, dat de meeste Nederlanders Engels spreken, hetgeen de communicatie met het de leden van het gastgezin uiteraard sterk vereenvoudigt.

Tabel 3.3 - Redenen om naar Nederland te gaan (n=39)

Reden om naar Nederland te gaan	Percentage*
Omdat het land/de cultuur me interesseert	56
Omdat veel Nederlanders Engels spreken	42
Omdat ik al mensen/het gastgezin in Nederland kende	22
Op grond van goede ervaringen van andere au pairs	18
Omdat ik al (deels) Nederlands spreek	14
Omdat men in het gastgezin mijn taal spreekt	6
Omdat men in het gastgezin een taal spreekt die ik beheers	6
Anders	18

* Op deze vraag waren meer antwoorden mogelijk. Daarom tellen de percentages op tot meer dan 100 procent.

In de categorie 'anders' werd het vaakst als reden gegeven dat Nederland niet zo ver van het eigen land van de au pair ligt. Het gaat hierbij in alle gevallen om Poolse au pairs.

3.4 Komst naar Nederland en contact met het gastgezin

Veruit het grootste deel van de au pairs is met het gastgezin in Nederland in contact gekomen via een au pair bemiddelingsbureau: 82 procent. Degenen die geen bemiddelingsbureau hebben ingeschakeld, hebben op een andere wijze kennis gemaakt met het gastgezin. De belangrijkste bron van contact is via familie, vrienden of kennissen van de au pair (42 procent). Ook internet is een belangrijk medium om kennis te maken met gezinnen die een au pair zoeken: 16 procent van de au pairs die niet via een bemiddelingsbureau is gekomen, heeft contact via het internet gelegd. Andere intermediairen zijn contacten tijdens vakanties en tussenpersonen zoals

intermediairen zijn contacten tijdens vakanties en tussenpersonen zoals andere au pairs.

Voor au pairs bestaat de mogelijkheid om van gastgezin te wisselen als het verblijf bij een gezin om één of andere reden niet bevalt. Weinig au pairs maken van deze mogelijkheid gebruik: 100 geïnterviewden zijn bij het eerste gastgezin en hebben ook niet de intentie om te verhuizen. De zeven au pairs die van gastgezin veranderd zijn, geven als reden op dat ze meer moesten werken dan van tevoren was afgesproken of dat ze niet met de gastouders en/of kinderen konden omgaan.

3.5 Kenmerken van de gastgezinnen

In hoofdstuk 7 worden de kenmerken van gastgezinnen uitgebreid aan de orde gesteld. In deze paragraaf beperken wij ons tot de kenmerken van de gezinnen vanuit de optiek van de au pair en bespreken wij enkele voor hen relevante factoren, zoals het aantal dagen dat de ouders werken en het aantal kinderen voor wie zij de zorg dragen. De meeste gezinnen waarin de au pairs werkzaam zijn, zijn gezinnen met twee ouders. In negen gevallen is er sprake van een gezin met één ouder. Au pairs zijn verder het meest werkzaam bij gezinnen met twee of drie kinderen. Opmerkelijk is overigens dat er ook een gezin bestaande uit twee volwassenen zonder kinderen een au pair in huis heeft. Ofschoon au pairs meestal geassocieerd worden met de zorg voor kinderen, kan een au pair toch in een gezin zonder kinderen terechtkomen. Het doel van het au pairschap is immers dat de au pair kennis maakt met de Nederlandse cultuur en samenleving. In ruil voor kost en inwoning bij een gastgezin kan de au pair taken in het huishouden verrichten, zoals een deel van de verzorging van kinderen of lichte huishoudelijke werkzaamheden.

De volwassenen in het huishouden waar de au pair deel van uitmaakt, zijn doorgaans beiden werkzaam. Daarbij werken zij beiden ook voor een groot deel fulltime: bij bijna driekwart (72 procent) van de gezinnen met een au pair werken beide ouders samen negen dagen of meer per week.

Eén van de mogelijke redenen waarom huishoudens een au pair in het gezin opnemen, is dat een au pair minder kost dan kinderopvang, met name als meer kinderen er gebruik van maken. Toch wordt in een aantal gezinnen een beroep op professionele opvang gedaan voor kinderen die de schoolgaande leeftijd nog niet bereikt hebben. Uit de navolgende tabel blijkt onder andere dat gezinnen met een au pair nog een aantal dagen kinderopvang hebben, variërend van zes tot negen dagdelen per week.

Tabel 3.4 - Enkele kenmerken van gastgezinnen

	Percentage
<i>Type gezin (n=107)</i>	
- éénoudergezin	8
- twee ouders	92
<i>Aantal kinderen (n=107)</i>	
- geen	1
- 1	11
- 2	49
- 3	34
- 4	6
<i>Aantal werkdagen van beide ouders (n=106)</i>	
- 5-6	6
- 7-8	22
- 9-10	67
- > 10	5
<i>Gebruik van school of kinderopvang (n=106)</i>	
- school	68
- kinderopvang	20
gemiddeld aantal dagen opvang per week (totaal):	
- 1 kind: 2,5	
- 2 3	
- 3 3,5	
- 4 2,5	
- geen van beide	12

3.6 Duur van het verblijf in Nederland en plannen na afloop van het au pair visum

Aan het verblijf van een au pair in Nederland is volgens de au pairregeling een maximumduur van één jaar verbonden. Veruit de meeste au pairs blijven dan ook een jaar of korter in Nederland: 88 procent blijft een jaar en 1 procent korter. Opmerkelijk is dat 11 procent aangeeft langer dan een jaar te blijven. De reden hiervoor is echter niet bekend. Mogelijk dat het te maken heeft met het verlengen van het visum in verband met een te volgen studie in Nederland na beëindiging van het au pairschap.

Tabel 3.5 - Wat willen au pairs als zij niet naar het eigen land terugkeren (n=28)

	Percentage*
Werken en geld verdienen voor zichzelf	50
Studeren in het buitenland	32
Werken en geld verdienen voor de familie	14
Niet terug willen in verband met de situatie in het eigen land	11
Anders	32

* Op deze vraag waren meer antwoorden mogelijk. Daarom tellen de percentages op tot meer dan 100.

De meeste au pairs (73 procent) zijn van plan om na afloop van het au pairschap weer terug te keren naar het eigen land, 27 procent is dat echter niet van plan. Van degenen die niet naar hun land terugwillen, wil 16 procent in Nederland proberen te blijven. De overigen willen naar een ander land, in de meeste gevallen naar een land binnen de EU. Wat de au pairs willen gaan doen als ze niet naar hun eigen land terugkeren, staat in tabel 3.5

In de categorie 'anders' wordt het vaakst genoemd dat ze opnieuw au pair willen worden, hetzij bij dezelfde familie hetzij bij een andere familie.

4 Werkzaamheden van au pairs

Au pairs verblijven in Nederland bij een gastgezin om kennis te maken met de Nederlandse cultuur. In ruil voor kost en inwoning zorgen zij voor de kinderen of verrichten licht huishoudelijk werk. Het werk dat de au pairs doen is, krachtens de au pairregeling, echter wel aan enkele voorwaarden gebonden. Zo mag de au pair niet meer dan 30 uur per week werken, heeft zij recht op minimaal twee vrije dagen per week, mag zij alleen licht huishoudelijk werk doen en geen werkzaamheden verrichten buiten het gastgezin.

In dit hoofdstuk wordt besproken welke taken de au pairs verrichten, uitgesplitst naar de directe zorg voor kinderen en huishoudelijk werk.

4.1 De zorg voor kinderen.

Werkzaamheden van de au pair

In ruil voor de kost en inwoning bij het gastgezin kan de au pair onder andere op de kinderen passen. Aan de au pairs is gevraagd welke soort taken zij verrichten wanneer zij op de kinderen passen. Uit de antwoorden (zie tabel 4.1) blijkt dat zij feitelijk alle taken doen die bij het verzorgen van kinderen komen kijken, van aankleden tot naar bed brengen.

Tabel 4.1 - Aard van de werkzaamheden in het kader van kinderopvang (n=106)

	Percentage
Spelen	93
Eten geven	83
Van school/kinderopvang halen	77
's Avonds oppassen	73
Aankleden	70
In bad doen/douchen	64
Naar bed brengen	63
Naar school/kinderopvang brengen	60
Op kinderen van anderen passen	25

Dit wil natuurlijk niet zeggen dat de au pairs de hele week, van 's morgens tot 's avonds de kinderen verzorgen. Deze taken worden verdeeld met de ouders en eventu-

eel met anderen. In het vorige hoofdstuk is al aan de orde geweest dat de kinderen uit het gezin in de meeste gevallen ook nog naar school gaan of naar een kinderdagverblijf. Daarom is de au pairs gevraagd een schatting te geven van het aantal uren dat zij, per week, besteden aan de zorg voor kinderen.

Tabel 4.2 - Schatting van het aantal uren per week voor kinderopvang door au pairs (n=105)

	Percentage
Tot en met 15 uur	11
16-30 uur	61
Meer dan 30 uur	29

Het grootste deel van de au pairs (61 procent) besteedt tussen de 16 en 30 uur per week aan de verzorging van kinderen. Het gemiddeld aantal uren dat de au pairs hieraan besteden is 29.

Andere opvang van kinderen

Afgezien van de ouders, de school of kinderopvang en de au pair zijn er mogelijk nog anderen die de kinderen kunnen opvangen. Bij 45 au pairs (42 procent) zijn er inderdaad nog anderen die de kinderen kunnen opvangen. In vrijwel alle gevallen gaat het daarbij om incidentele opvang of opvang in noodgevallen. De meest genoemde incidentele opvangmogelijkheden zijn familie en/of burens van de ouders (64 procent). Daarnaast wordt er blijkbaar in een aantal gevallen nog een andere, betaalde oppas ingeschakeld (27 procent). In de meeste gevallen gebeurt dit echter ook op incidentele basis (41 procent) of voor een half of één dagdeel per week (27 procent).

Alternatief voor de au pair

Volgens de regeling mag de au pair geen substituut zijn voor andere opvang en moet er een alternatief zijn voor de opvang van de kinderen in het geval van afwezigheid van de au pair. Immers, de gastouders mogen voor de opvang van de kinderen niet afhankelijk van de au pair zijn. Om hier meer over te weten te komen is door de onderzoekers zelf een operationele definitie geformuleerd voor de invulling van deze regeling. Deze luidt dat er geen alternatief is voor de au pair, wanneer:

- er zijn kinderen jonger dan vier jaar;
- er is geen gebruik van kinderopvang door de gastouders;

- beide ouders samen werken meer dan zeven dagen¹⁹.

Indien er kinderen jonger dan vier jaar in het gezin zijn, er geen gebruik wordt gemaakt van kinderopvang en de beide ouders samen meer dan zeven dagen werken, kan worden verondersteld dat er tenminste voor enkele dagen per week geen alternatief is voor de au pair. Bij 15 procent van de gezinnen blijkt dit het geval te zijn.

Opvang tijdens vakanties

Werkende ouders met schoolgaande kinderen zien zich regelmatig geconfronteerd met het probleem om opvang tijdens de schoolvakanties geregeld te krijgen. Voor kinderen die naar een kinderdagverblijf gaan geldt dit overigens niet omdat deze ook tijdens de vakanties geopend zijn. De vraag is dan ook wie er in het gezin de schoolgaande kinderen tijdens de vakanties opvangt. In de meeste gevallen gebeurt dit door de au pair en de ouders samen. Van de au pairs neemt gemiddeld 41 procent de vakantie voor haar rekening en van de ouders 40 procent. Voor de rest van de vakantieperiodes worden het meest familie en burens (9 procent) en een betaalde oppas (2 procent) ingeschakeld.

Opvang tijdens ziekte van de au pair

Een au pair mag feitelijk niet onmisbaar zijn omdat er, volgens de regeling, alternatieven voor haar aanwezigheid moeten zijn. Een indicator voor de mogelijke onmisbaarheid is de vraag wat er zou gebeuren als de au pair onverwacht ziek wordt. Is er in zo'n situatie een alternatief voor de opvang van de kinderen aanwezig? De meerderheid van de au pairs (90 procent) geeft aan dat er alternatieve opvang mogelijk is. In de meeste gevallen worden de kinderen dan opgevangen door de ouders zelf (62 procent) of door familie en/of burens (30 procent). De au pairs die antwoorden dat er geen andere opvangmogelijkheid is (10 procent) vertellen dat zij zelf, ondanks ziekte, toch voor de kinderen moeten zorgen of dat er geen andere opvang nodig is omdat de kinderen oud genoeg zijn om voor zichzelf te zorgen.

's Avonds oppassen

Eén van de voordelen van een au pair is dat de au pair inwonend is. Daarmee is de au pair niet gebonden aan vaste tijden en kan eventueel ook ingeschakeld worden als er een oppas voor de avonduren nodig is. Bij 96 au pairs komt het inderdaad voor dat zij 's avonds op de kinderen passen.

¹⁹ Elders in de rapportage wordt de grens van 60 uur gehanteerd. Aan de au pairs is echter de vraag voorgelegd hoeveel dagen beide ouders werken omdat wij veronderstelden dat het aantal uren de au pairs niet bekend is.

Tabel 4.3 - 's Avonds oppassen en eventuele extra betaling daarvoor (n=107)

	Percentage
Nee	10
Ja	90
- wordt extra uitbetaald	35
- is van te voren afgesproken en bij zakgeld inbegrepen	26
- is niet van te voren afgesproken, niet bij zakgeld inbegrepen en niet extra betaald.	39

Oppassen op andere kinderen

Naast het oppassen op de kinderen uit het gastgezin kunnen au pairs ook overdag de kinderen van andere gezinnen opvangen of 's avonds bij anderen gaan oppassen. Minder dan een kwart past overdag wel eens op kinderen van anderen. Ruim de helft van hen krijgt daar extra voor betaald. Een kwart van de au pairs past 's avonds wel eens op andere kinderen en in bijna alle gevallen wordt dat extra beloond.

Tabel 4.4 - Opvang of oppas andere kinderen door au pairs (n=107)

	Percentage
<i>Vang je overdag wel eens kinderen van anderen op?</i>	
- nee	78
- ja	22
<i>Wordt dat extra betaald?(n=24)</i>	
- nee	44
- ja	56
<i>Pas je 's avonds wel eens op kinderen van anderen?</i>	
- nee	74
- ja	26
<i>Wordt dat extra betaald?(n=28)</i>	
- nee	4
- ja	96

4.2 Huishoudelijk werk

Volgens de au pair regeling mogen au pairs alleen licht huishoudelijk werk verrichten. De vraag is echter wat er onder 'licht' huishoudelijk werk moet worden verstaan. Blijkens de informatie van een au pair bureau²⁰ kunnen onder licht huishoudelijk werk huishoudelijke taken worden verstaan die te maken hebben met de verzorging

²⁰ <http://www.travelactive.nl/subapih.php?page=aupairs>.

van de kinderen. Voorbeelden hiervan zijn het opruimen van de kinderkamer, wassen en strijken van de kinderkleren, het bereiden van lichte maaltijden en af en toe een boodschap doen. De au pairregeling geeft echter geen uitsluitel over welke taken de au pair in het huishouden kan verrichten. De regeling zegt hierover dat de au pair alleen ondersteunend werk mag verrichten en dat dit inhoudt dat de au pair “niet met uitsluiting van de leden van het gastgezin volledig verantwoordelijk is voor de huishoudelijke taken”²¹. Het huishoudelijke werk hoeft daardoor niet noodzakelijkerwijs betrekking op de kinderen te hebben. Wat tot zwaar en wat tot licht huishoudelijk werk gerekend kan worden, is voor discussie vatbaar en hangt ook af van de beschikbare hulpmiddelen in het huishouden. Ten behoeve van het onderzoek zijn dweilen, sanitair schoonmaken, ramen zemen en in de tuin werken gedefinieerd als zwaar huishoudelijk werk.

In tabel 4.5 worden de resultaten weergegeven van de vraag die aan de au pairs is voorgelegd welke taken zij in het huishouden verrichten. Uit de antwoorden blijkt dat deze taken zich niet beperken tot lichte huishoudelijke werkzaamheden. Au pairs verrichten vrijwel alle taken die in een huishouden voorkomen. In de regeling wordt bepaald dat au pairs alleen licht huishoudelijk werk mogen verrichten. Volgens de hier gehanteerde definitie van licht en zwaar huishoudelijk werk, verricht 52 procent van de au pairs taken die tot zwaar huishoudelijk werk kunnen worden gerekend.

Tabel 4.5 - Huishoudelijke taken (n=107)

	Percentage
Strijken	76
Afwassen	69
Opruimen	68
Stofzuigen	66
Bedden opmaken	63
Eten koken	62
Wassen	60
Dweilen	47
Stoffen	44
Boodschappen doen	41
Sanitair schoonmaken	40
Ramen zemen	21
In de tuin werken	5
Anders	6

Daarnaast is gevraagd of de au pair het huishoudelijk werk tezamen met anderen in het huishouden doet, conform hetgeen daarover in de au pairregeling wordt bepaald. Bij 62 huishoudens (58%) komt er in het gezin een hulp voor het huishoudelijke

²¹ Nadere regels inzake au pair beleid en jeugduitwisseling. Staatscourant no. 2, p. 19, 3 januari 2002.

werk. Bij 45 huishouden is dit niet het geval. In 29 (68%) van deze huishoudens geeft de au pair aan dat zij alles of het meeste in het huishouden doet. In tien huishoudens (23%) worden de taken verdeeld over alle leden van het gezin en bij vijf huishoudens (11%) doen de leden van het gezin het meest.

Daarnaast is de au pairs gevraagd om een schatting te geven van het aantal uren dat zij, per week, besteden aan huishoudelijk werk. De resultaten hiervan worden in tabel 4.6 gepresenteerd.

Tabel 4.6 - Schatting van het aantal uren per week besteed aan huishoudelijk werk door au pairs (n=107)

	Percentage
Tot 10 uur	75
11-20 uur	15
Meer dan 20 uur	10

De meeste au pairs besteden tussen de één en de tien uur per week aan huishoudelijk werk. Gemiddeld besteden alle au pairs hieraan 9,5 uur per week.

4.3 Omvang van de werkzaamheden

De au pairregeling bepaalt dat au pairs niet meer dan 30 uur in de week werkzaamheden verrichten, zowel voor wat het verzorgen van de kinderen als wat het huishoudelijke werk betreft. Uit de voorgaande beschrijvingen van de au pair werkzaamheden kan worden vermoed dat een aantal au pairs deze grens fors overschrijdt. Als het gemiddeld aantal uren dat au pairs voor de kinderen zorgen en huishoudelijk werk verrichten worden samengevoegd blijkt dit inderdaad het geval te zijn. Au pairs besteden gemiddeld 38 uur per week aan deze taken.

Tabel 4.7 - Schatting van het totaal aantal gewerkte uren per week door au pairs (n=105)

	Percentage
1-19 uur	3
20-29 uur	17
30 uur	9
31-39 uur	29
Meer dan 39 uur	41

Minder dan een derde van de au pairs werkt binnen het maximum aantal uren dat in de au pairregeling is vastgelegd. De overigen (71 procent) overschrijden de grens van 30 uur, waarvan 41 procent zelfs fors omdat zij meer dan 39 uur per week werken.

Dat de au pairs doorgaans meer werken dan volgens de regeling is toegestaan wil overigens nog niet zeggen dat dat tegen de zin van de au pair gebeurt. Bij 81 procent van de au pairs zijn de werkzaamheden die zij zou moeten verrichten en het aantal uren van te voren met haar besproken of wordt daarover regelmatig overlegd. Voor de overige au pairs geldt dat daarover geen afspraken zijn gemaakt of dat de gastouders dat zonder enig overleg hebben bepaald.

Gastouders houden in de meeste gevallen rekening met de wensen van de au pair: 90 procent van de au pairs vertelt dat de gastouders open staan voor de wensen van de au pair of dat er overleg over plaatsvindt.

De vraag rijst nu wat de au pairs zelf vinden. Is er sprake van oneigenlijk gebruik in de zin dat au pairs, tegen hun zin, veel meer werk moeten verrichten dan waarvoor zij naar Nederland zijn gekomen? Worden zij in hun bewegingsvrijheid belemmerd door hun werk en kunnen zij daardoor geen kennis nemen van de Nederlandse samenleving en cultuur, zoals de primaire doelstelling is van het au pairschap? Deze vragen komen in het volgende hoofdstuk aan de orde.

4.4 Inkomen, uitgaven en ander werk

4.4.1 Zakgeld

Au pairs hebben recht op een vergoeding voor het werk dat zij in het gezin verrichten. Deze vergoeding heeft de vorm van zakgeld en wordt niet als loon uitgekeerd omdat au pairs geen arbeid in de zin van de Wet Arbeid Vreemdelingen (WAV) mogen verrichten. De regeling zegt niets over de hoogte van het zakgeld voor de au pair, maar vrijwel alle au pair bureaus hanteren een minimum bedrag aan zakgeld van €250. Dit bedrag gold bij de aanvang van de interviews met au pairs. Gedurende de interviewfase is dat bedrag echter verhoogd tot €300. Het gemiddelde bedrag dat de au pairs tezamen ontvangen bedraagt precies €300.

Tabel 4.8 - Hoogte zakgeld per maand, in percentages (n=107)

€	Percentage
0-199	2
200-249	6
250-299	42
300-349	31
> 349	19

Uit de tabel blijkt dat het grootste deel van de au pairs een bedrag aan zakgeld ontvangt dat tussen de €250 en €350 ligt. Een klein aantal krijgt minder zakgeld dan voorgeschreven, maar het mindere bedrag aan zakgeld wordt in een enkel geval gecompenseerd door materiële vergoedingen zoals het gratis gebruik van een mobiele telefoon of een auto. Daarnaast houden enkele gastouders (vijf in aantal) een deel van het zakgeld in als vergoeding voor gemaakte kosten zoals vliegticket en administratiekosten van het bemiddelingsbureau. Deze bedragen variëren van €10 tot €50 per maand.

Voor 89 au pairs (84 procent) is het zakgeld dat zij ontvangen het bedrag dat van tevoren is afgesproken met het gastgezin, of zelfs meer. Zes au pairs hebben geen bedrag afgesproken en voor vier au pairs is het bedrag minder dan de afspraak. Overigens is er geen verband tussen het aantal gewerkte uren en het zakgeld; au pairs die meer werken krijgen dus niet noodzakelijkerwijs ook meer zakgeld.

4.4.2 Bemiddelingskosten

Kosten bemiddeling in eigen land

De au pairs zijn meestal via een bemiddelingsbureau naar Nederland gekomen. Voor inschrijving bij een bemiddelingsbureau hebben zij meestal inschrijfgeld moeten betalen. 85 au pairs (79 procent) hebben deze kosten moeten maken, variërend van €25 tot €550. Gemiddeld hebben zij tezamen €211 moeten betalen.

Kosten bemiddeling in Nederland

Twee au pairs hebben in Nederland moeten betalen voor de bemiddeling van een bureau. Het gaat daarbij om bedragen van €200 en €250. Overigens hebben zij in eigen land niet voor bemiddeling betaald.

4.4.3 Bestedingspatroon

De meeste au pairs slagen erin geld over te houden: acht vertellen al hun geld uit te geven. Degenen die geld overhouden sparen dat doorgaans voor zichzelf (85 procent). Ook wordt door een deel van de au pairs geld overgemaakt naar familie (18 procent), al of niet in combinatie met sparen voor zichzelf.

4.4.4 Ander werk buiten het gastgezin

21 au pairs (20 procent) doen, naast hun werk als au pair, ook nog werk buiten het gastgezin. Het aantal uren dat zij werken varieert van twee tot twintig per week, met een gemiddelde van zeven uur. Twintig au pairs krijgen voor hun werk geld uitbe-

taald. De inkomsten liggen tussen de €50 en €200 per maand. De soort werkzaamheden betreffen in alle gevallen schoonmaakwerk bij particulieren en oppassen bij andere gezinnen. De au pair die niet voor haar werk krijgt uitbetaald doet werk op een basisschool en doet dat omdat zij het leuk vindt.

5 Sociale omstandigheden van au pairs

De au pairregeling bepaalt dat de au pair in Nederland verblijft “om kennis te maken met de Nederlandse cultuur en samenleving, en zal hiertoe door het gastgezin de gelegenheid (in de zin van vrij besteedbare tijd) worden geboden”²². Tevens verblijft de au pair op basis van gelijkheid met de gezinsleden in het gastgezin. In dit hoofdstuk wordt, aan de hand van een aantal variabelen, nagegaan in hoeverre de au pair deel uitmaakt van het gezin, of er sprake is van een gelijkwaardige relatie, hoeveel bewegingsvrijheid de au pair heeft en wat ze in haar vrije tijd doet. We doen dit aan de hand van de volgende onderwerpen:

- plaats in het gezin;
- sociale contacten;
- besteding van de vrije tijd;
- psychisch of fysiek misbruik van de au pair;
- bewegingsvrijheid;
- beoordeling van het au pairschap door de au pairs.

5.1 Plaats binnen het gezin

Woonomstandigheden

Huishoudens waar een au pair is, blijken in de meeste gevallen een meer dan modaal inkomen te genieten (zie hoofdstuk 7). Doorgaans beschikt men over huizen waarin voldoende aparte ruimte voor een au pair is. Bijna alle au pairs (105) hebben een eigen kamer die verwarmd kan worden in het huis van het gastgezin. Het gaat daarbij daadwerkelijk om een kamer die uitsluitend voor het eigen gebruik van de au pair is en niet met anderen hoeft te worden gedeeld of die mede voor andere zaken wordt gebruikt. Eén au pair heeft geen eigen kamer maar slaapt op de kinderkamer.

Meer dan de helft (53 procent) beschikt over een gecombineerde zit- en slaapkamer en minder dan de helft van hen over een slaapkamer (47 procent). Enkele au pairs hebben zelfs de beschikking over een geheel zelfstandige woonruimte, inclusief eigen sanitair, in of nabij de woning van het gastgezin in de vorm van een gastverblijf. Eén au pair woont in een zelfstandig appartement dat de gastouders voor haar gehuurd hebben.

22 Model D68-1 Bewustverklaring au pair. Staatscourant 3 januari 2002, nr. 2, p. 19.

Gebruik van de maaltijd

Au pairs koken ook binnen het gezin maar doen dat over het algemeen samen met de andere gezinsleden. Gemiddeld bereidt een au pair twee keer per week de avondmaaltijd en de overige gezinsleden vier of vijf keer per week. De maaltijd wordt ook meestal tezamen met het gezin genuttigd: 92 au pairs (86 procent) eten gewoon mee met het gezin. Vijf au pairs eten meestal op hun eigen kamer en twee au pairs eten voor- of nadat de familie eet. Voor de overigen verschilt het waar en wanneer zij de avondmaaltijd nuttigen: één heeft een eigen appartement waar ze eet en de anderen eten de ene keer alleen, de andere keer met het gezin samen.

Afspraken over gedragsregels

Binnen een gezin gelden veelal bepaalde afspraken over gedragsregels waaraan de leden van het huishouden zich dienen te houden. Omdat de au pair deel uitmaakt van het gezin, is het logisch dat er ook voor de au pair bepaalde afspraken gelden. Met 44 au pairs (41 procent) blijken duidelijke afspraken te zijn gemaakt. In tabel 5.1 wordt weergegeven om welke gedragsregels het gaat.

Tabel 5.1 - Afspraken over gedragsregels voor de au pair (n=44)

	Percentage
Hoe laat de au pair 's avonds thuis moet zijn	79
Roken	35
Gebruik van drugs	33
Ontvangst van gasten door de au pair	26
Gebruik van alcohol	23
Waar de au pair naartoe mag	16
Wie de au pair buitenshuis mag ontmoeten	5
Anders	9

Het meest gaan de afspraken over hoe laat de au pair 's avonds thuis moet zijn, terwijl daarnaast ook nog vrij vaak afspraken worden gemaakt over roken en het gebruik van alcohol of drugs. In de categorie 'anders' komen afspraken voor die betrekking hebben op de Islamitische leefregels, zoals het niet gebruiken van varkensvlees en het niet ontvangen van mannelijk bezoek. De afspraken hebben betrekking op gedragsregels die gelden voor iemand die een tijd in een gezin verblijft. De meeste au pairs ervaren de afspraken dan ook als zodanig: 72 procent is het er zelf mee eens. De andere au pairs zijn het soms niet met bepaalde regels eens, maar hebben er wel begrip voor omdat ze deel uitmaken van het gezin. Twee au pairs (2 procent) voelen zich ernstig in hun bewegingsvrijheid aangetast door de regels die het gastgezin stelt.

Vakantie en uitstapjes

Bijna de helft van de au pairs (49 procent) gaat met het gezin mee op vakantie. In hoeverre dit een werkvakantie is, in de zin dat de au pair voor de kinderen moet zorgen, is niet bekend. Wel betalen de gastouders in bijna alle gevallen de kosten van de vakantie. Voor twee au pairs geldt dat zij zelf een deel van de vakantie betalen. De au pairs die niet meegaan op vakantie gaan meestal zelf op vakantie of blijven in het huis.

Bijna tweederde (64 procent) van de au pairs gaat wel eens met het gezin mee tijdens uitstapjes. Ook tijdens de uitstapjes worden de kosten in vrijwel alle gevallen door de gastouders betaald. Eén au pair betaalt een deel van de kosten zelf.

5.2 Sociale contacten

Sociale contacten in Nederland

De vraag is of au pairs, ondanks het aantal uren dat ze moeten werken, nog tijd over hebben om sociale contacten te onderhouden. Sociale contacten buiten het gezin zijn immers belangrijk - met name als het om contacten met Nederlanders gaat - om meer van de Nederlandse samenleving en cultuur te leren begrijpen. De meeste au pairs blijken regelmatig contact te onderhouden, hetzij met andere au pairs of met Nederlandse vrienden en vriendinnen die geen au pair zijn. Een enkele au pair heeft daarnaast nog contact met familie die zich ook in Nederland bevindt.

Tabel 5.2 - Onderhouden van sociale contacten in Nederland door au pairs

	Percentage
<i>Contacten met andere au pairs (n=106)</i>	
- veel	69
- gewoon	18
- weinig	7
- niet	7
<i>Contacten met vriend(inn)en in Nederland die geen au pair zijn (n=104)</i>	
- veel	36
- gewoon	34
- weinig	12
- niet	18
<i>Contact met familie in Nederland (n=104)</i>	
- veel	9
- gewoon	2
- weinig	6
- geen familie in Nederland	83

Sociale contacten met het eigen land

In hoeverre betekent een langdurig verblijf in het buitenland dat contacten in het eigen land verwateren? Deze vraag is au pairs voorgelegd en uit de antwoorden blijkt dat veruit het grootste deel van de au pairs intensief contact met familie en vrienden uit het eigen land onderhoudt. De meest gebruikte communicatiemiddelen zijn daarbij de telefoon (bij 96 procent van de contacten), eventueel in combinatie met e-mail (bij 85 procent van de contacten).

Tabel 5.3 - Onderhouden van sociale contacten in het eigen land

	Percentage
<i>Contact met familie in eigen land (n=107)</i>	
- veel	87
- gewoon	10
- weinig	2
- niet	1
<i>Contact met vrienden in eigen land (n=106)</i>	
- veel	69
- gewoon	21
- weinig	6
- niet	5

Bezoek ontvangen

Een ander onderdeel van het in stand houden van een netwerk van sociale contacten is het ontvangen van bezoek. Aan de au pairs is gevraagd of zij bezoek mogen ontvangen in het huis van hun gastouders. Alle respondenten beantwoorden deze vraag bevestigend. Een ruime meerderheid (70 procent) kan ongelimiteerd bezoek ontvangen, wanneer ze maar willen. Bij de overigen stuit het ontvangen van bezoek niet op bezwaren van de gastouders, maar stellen dezen wel bepaalde regels over wie er mag komen en op welke tijden (27 procent). Drie procent van de au pairs antwoordt dat zij geen bezoek mogen ontvangen.

Dat het niet alleen een theoretische mogelijkheid tot ontvangen van bezoek betreft, blijkt uit het antwoord op de vraag of de au pairs ook daadwerkelijk bezoek ontvangen: 94 procent beantwoordt deze vraag bevestigend. Van hen krijgt 34 procent vaak bezoek en 66 procent soms.

5.3 Vrije tijd

Vrije dagen

De regeling bepaalt dat au pairs recht hebben op tenminste twee vrije dagen per week. Het blijkt dat niet ieder gastgezin of au pair zich aan deze bepaling houdt: bijna een kwart (23 procent) van de au pairs heeft maar één vrije dag, of in het geheel geen vrije dagen. 49 procent heeft twee vrije dagen in de week. De overige au pairs (28 procent) hebben drie of meer vrije dagen. Gemiddeld hebben alle au pairs tezamen drie vrije dagen in de week.

Besteding van vrije tijd

Hoe vullen de au pairs de vrije tijd die ze hebben in? Deze vraag is aan alle au pairs voorgelegd, ook aan degenen die eerder aangaven geen vrije dagen te hebben. Zij hebben weliswaar geen vrije dagen maar hebben wel vaak vrij gedurende delen van de dag, als kinderen naar school of kinderopvang zijn of in de avonden als de ouders thuis zijn.

De activiteiten die het meest worden ondernomen zijn zelf uitgaan, thuisblijven, het omgaan met andere au pairs en door de stad lopen. Als uitgaan met en logeren bij andere au pairs worden geteld bij het omgaan met au pairs, lijkt het erop dat au pairs veel tijd doorbrengen in elkaars gezelschap.

Tabel 5.4 - Besteding van vrije tijd (n=107)

	Percentage
Zelf uitgaan (café, bioscoop, theater, film)	84
Thuisblijven (tv kijken, lezen, uitslapen)	83
Omgaan met/op bezoek bij andere au pairs	78
Een taal leren	75
Door de stad lopen	73
Uitgaan met andere au pairs	70
Wandelen/fietsen	72
Logeren bij andere au pairs	54
Sporten	47
Cursussen volgen	47
Met de leden van het gastgezin op stap	36
Deelnemen aan georganiseerde uitstapjes voor au pairs	25
Deelnemen aan andere georganiseerde uitstapjes	18
Anders (studeren, winkelen, bijbaantje, internetten, kerkbezoek)	19

5.4 Psychisch en/of fysiek misbruik

Tijdens de interviews is aan respondenten een aantal vragen voorgelegd over mogelijke intimidatie of misbruik door één van de leden van het huishouden of door een ander persoon. Gevallen van fysiek misbruik komen niet voor, althans de vragen daarnaar werden door alle au pairs ontkennend beantwoord.

Tabel 5.5 - Psychisch en fysiek misbruik (n=104)²³

	Percentage
<i>Heb je je ooit ongemakkelijk gevoeld door de manier waarop een gezinslid of iemand op bezoek je bejegende?</i>	
- ja	17
- nee	83
<i>Wordt er wel eens met straf bedreigd als je niet wilt doen wat één van de gezinsleden je opdraagt?</i>	
- ja	1
- nee	99
<i>Wordt je wel eens uitgescholden of worden er wel eens vernederende opmerkingen gemaakt?</i>	
- ja	7
- nee	93
<i>Heeft één van de leden van het gezin of iemand op bezoek wel eens seksueel getinte opmerkingen naar je gemaakt?</i>	
- ja	1
- nee	99

Wel zijn er enkele gevallen waarbij sprake is van intimiderende opmerkingen (zie tabel 5.5). In totaal gaat het om 25 au pairs (23 procent). Gevraagd is wie de veroorzaker is en hoe vaak dergelijke incidenten voorkomen. Bij de 18 au pairs die zich ongemakkelijk hebben gevoeld door een opmerking van een gezinslid is de betreffende opmerking gemaakt door leden van het huishouden: het vaakst door de moeder, daarna door de vader of door de kinderen. Het is in al deze gevallen echter bij incidenten gebleven en beperkt tot één of twee keer.

In één geval is er door een gastmoeder wel eens bedreigd om het zakgeld in te houden van de au pair. Ook deze dreiging is éénmalig voorgekomen.

²³ Betreffende vragen zijn niet voorgelegd aan drie au pairs. Het betreft drie au pairs afkomstig uit Islamitische landen aan wie de vraag niet is gesteld vanwege de gevoeligheid van de vraag, gezien de culturele achtergrond van de au pairs.

Zeven au pairs hebben er wel eens mee te maken dat ze worden uitgescholden of dat er vernederende opmerkingen worden gemaakt. Dit blijkt regelmatig voor te komen: het gebeurt iedere maand of week wel een keer. De betreffende opmerkingen worden in alle zeven gevallen door de kinderen gemaakt.

Eén au pair heeft te maken gehad met seksueel getinte opmerkingen, maar deze werden niet gemaakt door één van de gezinsleden. Het is éénmalig voorgekomen en betrof een jongen die op bezoek was. De au pair geeft aan dat zij zich niets van deze opmerkingen heeft aangetrokken.

5.5 Bewegingsvrijheid

Voor au pairs die het niet naar hun zin hebben, of zich uitgebuit voelen, is de eenvoudigste manier om aan hun omstandigheden te ontsnappen om terug te keren naar hun eigen land. In zo'n geval moeten ze natuurlijk wel in staat zijn om terug te gaan en in het bezit zijn van hun paspoort en vliegticket. 103 au pairs (99 procent) hebben zelf hun paspoort in eigen bezit en bewaren dat zelf ook. Bij één au pair wordt het paspoort door de gastouders bewaard²⁴.

Het vliegticket is direct in het bezit van 60 au pairs (58 procent)²⁵ en ze kunnen het pakken op elk moment dat ze zelf willen. Van de au pairs die niet direct over het ticket kunnen beschikken hebben er 34 een enkele reis en moeten het retourbiljet nog kopen. In 32 gevallen gaat het hierbij om au pairs die uit Oost-Europa afkomstig zijn en mogelijk niet met het vliegtuig zijn gekomen. Van de overige au pairs die niet direct over het ticket kunnen beschikken, wordt het ticket bewaard door het bemiddelingsbureau, door de gastouders of moet het nog worden opgehaald op Schiphol.

Kunnen au pairs eigenlijk wel terug naar huis op elk moment dat ze dat zelf willen? 26 au pairs (24 procent) zeggen van niet. Gevraagd naar de reden²⁶ antwoorden de meesten (17) dat ze het gezin en de kinderen niet zomaar plotsklaps in de steek kunnen laten. Zij voelen zich verantwoordelijk voor hun taak en beseffen dat ze, door een onverwacht vertrek, het gezin met een probleem confronteren omdat er voor de au pair niet direct alternatieven zijn. Overigens duidt dit er wel op dat de au pair in deze gevallen een onmisbare rol speelt in het gezin en dat zij zich daar terdege van bewust is. Negen au pairs antwoorden daarnaast dat ze niet zomaar kunnen terugkeren omdat dat volgens hen contractbreuk betekent of omdat er op het vliegticket een retourdatum staat die niet gewijzigd kan worden. Twee au pairs antwoorden bovendien dat ze niet zomaar kunnen terugkeren omdat de gastouders hen niet laten gaan voordat er een andere au pair is of dat zij het retourticket niet zelf in bezit hebben.

24 Deze vraag is door drie au pairs niet beantwoord.

25 Deze vraag is door drie au pairs niet beantwoord.

26 Er waren meer antwoorden op deze vraag mogelijk, het totaal aantal antwoorden is dus groter dan het aantal au pairs.

5.6 Beoordeling van het au pairschap door au pairs

Aan het eind van het interview is au pairs een aantal uitspraken voorgelegd met een positief of negatief oordeel over het verblijf bij het gastgezin en in Nederland. De au pair kon aangeven of zij het met de betreffende uitspraak eens of oneens was, of een neutraal oordeel had. De oordelen van de au pairs over de uitspraken zijn in een tabel in de bijlage bijgevoegd. Voor de analyse zijn alle oordelen van de au pairs samengevoegd tot een schaal. Als een au pair het met een positief oordeel eens is, levert dat drie punten op; is zij het met een negatief oordeel eens dan krijgt deze vraag een score van één. Een neutraal oordeel levert twee punten op. Er zijn 14 vragen gesteld dus het minimaal aantal punten is 14 en het maximale aantal 42. Op deze wijze is een beoordelingsschaal geconstrueerd waarbij een score van 14-23 wordt beschouwd als een negatief oordeel, een score van 24-33 als een neutrale mening en een score van 34-42 als een positief oordeel wordt beschouwd.

Tabel 5.6 - Beoordelingsschaal au pairs over au pairschap (n=102)

	Percentage
Positief	70
Neutraal	27
Negatief	3

Ruim tweederde van de au pairs heeft in het algemeen een positief oordeel over het au pairschap in Nederland en 27 procent oordeelt neutraal. Drie procent van de au pairs heeft een negatief idee bij het au pairschap.

De beoordeling van de au pairs over hun verblijf in Nederland heeft geen relatie met het geboorteland, de leeftijd, het aantal uren dat ze moeten werken of hun inkomen per maand. Met andere woorden: een positief of negatief oordeel wordt niet beïnvloed door meer of minder aantal uren werken en meer of minder zakgeld. Ook zijn de jongste au pairs niet meer of minder negatief dan wat oudere au pairs en wijkt de mening van au pairs uit Afrika, Azië of Europa niet van elkaar af.²⁷

²⁷ Dit is door middel van een chi-kwadraat toets nagegaan. In alle gevallen waren de resultaten niet significant, hetgeen betekent dat er geen relatie tussen de variabelen bestaat die niet aan het toeval kan worden toegeschreven.

5.7 Klachten

Van de 107 au pairs hebben er 43 (40 procent) klachten over hun verblijf in Nederland als au pair. Daarvan hebben er 30 over deze klacht gepraat. Van deze 30 hebben 11 de klacht met de gastouders besproken, 17 hebben er daarnaast met andere au pairs over gepraat, 14 met familie of vrienden en 7 hebben contact met het bemiddelingsbureau gezocht²⁸. In 5 gevallen is de klacht opgelost door een gesprek, in de overige 25 gevallen is er niets mee gebeurd.

Tabel 5.7 - Klachten van au pairs (n=43)

	Percentage
De hoeveelheid huishoudelijk werk	46
Het aantal uren dat ik voor de kinderen moet zorgen	37
De manier waarop ik wordt behandeld door het gastgezin	33
Te weinig vrije tijd	21
De hoeveelheid ander werk	19
Slechte voorlichting vooraf	14
Gebrek aan begeleiding door het bemiddelingsbureau	12
Gebrek aan voorlichting gedurende het verblijf in Nederland	5
Anders	49

In de categorie ‘anders’ worden het vaakst genoemd dat ze zich niet zo gelukkig voelen bij het gastgezin vanwege culturele of persoonlijke verschillen of dat ze te weinig zakgeld krijgen.

De dertien au pairs die hun klacht niet geuit hebben, hebben daar in de meeste gevallen van afgezien omdat ze niet weten bij wie ze met hun klacht terecht zouden kunnen. Eén au pair durft er niet over te praten omdat ze bang is voor de leden van het gastgezin en één au pair mag er van hen niet over praten. De au pairs die hun klacht niet geuit hebben zijn overigens allen via bemiddeling van een bureau naar Nederland gekomen.

5.8 Voorlichting en kennis van de regelgeving

Het au pairschap kent een aantal specifieke regels waaraan moet worden voldaan wil een dergelijk visum worden verleend. Au pairs en gastgezinnen tekenen bij aankomst van de au pair een overeenkomst waarin de regels worden uitgelegd. Bovendien komen de meeste au pairs via een bemiddelingsbureau en van een dergelijk bureau

²⁸ Op deze vraag waren meer antwoorden mogelijk, daarom telt het totaal hoger op.

zou verwacht kunnen worden dat zij au pairs uitvoerig inlichten over de voorwaarden die aan een au pairschap verbonden zijn. Toch vertellen 40 au pairs (37 procent) geen voorlichting te hebben gehad over wat een au pair wel en niet mag doen in Nederland.

Tabel 5.7 - Kennis van regels uit de au pairregeling, in procenten (n=107)

	Bekend
Een au pair moet tussen de 18 en 25 jaar zijn	96
Een au pair mag niet langer dan één jaar in Nederland blijven	92
Een au pair verblijft op voet van gelijkheid in het gastgezin	93
Een au pair mag geen ander betaald werk doen in Nederland	83
Een au pair mag niet meer dan 30 uur au pair werkzaamheden doen	84
Een au pair heeft recht op minimaal twee vrije dagen per week	76
Er moet een alternatief voor de au pair zijn	60

Van de au pairs die wel voorlichting hebben gehad, hebben 30 (45 procent) die voor vertrek in eigen land gekregen. 19 (29 procent) hebben voorlichting in Nederland gekregen en nog eens 17 (26 procent) hebben deze zowel in eigen land als in Nederland gekregen.

Ofschoon een groot deel van de au pairs zegt geen voorlichting te hebben gehad, zijn de meesten wel bekend met voorwaarden uit de regelgeving.

5.9 Contact met instanties

Van de 107 au pairs hebben er 21 (20 procent) gedurende hun verblijf in Nederland wel eens contact gehad met een instantie; twaalf met de vreemdelingendienst, acht met het bemiddelingsbureau en in één geval met beide instanties. In acht gevallen ging het contact van de au pair uit, in dertien gevallen van de instantie.

De reden voor het contact was in dertien gevallen (12 procent) een routinecontrole door de vreemdelingendienst en in twee gevallen hield het contact verband met een klacht van de au pair. In de andere gevallen had het contact te maken met de verblijfsvergunning van de au pair.

6 Afwijkingen van de regelgeving volgens au pairs

6.1 Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken is een aantal gegevens gepresenteerd over de situatie waarin au pairs in Nederland zich bevinden. In dit hoofdstuk wordt eerst, in paragraaf 6.2, nog eens bij elkaar gezet welk deel van de gastgezinnen zich niet aan de afzonderlijke regels houdt. De verschillende gegevens zijn echter nog niet met elkaar in verband gebracht. In paragraaf 6.3 wordt vervolgens nagegaan in welke gevallen er een cumulatie optreedt van situaties waarbij de gastouders of de au pair zich, volgens de au pair, niet aan de regelgeving houden.

Het gaat hierbij om de volgende bepalingen uit de au pair regeling:

- maximale verblijfsduur : een au pair mag niet langer dan één jaar in Nederland verblijven;
- aantal vrije dagen : een au pair moet minstens twee vrije dagen per week hebben;
- werktijden : een au pair mag niet meer dan 30 uur per week werken;
- ander werk²⁹ : een au pair mag geen werk buiten het gastgezin verrichten;
- zakgeld : een au pair heeft recht op zakgeld;
- licht huishoudelijk werk : een au pair mag alleen licht huishoudelijk werk verrichten³⁰;
- culturele uitwisseling : au pairschap is gericht op culturele uitwisseling³¹;
- alternatief : binnen het gastgezin moet een alternatief zijn voor de au pair.³²

29 Hoewel het aspect 'de au pair mag geen werk verrichten buiten het gastgezin' strikt genomen slaat op de au pair, en niet op het gastgezin, wordt de afwijking van deze regel toch ook toegerekend aan het gastgezin. De gastouders staan immers toe dat de au pair zich in dit opzicht niet aan de regelgeving houdt.

30 Indicatie voor licht huishoudelijk werk is, dat de au pair geen sanitair schoonmaakt, niet dweilt, geen ramen zeemt en niet in de tuin werkt.

31 Indicatie voor culturele uitwisseling is, dat de au pair deelneemt aan een of meerdere van de volgende vrijetijdsactiviteiten: een cursus volgen, een taal leren, met het gastgezin uitstapjes maken en in georganiseerd verband (al dan niet met andere au pairs) deelnemen aan een uitstapje (zie hoofdstuk 10.2).

32 Indicatie voor niet bestaan van een alternatief is, dat er kinderen zijn jonger dan 4 jaar, dat beide ouders samen meer dan 60 uur werken en dat er geen andere opvang is in het gezin.

6.2 Regelingen apart

In tabel 6.1 wordt gepresenteerd in welke gevallen de gastouders zich wél en niet aan de regelgeving houden, volgens de informatie van de au pairs. Hieruit blijkt dat voor wat culturele uitwisseling, verwachte verblijfsduur, de aanwezigheid van een alternatief en het verrichten van ander betaald werk betreft, de meerderheid van de au pairs zich aan de regeling houdt. Meer dan driekwart van de au pairs heeft het aantal vrije dagen dat in de regeling is vastgesteld. Voor het aantal gewerkte uren en het huishoudelijk werk geldt dat het merendeel van de au pairs zich in een situatie bevindt die niet aan de regeling voldoet. Dit geldt met name de werktijden: minder dan een derde van de au pairs werkt niet meer dan de vastgestelde 30 uur.

Tabel 6.1 - Percentage gastouders en/of au pairs dat zich wel en niet aan de regelgeving houdt (n=107)

	Percentage
<i>Werktijden</i>	
- 30 uur of minder	31
- meer dan 30 uur	69
<i>Vrije dagen</i>	
- 2 of meer vrije dagen	77
- minder dan 2	23
<i>Huishoudelijk werk</i>	
- licht huishoudelijk werk	48
- zwaar huishoudelijk werk	52
<i>Ander werk</i>	
- geen ander werk	81
- wel ander werk	19
<i>Culturele uitwisseling</i>	
- wel culturele uitwisseling	90
- geen culturele uitwisseling	10
<i>Alternatief voor de au pair</i>	
- wel alternatief aanwezig	85
- geen alternatief aanwezig	15
<i>Verwachte verblijfsduur</i>	
- één jaar of korter	91
- langer dan een jaar	9

6.3 Afwijkingen van de regels in combinatie met elkaar

In voorgaande paragraaf is voor elke regeling afzonderlijk onderzocht in welke gevallen de gastouders zich wel of niet aan de bepalingen houden. In tabel 6.2 worden de regelingen met elkaar gecombineerd en krijgen we een beeld van de gevallen waarin meer bepalingen uit de regeling tegelijkertijd worden overtreden.

Eerst is ten aanzien van alle bepalingen tegelijkertijd nagegaan welk deel van de gastouders hier op een of meerdere punten van afwijken. In zeven procent van de gevallen blijkt aan alle voorwaarden in de regeling die hier onderzocht zijn, te worden voldaan. Uitgaande van de informatie van de au pairs wordt in 93 procent van de gastgezinnen dus, op een of andere manier, oneigenlijk gebruik gemaakt van de au pairregeling.

Aan het andere einde van het continuüm worden bij tien procent van de au pairs vier onderzochte bepalingen uit de regeling overtreden. Overigens wil dat nog niet zeggen dat de betreffende au pairs dientengevolge ontevreden zijn: de au pairs met de hoogste score wat afwijkingen betreft, hebben in de tevredenheidsschaal een neutraal oordeel (zie bijlage 1).

Binnen de bepalingen in de au pairregeling wordt ten behoeve van dit onderzoek onderscheid gemaakt naar bepalingen die de 'arbeidsrelatie' tussen au pair en gastouder regelen, en die welke betrekking hebben op de 'positie van de au pair in het gezin'. De eerstgenoemde bepalingen zijn die welke de werktijden betreffen (niet meer dan 30 uur), het aantal vrije dagen (minstens twee), de aard van het huishoudelijke werk (alleen licht), een ander werk (geen werk buiten gastgezin).³³

Tabel 6.2 - Afwijking van de regeling op combinaties van bepalingen (n=107)³⁴

	Percentage
<i>Ten aanzien van alle onderzochte bepalingen³⁵</i>	
- geen afwijking	7
- afwijking op één aspect	27
- afwijking op twee aspecten	35
- afwijking op drie aspecten	20
- afwijking op vier aspecten	10
<i>Ten aanzien van de arbeidsrelatie³⁶</i>	
- geen afwijking	9
- afwijking op één aspect	40
- afwijking op twee aspecten	31
- afwijking op drie aspecten	17
- afwijking op vier aspecten	3
<i>Ten aanzien van de positie in het gezin³⁷</i>	
- geen afwijking	76
- afwijking op één aspect	23
- afwijking op twee aspecten	1

33 Zakgeld hoort ook in dit rijtje thuis. Aangezien alle au pairs zakgeld ontvangen, doet dit niet mee in de verdere analyse.

34 In de analyse zijn zeven aspecten van de regelgeving betrokken (zie inleiding). Combinaties van afwijkingen op meer dan vier aspecten komen echter niet voor.

Onder bepalingen die de positie van de au pair in het gezin regelen, verstaan we de regels dat er een alternatief voor de au pair in het gezin dient te zijn en dat haar de mogelijkheid moet worden geboden deel te nemen aan de Nederlandse cultuur (culturele uitwisseling)³⁸.

Worden de afwijkingen van de bepalingen die de arbeidsrelatie van de au pairs regelen met elkaar gecombineerd, dan blijkt dat in negen procent van de gevallen niet van de regelgeving wordt afgeweken en in 91 procent van de gezinnen dus wel. In 40 procent van de gezinnen wordt inbreuk gemaakt op één bepaling, in 31 procent op twee en in 20 procent van de gezinnen op drie of zelfs alle vier.

Ten aanzien van positie in het gezin verblijft 76 procent van de au pairs conform de bepalingen van de regeling in Nederland. Het deel van de au pairs dat inbreuk maakt op een van beide bepalingen, is 23 procent. In één procent van de gevallen wordt afgeweken van de regeling op grond van de combinatie van geen culturele uitwisseling en het niet aanwezig zijn van een alternatief voor de au pair in het gezin.

Als de afwijkingen ten opzichte van de au pair regelgeving in de arbeidsrelatie en de positie in het gezin met elkaar worden gecombineerd, ontstaat een meer precies beeld van de mate waarin het verblijf van de au pair wel of niet aan de regeling voldoet. Het resultaat van deze combinatie vindt men in tabel 6.3; meer uitvoerige gegevens staan in bijlage II.

Tabel 6.3 - Afwijkingen ten aanzien van de arbeidsrelatie in combinatie met afwijkingen in de positie in het gezin (n=107)

	Percentage
Afwijkingen op geen van beide gebieden	8
Afwijkingen op één van beide gebieden	69
Afwijkingen op gebied van arbeidsrelatie én op gebied van positie in gezin	23

Uit tabel 6.3 blijkt dat in 8 procent van de gezinnen noch wat de arbeidsrelatie noch wat de positie in het gezin betreft wordt afgeweken van de au pair regeling, terwijl in een kwart van de gastgezinnen op beide gebieden inbreuk wordt gemaakt van de

35 Werktijden, aantal vrije dagen, huishoudelijk werk, ander werk, culturele uitwisseling, alternatief en verblijfsduur. Alle gastouders geven zakgeld; deze bepaling is in de verdere analyse niet meegenomen.

36 Werktijden, vrije dagen, huishoudelijk werk en ander werk

37 Culturele uitwisseling en alternatief voor de au pair

38 Als indicatoren voor culturele uitwisseling gelden de vragen of de au pair een cursus volgt of een taal leert; of zij deelneemt aan georganiseerde uitstapjes, al dan niet voor au pairs en of zij wel eens met het gezin meegaat met uitstapjes.

regelgeving. In de overige gevallen, 59 procent van het totaal, wordt op een van beide gebieden afgeweken van de bepalingen van de au pairregeling.

6.4 Afwijking van de regelgeving naar herkomst

Om na te gaan of er verschillen naar de herkomst van au pairs bestaan in de mate waarin van de regelgeving wordt afgeweken, zijn de landen van herkomst van de au pairs ingedeeld in drie categorieën: Oost-Europese en Zuid-Afrikaanse au pairs en au pairs uit de overige landen. De categorie ‘overige landen’ is een samenvoeging van au pairs uit Azië, overig Afrika, Zuid-Amerika, Noord-Amerika en EU-landen. Het grootste deel van deze laatste categorie (veertien in aantal) is afkomstig uit niet-westerse landen.

Bij de beoordeling van de gegevens in tabel 6.4 dient bedacht te worden, dat het gaat om slechts een gering aantal au pairs afkomstig uit Zuid-Afrika en de ‘overige’ landen. Op grond van de gegevens kunnen geen harde conclusies worden getrokken. Wel bieden ze een indicatie voor verschillen in behandeling naar land van herkomst van de au pairs.

Tabel 6.4 - Afwijking van de regelgeving naar herkomst (n=107)

	Oost Europa (n=69)	Zuid Afrika (n=19)	Overig (n=19)	Totaal (n=107)
% dat meer dan 30 uur werkt	71	58	74	69
% dat minder dan twee vrije dagen heeft	23	21	26	23
% dat ook zwaar huishoudelijk werk doet	52	53	53	52
% dat ander werk doet	20	16	16	19
% dat geen culturele uitwisseling doet	7	21	10	10
% waar geen alternatief voor au pair is	14	32	0	15
% langer dan één jaar wil blijven	9	21	0	9
Afwijking t.a.v. arbeidsrelatie	93	84	90	91
Afwijking t.a.v. relatie met gezin	22	47	11	24
Afwijking in beide opzichten	22	42	10	23

Uit tabel 6.4 blijkt dan dat er wat de afzonderlijke regelingen betreft maar weinig differentiatie is tussen au pairs van verschillende herkomst. De au pairs uit Zuid-Afrika laten nog de meeste afwijkingen zien. Van hen valt bij een vijfde deel het au pairschap niet te kenmerken als een culturele uitwisseling. Dit zou kunnen liggen aan de wijze waarop in dit onderzoek de culturele uitwisseling is gedefinieerd. Het leren van een vreemde taal maakt hier onderdeel van uit en het zou kunnen dat dit voor au

pairs uit Zuid-Afrika minder noodzakelijk is, omdat zij hetzij Nederlands, hetzij Engels spreken. Daarnaast komt het bij au pairs uit Zuid-Afrika relatief vaak voor, dat er in het gezin geen alternatief voor de au pair is. Tezamen genomen leidt dit ertoe, dat - naar opgaaf van de au pair - in gastgezinnen met een au pair uit Zuid-Afrika het vaakst van de au pairregeling wordt afgeweken.

Deel III

De gastgezinnen

7 Kenmerken van het gastgezin en de au pair

Wat zijn de kenmerken van mensen bij wie een au pair in huis komt om huishoudelijk werk te doen of voor hun kinderen te zorgen? Vormen die een dwarsdoorsnede van de Nederlandse bevolking of zijn het vooral mensen met een hogere opleiding uit de hogere inkomensgroepen? Voor hoeveel kinderen moet de au pair zorgen en wat is hun leeftijd? In dit hoofdstuk wordt eerst, in paragraaf 1, ingegaan op enkele persoonskenmerken van de gastouders en vervolgens, in paragraaf 2, op kenmerken van het gezin waarin de au pair terecht is gekomen. Vervolgens wordt in paragraaf 3 ingegaan op de motieven die de gastouders hebben gehad om te kiezen voor een au pair. Ook wordt nagegaan of het land van herkomst van de au pair een rol heeft gespeeld bij de keuze. Tot slot komen in paragraaf 4 enkele persoonskenmerken van de au pair zelf en van haar verblijf in het gezin aan bod. Hierbij gaat het om de leeftijd van de au pair en wordt nagegaan uit welk land zij meestal afkomstig is.

7.1 Persoonskenmerken van de gastouders

Aandacht wordt besteed aan de volgende persoonskenmerken van de gastouders:

- leeftijd gastouders;
- opleidingsniveau;
- relatie met arbeidsmarkt;
- geboorteland.

Leeftijd gastouders

De gastouders zijn gemiddeld ruim 40 jaar, waarbij de leeftijden variëren van 30 jaar (een vrouw) tot 65 jaar (een man). Het merendeel is tussen 35 en 45 jaar. Tweederde deel van zowel de mannen als de vrouwen bevindt zich in deze leeftijdscategorie (zie tabel 7.1).

Opleidingsniveau en relatie met de arbeidsmarkt

Opvallend is de gemiddeld hoge tot zeer hoge opleiding van de gastouders. Van de vrouwen heeft 79 procent een opleiding op hbo of universitair niveau, van de mannen 85 procent. Verder kennen zij een nauwe relatie met de arbeidsmarkt. Alle mannen (op één na) en vrijwel alle vrouwen hebben een betaalde baan, waarbij de vrouwen voor het merendeel (70%) een ruime parttime baan hebben en drie tot vier dagen per week werken. Van de mannen heeft driekwart op zijn minst een fulltimebaan, waarbij een groot deel meer dan 40 uur per week werkt. Een op de vijf mannen werkt minstens 50 uur per week.

Geboorteland gastouders

Een relatief groot deel van de moeders van het gastgezin, namelijk een op de vijf, is geboren buiten Nederland. Van de vaders is een op de tien buiten Nederland geboren.

Tabel 7.1 - Kenmerken van de gastouders, in percentages

	Vrouwen n=104	Mannen n=102
<i>Leeftijd</i>		
- 30 - 34	13	7
- 35 - 39	45	34
- 40 - 44	21	33
- 45 - 49	18	16
- 50 en hoger	3	10
gemiddelde leeftijd	40 jaar	42 jaar
<i>Opleidingsniveau</i>		
- lager of middelbaar beroepsonderwijs	11	9
- havo/vwo	10	6
- hbo/universiteit	79	85
<i>Relatie arbeidsmarkt</i>		
- werkt niet	6	1
- 1 - 19 uur per week	4	2
- 20 - 29 uur per week	27	0
- 30 - 39 uur per week	43	21
- 40 - 49 uur of langer	14	56
- 50 uur of langer	7	21
<i>Geboorteland</i>		
- Nederland	81	90
- overig Europa	9	5
- buiten Europa	10	5

7.2 Kenmerken van het gezin van de gastouders

De kenmerken van het gezin waar aandacht aan wordt besteed zijn:

- gezinsvorm;
- netto-gezinsinkomen;
- aantal door ouders gewerkte uren;
- aantal en leeftijd kinderen;
- al eerder een au pair gehad in het gezin.

Eén of twee-oudergezin

De gastgezinnen waar de au pairs bij werken, zijn voor het overgrote merendeel (92%) twee-oudergezinnen. Drie procent is een eenoudergezin met een vader, bij 6 procent staat alleen de moeder aan het hoofd van het gezin (zie tabel 7.2).

Netto-gezinsinkomen

De gastouders is gevraagd aan te geven in welke inkomenscategorie hun totale gezamenlijke netto maandinkomen valt. Het gaat dus om het inkomen van beide ouders samen. Opvallend is het gemiddeld hoge inkomen van de gastouders: 71 procent heeft een netto inkomen van 4000 of meer euro per maand.

Totale omvang van de werkweek van de gastouders

Uit het voorgaande bleek dat de vaders van de gastgezinnen vaak een lange werkweek maken en de moeders voor het merendeel meer dan de helft van de week werken. Dit vormde reden beide gegevens met elkaar te combineren om te zien hoeveel uur beide gastouders samen per week werken. Dit is uitgedrukt in kwartielen. Hierbij wordt aangegeven hoe lang de gezamenlijke werkweek is van het eerste (onderste) kwart van de gastouders, het tweede kwart, enzovoorts. De gastouders blijken samen een lange werkweek te maken. Een kwart van de gastouders (het bovenste kwartiel) maakt samen een dubbele werkweek of meer, namelijk minstens 80 uur per week. Gemiddeld werken de gastouders samen 70 uur per week.

Tabel 7.2 - Gezinskenmerken van de gastoudergezinnen (n=108)

	Percentage
<i>Gezinsvorm</i>	
- eenoudergezin	8
- twee-oudergezin	92
<i>Netto-gezinsinkomen</i>	
- 1000-2000 euro	2
- 2000-3000 euro	9
- 3000-4000 euro	18
- 4000 euro of meer	71
<i>Totale omvang werkweek van beide ouders samen</i>	
- eerste kwartiel	tot 60 uur
- tweede kwartiel	60 - 68 uur
- derde kwartiel	69 - 79 uur
- vierde kwartiel	80 - 140 uur
gemiddeld	70 uur

Vervolg Tabel 7.2 - Gezinskenmerken van de gastoudergezinnen (n=108)

	Percentage
<i>Aantal kinderen in gezin</i>	
- geen	1
- een	10
- twee	48
- drie	32
- vier of meer	8
<i>Aantal kinderen beneden zes jaar in het gezin</i>	
- geen	32
- een	28
- twee	32
- drie (of meer)	8
<i>Al eerder au pair gehad in gezin</i>	
- nee	25
- een keer eerder	21
- twee keer eerder	19
- drie keer eerder of vaker	18
- ja, onbekend hoe vaak	17

Aantal en leeftijd kinderen

Hoeveel zorg en aandacht kinderen met zich meebrengen, hangt sterk samen met het aantal kinderen en met name het aantal kleine kinderen in een gezin. In het merendeel van de gastgezinnen (80%) zijn twee of drie kinderen te verzorgen, met een gemiddelde van 2,4 kinderen. Opvallend dat er één gastgezin is, waar geen kinderen zijn.³⁹ Over het algemeen zijn de kinderen in het gezin nog jong. De gemiddelde leeftijd van het oudste kind is 7,5 jaar, terwijl het jongste kind gemiddeld 5 jaar is. In vier op de tien gastgezinnen heeft de au pair de zorg voor minstens twee kinderen beneden zes jaar. Er zijn maar weinig gezinnen (9%) met een kind dat 12 jaar of ouder is terwijl er nauwelijks gastgezinnen zijn (3%) met een of meer kinderen van 15 jaar en ouder, hoewel er ook één gastgezin is met twee thuiswonende 'kinderen' van 29 en 24 jaar. Zoals uit het bovenstaande bleek, zijn in enkele gastgezinnen alleen een vader of een moeder. Het zou kunnen zijn dat dezen als co-ouder voor hun kinderen zorgen, en dat hun kinderen ook wel elders, bij hun andere ouder, verblijven. De gastouders is gevraagd of de kinderen volledig in het gezin worden verzorgd, of ook wel elders. In 8 procent van de gezinnen blijken de kinderen ook wel elders verzorgd te worden, maar ook in deze gezinnen verblijven de kinderen vrijwel steeds minstens vijf dagen in het gezin. Het gaat hier relatief vaak (in de helft van de gevallen) om eenoudergezinnen.

³⁹ Deze gastouders gaven als reden om te kiezen voor een au pair op, dat ze een bevriend meisje de gelegenheid wilden geven een jaar in Nederland te verblijven.

Al eerder een au pair in het gezin

Wanneer een gastgezin achtereenvolgens steeds opnieuw een au pair opneemt, is dat wellicht een indicatie voor het feit dat dit gezin afhankelijk is van de aanwezigheid van een au pair. Dit laatste is in strijd met de au pair regeling. Voor een kenschets van de gezinnen waar de au pair in verblijft, is het daarom tot slot van belang te weten of deze in een gezin komt waar geen enkele eerdere ervaring is met au pairs, of dat daar al eerder een au pair is geweest. In driekwart van de gezinnen blijkt al (vaak ruime) ervaring te zijn met de aanwezigheid van een pair. In minstens een derde deel van het totaal aantal gezinnen is het de derde keer of de vierde keer dat er een au pair is in het gezin.

7.3 Motieven van de gastouders voor de keuze van au pair

Aan de vraag naar de motieven voor de keuze van een au pair worden twee aspecten onderscheiden, namelijk:

- waarom gekozen voor een au pair in plaats van een meer gebruikelijke vorm van kinderoppas;
- waarom gekozen voor een au pair uit juist het land van herkomst van de au pair.

Redenen om te kiezen voor een au pair (in plaats van andere vorm van kinderopvang)

De meeste gastouders geven meerdere redenen waarom ze ervoor hebben gekozen de zorg voor hun kinderen toe te vertrouwen aan een au pair in plaats van aan een andere vorm van kinderopvang. Zij geven samen 361 redenen op, dat is gemiddeld ruim drie redenen per gastgezin.

De wettelijke regeling houdt in, dat au pairs in de gelegenheid gesteld moeten worden om kennis te maken met de Nederlandse cultuur. Dit vormde voor de helft van de gastgezinnen (47%) redenen te kiezen voor een au pair. Dit is echter niet de meest genoemde reden. Die is, in driekwart van de gezinnen (73%), dat de kinderen met een au pair thuis in hun eigen omgeving blijven. Ook andere voordelen van een au pair vanuit het oogpunt van de kinderen worden genoemd: bijna de helft (47%) geeft als reden dat kinderen met een au pair het hele jaar dezelfde oppas hebben, 17 procent denkt dat de kinderen bij een au pair in meer vertrouwde handen zijn dan bij een dagverblijf en een op de tien (11%) roemt de flexibiliteit van de inzet van een au pair. Bij elkaar genomen noemt 85 procent een reden die te maken heeft met het feit dat het goed is voor de kinderen dat er een au pair is.

Daarnaast worden ook redenen genoemd die te maken hebben met beperkte mogelijkheden van kinderopvang of de Nederlandse oppas: vier op de tien (38%) vinden de openingstijden van de reguliere kinderopvang niet toereikend, een kwart (23%) noemt het feit dat een au pair meer doet dan een Nederlandse oppas, 13 procent zegt dat ze in Nederland geen oppas konden krijgen en voor 7 procent waren de wachtlijsten bij

de kinderopvang te lang. Bij elkaar genomen worden deze redenen door 51 procent van de gastouders genoemd.

Tabel 7.3 - Reden om te kiezen voor een au pair in het algemeen (n=108)

	Percentage
Met een au pair blijven de kinderen thuis in hun eigen omgeving	73
Met een au pair hebben de kinderen het hele jaar dezelfde oppas	47
Om jongeren uit het buitenland kennis te laten maken met Nederland	47
De openingstijden van de officiële kinderopvang zijn niet toereikend	38
Een au pair doet meer dan een Nederlandse oppas (bv. huishoudelijk werk)	23
Voor aanspraak/gezelligheid	19
Bij een au pair zijn de kinderen in meer vertrouwde handen dan bij een dagverblijf en na- of buitenschoolse opvang	17
We wilden een oppas (au pair) uit een bepaald land	14
Kinderopvang is duurder dan een au pair	13
Omdat we geen oppas in Nederland konden krijgen	13
Au pair is flexibel wat werktijden betreft	11
De wachtlijsten bij de kinderopvang zijn te lang	7
Een Nederlandse oppas is te duur	4
Anders	9

Verder worden ook financiële redenen genoemd, hoewel niet zo vaak; 13 procent zegt dat kinderopvang duurder is dan een au pair en niet meer dan 4% heeft gekozen voor een au pair omdat een Nederlandse oppas te duur is. Bij elkaar genomen spelen financiële motieven bij 15 procent van de gastgezinnen een rol.

Redenen om te kiezen voor een au pair uit juist het land van herkomst van de au pair
De redenen waarom gastouders voor een specifieke au pair kiezen kunnen divers zijn. Hier zijn we er vooral in geïnteresseerd, waarom het gastgezin juist voor een au pair heeft gekozen uit het betreffende land van herkomst. Is dat toeval geweest (deze au pair was toevallig beschikbaar), heeft men juist met au pairs uit dit land positieve ervaringen (bijvoorbeeld omdat ze hard werken, of goed met kinderen kunnen omgaan), speelt de taal een rol (in het gastgezin wordt de taal van de au pair gesproken of de au pair spreekt Engels of Nederlands) of men wil om andere redenen een au pair juist uit dit land (bijvoorbeeld vanuit interesse in dat land). In tabel 7.4 staat weergegeven, bij welk deel van de gastgezinnen deze motieven een rol hebben gespeeld. Bij de gastouders kunnen meerdere motieven een rol hebben gespeeld; de percentages kunnen daarom tot meer dan 100 procent optellen.

Tabel 7.4 - Motieven om voor een au pair uit het betreffende land van herkomst te kiezen (n=107)

	Percentage
Geen specifieke voorkeur voor dat land	56
Vanwege de taal	27
Vanwege positieve ervaringen met au pairs uit dat land	26
Vanwege andere redenen voorkeur voor of interesse in dat land	45

Voor meer dan de helft van de gastouders (56%) speelde het land van herkomst van de au pair geen rol bij hun beslissing juist met deze au pair in zee te gaan. Ruim een kwart heeft voor deze au pair gekozen vanwege de taal, terwijl eveneens een kwart positieve ervaringen heeft met au pairs uit dat land. Daarnaast heeft nog 45 procent om andere redenen interesse in dat land.

Er bestaan in dit opzicht duidelijke verschillen naar land van herkomst van de au pair. Vooral bij meisjes uit Oost-Europa heeft het land van herkomst geen rol van betekenis gespeeld (79% tegen 56% gemiddeld), of waren er juist minder vaak positieve ervaringen mee dan gemiddeld (18% tegen 27% gemiddeld). Bij au pairs die uit Zuid-Afrika afkomstig zijn, heeft de taal een belangrijke rol gespeeld (60% tegen 27% gemiddeld). En vooral bij de (weliswaar weinige, zie paragraaf 7.4) meisjes uit andere landen (Azië, Zuid-Amerika, overig Afrika) speelde een rol dat de gastouders geïnteresseerd waren in dat land (86% tegen 45% gemiddeld).

7.4 Kenmerken van de au pair en haar verblijf in het gezin

Tot slot wordt nog ingegaan op enkele persoonskenmerken van de au pair zelf. Dit zijn:

- leeftijd en geslacht;
- land van herkomst;
- duur verblijf in gezin.

Leeftijd en geslacht

De aard van de werkzaamheden van de au pair brengt met zich mee, dat vrijwel altijd wordt aangenomen dat het gaat om meisjes of vrouwen. Dat blijkt ook zo te zijn, maar toch is er in drie gastgezinnen sprake van een mannelijke au pair.

De leeftijd van de au pairs varieert van 19 tot 26 jaar, met een gemiddelde van 22 jaar.

Tabel 7.5 - *Persoonskenmerken van de au pairs in de gastgezinnen in het onderzoek*

	Percentage
<i>Leeftijd</i>	
- 19-20	31
- 21-22	29
- 23-24	23
- 25-26	16
gemiddelde leeftijd	22 jaar
<i>Land van herkomst</i>	
- Polen	36
- voormalig Tsjecho-Slowakije	10
- Oekraïne	5
- Bulgarije	5
- overig Oost-Europa	7
- Zuid-Afrika	24
- Filippijnen	7
- overige landen (overig Azië, overig Afrika, Zuid-Amerika)	5

Land van herkomst

Bijna tweederde deel van de au pairs (63%) is afkomstig uit Oost-Europa, waarbij zij met name afkomstig zijn uit Polen, gevolgd door het voormalige Tsjecho-Slowakije. Daarnaast komen de au pairs vooral uit Zuid-Afrika.

Bij 7 procent van de gastgezinnen is de au pair afkomstig uit het geboorteland van één van de gastouders.

Duur verblijf in het gezin

Volgens de wettelijke regelingen mogen au pairs niet langer dan één jaar in Nederland verblijven. Daarna moeten ze terug naar hun land van herkomst. De verwachte verblijfsduur van de huidige au pair is berekend door na te gaan hoeveel maanden er zitten tussen de maand van aankomst en de verwachte maand van vertrek. Het gemiddelde hiervan ligt tussen 11 en 12 maanden: tweederde van de au pairs verblijft 11 (15%) of 12 maanden (52%) in het gastgezin. Verder is er nog een aantal (16%) dat een half jaar tot 10 maanden in Nederland verblijft, terwijl ook enkelen (4%) korter dan een half jaar bij dit gastgezin zullen zijn. Daarnaast zal 12 procent langer dan een jaar bij dit gastgezin zijn, van wie 9 procent een tot anderhalf jaar en 3 procent anderhalf jaar tot 2 jaar. In ruim een op de tien gastgezinnen zullen de au pairs dus langer dan één jaar blijven, wat in strijd is met de au pair regeling.

Tabel 7.6 - (Verwachte) duur verblijf in gastgezin, uitgedrukt in maanden (n=98)

	Percentage
6 maanden of korter	4
7 - 10 maanden of minder	16
11 maanden	15
12 maanden	52
13 - 18 maanden	9
1,5 tot twee jaar	3

8 Bemiddeling, informatie en toezicht

Hoe zijn gastouders in contact gekomen met juist deze au pair? En omgekeerd, hoe zijn de au pairs terecht gekomen bij juist dit gastgezin? Er bestaan bemiddelingsbureaus voor au pairs, maar niet alle gastouders maken daar gebruik van, bijvoorbeeld omdat zij via bekenden in contact zijn gekomen met deze au pair of op internet hebben gezocht. Hier wordt in de eerste paragraaf van dit hoofdstuk aandacht aan besteed.

Als de au pair eenmaal bij haar gastgezin is, is de rol van een bemiddelingsbureau niet afgelopen. Ook na haar aankomst kunnen gastouders en au pair voor informatie of bij problemen bij het bemiddelingsbureau terecht. Hier wordt in paragraaf 2 op ingegaan. De wet voorziet in een aantal voorwaarden waaronder een au pair in Nederland werkzaam mag zijn. Op welke wijze de gastouders aan hun informatie zijn gekomen, vormt onderwerp van paragraaf 3, terwijl in paragraaf 4 wordt ingegaan op het toezicht dat door controlerende instanties wordt uitgeoefend op het verblijf van de au pair in haar gastgezin.

8.1 Wijze waarop gastouders en au pairs met elkaar in aanraking zijn gekomen

Bijna driekwart van de gastouders (72%) heeft een bemiddelingsbureau gebruikt om een au pair te zoeken. Hierbij wordt door de gastouders een grote variatie aan bureaus genoemd, zo'n 12 in totaal. Daarnaast is een op de tien gastouders via vrienden/familie of kennissen in aanraking gekomen met hun au pair, terwijl bij 8 procent de vorige au pair een rol speelde in het contact met de huidige.

Tabel 8.1 - Wijze waarop gastouders en au pairs met elkaar in aanraking zijn gekomen¹ (n=107)

	Percentage
Via bemiddelingsbureau	72
Via bemiddeling van een tussenpersoon	4
Via de vorige au pair	8
Tijdens een vakantie	3
Via vrienden/familie/kennissen	11
Zelf gezocht in internet	6
Anders	3

¹ Percentage telt op tot meer dan 100% omdat gastouders naast het bemiddelingsbureau ook andere vormen van bemiddeling hebben gebruikt

Ook na de bemiddeling zijn er vrijwel geen gastouders en au pairs die beslissen met elkaar verder te gaan zonder zelf schriftelijk, telefonisch of per e-mail contact met elkaar te hebben gehad. Bijna alle gastouders (97%) hebben rechtstreeks contact gehad met hun au pair voordat deze naar Nederland kwam. Daarnaast heeft 31 procent tevoren rechtstreeks contact met haar ouders gehad.

Ook tijdens het verblijf hebben veel gastouders (bijna de helft, 47%) nog contact met de ouders van de au pair. Meestal is dat uit belangstelling (25%) of om de ouders in te lichten over hoe het met de au pair gaat (18%). Ook ontmoeten enkele gastouders en ouders elkaar persoonlijk (8%). De ouders komen in Nederland om de au pair op te zoeken of de gastouders gaan tijdens vakantie bij de ouders van de au pair langs.

Kosten bemiddeling

De gastouders is tevens gevraagd of zij hebben moeten betalen voor de bemiddeling via een bemiddelingsbureau of contactpersoon. Al met al heeft driekwart van het totaal aantal gastouders betaald voor bemiddeling, met een gemiddelde van €460.

Tabel 8.2 - Kosten bemiddeling bij bemiddelingsbureau of tussenpersoon (n=101)

	Percentage
Geen kosten voor bemiddeling	25
200 of minder	7
201 tot 400	18
401 tot 600	28
Meer dan 600	7
Hoogte bemiddelingskosten onbekend	16

8.2 Verdere rol bemiddelingsbureau

De rol van een bemiddelingsbureau is niet uitgespeeld wanneer de au pair in het gastgezin is gearriveerd. Gastouders en au pair kunnen bijvoorbeeld ook nadien behoefte hebben aan informatie. Ook kan het bemiddelingsbureau het zich tot taak rekenen om over het welzijn van de au pair te hoeden.

Tabel 8.3 - Verder contact met bemiddelingsbureau tijdens verblijf au pair in Nederland

	Percentage
<i>Contact met bemiddelingsbureau tijdens verblijf (n=77)</i>	
- niet (alleen contact bij bemiddeling)	18
- sporadisch contact tijdens verblijf	11
- meerdere keren per jaar contact	66
- maandelijks contact	5
<i>Initiatief tot contact (n=61)</i>	
- bij gezin	33
- bij bemiddelingsbureau	12
- bij beide	56
<i>Inhoud contact met bemiddelingsbureau¹ (n=63)</i>	
- informatief, over hoe het persoonlijk met de au pair gaat	56
- informatief, hoe de au pair functioneert	52
- informatief, over hoe de au pair ons gezin bevalt	41
- over officiële documenten voor de au pair	57
- over financiële kwesties	14
- bemiddeling bij een conflict met de au pair	16
- in verband met het voortijdige vertrek van de au pair	19
- bemiddeling bij nieuwe au pair	11
- anders	10

1 Er konden meerdere antwoorden worden gegeven. Daardoor tellen de percentages op tot meer dan 100%.

Degenen die een bemiddelingsbureau hebben ingeschakeld om een au pair te zoeken, is gevraagd of zij ook na haar komst contact hebben gehad met het bemiddelingsbureau, en van wie het initiatief daartoe is uitgegaan. De meerderheid, bijna viervijfde deel van degenen die een bureau hebben ingeschakeld om te bemiddelen bij de komst van hun huidige au pair, heeft ook daarna nog contact met het bemiddelingsbureau. Zeven van de tien hebben zelfs meerder malen per jaar contact.

In ruim de helft van deze gastgezinnen (56%) nemen zowel de gastouders als het bemiddelingsbureau wel eens het initiatief tot dit contact; in een derde deel van de gevallen ligt het initiatief alleen bij het gastgezin en bij een op de tien heeft dit alleen bij het bemiddelingsbureau gelegen. Al met al neemt het bemiddelingsbureau in tweederde deel van die gevallen waar het betrokken is bij de bemiddeling ook achteraf uit eigen beweging nog contact op met het gastgezin.

In het merendeel van de gevallen waarbij er ook tijdens het verblijf van de au pair in het gastgezin nog contact is met het bemiddelingsbureau (70%) heeft dit (ook) een informatief karakter en gaat het over zaken als het persoonlijk welbevinden van de au pair en haar functioneren in het gezin. Bij dit soort contacten gaat het initiatief

meestal uit van het bemiddelingsbureau. Verder gaat het contact ook nog vaak over meer formele zaken als de officiële documenten die de au pair of het gezin nodig heeft.

8.3 Informatie en voorlichting

De relatie tussen gastgezin en au pair is geen gewone arbeidsrelatie. Er zijn door de wet specifieke voorwaarden gesteld aan het verblijf van de au pair in het gezin. De au pair mag bijvoorbeeld niet jonger zijn dan 18 jaar en niet ouder dan 25, ze mag niet gehuwd zijn of zelf kinderen hebben, ze mag niet meer dan 30 uur per week licht huishoudelijk werk verrichten voor het gastgezin, ze mag niet langer dan een jaar in Nederland verblijven en ze moet in de gelegenheid worden gesteld kennis te maken met de Nederlandse samenleving en cultuur. Verder moet het gastgezin zelf uit minimaal twee personen bestaan, en moet het over voldoende inkomen beschikken.

Vrijwel alle gastouders (96%) hebben, voordat de au pair naar Nederland kwam, voorlichting gehad of zelf gezocht naar de voorwaarden waaronder een au pair in Nederland mag verblijven, terwijl bijna tweederde (63%) tijdens het verblijf van de au pair in het gezin voorlichting heeft gehad over deze voorwaarden.

Tabel 8.4 - Bronnen van informatie over voorwaarden waaronder au pair in Nederland mag verblijven (n=100)

	Percentage
Van het au pair bureau	74
Van de Immigratie- en Naturalisatiedienst	61
Van de vreemdelingenpolitie	57
Het Ministerie van Justitie of Sociale zaken en Werkgelegenheid	5
Vrienden, bekenden	6
Via internet	35
Anders	3

1 Er konden meerdere antwoorden worden gegeven. Daardoor tellen de percentages op tot meer dan 100%.

Verder is de gastouders gevraagd hoe zij aan hun informatie zijn gekomen. Het merendeel noemt meerdere informatiebronnen, met een gemiddelde van twee tot drie informatiebronnen waarbij voorlichting is gezocht c.q. is verkregen. Bijna driekwart van de gastouders heeft hun informatie onder andere via het au pair bureau gekregen, terwijl zes op de tien voorlichting hebben gehad via de Immigratie en Naturalisatiedienst. Daarnaast vervult ook de Vreemdelingendienst een belangrijke rol bij de

informatieverstrekking. De betreffende ministeries (Justitie en Sociale Zaken en Werkgelegenheid) spelen echter nauwelijks een rol in dit opzicht.

De huidige communicatiemiddelen maken het mogelijk dat gastouders ook buiten de hiervoor genoemde instanties hun behoefte aan voorlichting kunnen bevredigen. Een derde deel van de gastouders heeft via internet informatie gezocht.

Al met al heeft 70 procent van de gastouders hun informatie via een overheidsinstantie (Ministerie, Vreemdelingendienst, IND) gekregen, terwijl 82 procent via het au pair bureau of via internet op de hoogte is geraakt. Tweederde van de gastouders (64%) heeft daarbij gebruik gemaakt van zowel een overheidsinstantie als het au pair bureau of internet. Het merendeel van de gastouders is dus goed geïnformeerd over de voorwaarden waaronder een au pair in Nederland mag werken.

Wanneer een au pair uit een land met soms een cultuur die ver afstaat van de Nederlandse, in een gezin komt werken is het zinvol dat de gastouders tevoren kennis nemen van de cultuur van het land van herkomst van de au pair. Tweederde deel van de gastouders (64%) heeft dat ook gedaan. Het merendeel van hen, bijna een derde deel van het totaal aantal gastouders (30%), is via een vorige au pair uit hetzelfde land op de hoogte geraakt van de cultuur van de nieuwe au pair; een kwart heeft hier via familie of vrienden kennis van genomen en eveneens een kwart heeft het land zelf bezocht of daar gewoond.

Tabel 8.5 - Van te voren kennis gekregen van de cultuur van het land van herkomst van de au pair¹

	Percentage
Nee	36
Ja, via de vorige au pair die uit hetzelfde land kwam	30
Ja, via familie/vrienden/kennissen	24
Ja, het land zelf bezocht of in land gewoond	24
Ja, boeken gelezen	21
Ja, informatie via internet	15
Ja, via tv/video	12
Ja, via au pair bureau	5
Ja, anders	4

¹ Er konden meerdere antwoorden worden aangekruist. Daardoor tellen de percentages op tot meer dan 100%.

8.4 Toezicht door controlerende instanties

Zoals hiervoor is aangegeven zijn er voorwaarden verbonden aan het verblijf van de au pair in Nederland. Hoe is het gesteld met toezicht hierop door de betreffende instanties? We denken daarbij aan de Vreemdelingendienst van de politie die kan controleren of de au pair binnen de juiste leeftijdscategorie valt (18-25 jaar) en de maximale verblijfsduur van 1 jaar niet overschrijdt, of aan de arbeidsinspectie bij wie de controle ligt op de invulling van de arbeidsrelatie van de au pair met het gastgezin. Zestig procent van de gastouders zegt dat ze tijdens het verblijf van de au pair wel eens contact hebben gehad met de vreemdelingendienst. Dit contact ging meestal over zaken die verband houden met de verblijfsstatus van de au pair. Een enkele keer betrof het een routinecontrole door de vreemdelingendienst.

Vrijwel niemand (slechts één gastouder) heeft contact gehad met de arbeidsinspectie.

Tabel 8.6 - Contact met vreemdelingendienst en arbeidsinspectie (n=107)

	Percentage
<i>Contact met vreemdelingendienst</i>	
- nee	40
- ja, voor routinecontrole	7
- ja, voor verblijfsstatus	42
- ja, voor andere zaken	11
<i>Contact gehad met arbeidsinspectie</i>	
- nee	99
- ja	1

8.5 Kennis van au pair regeling

In hoeverre zijn gastouders op de hoogte van de voorwaarden waaraan voldaan moet zijn wil er sprake zijn van een au pairschap in plaats van een normaal dienstverband? Om dit te weten te komen, is de gastouders gevraagd enkele (liefst zoveel mogelijk) bepalingen te noemen uit de au pairregeling. De vraag is als 'open vraag' gesteld. Om de gastouders het antwoord niet in de mond te leggen zijn er geen antwoordmogelijkheden voorgegeven. Het merendeel (82%) kan enkele bepalingen noemen, met een gemiddelde van vier bepalingen per respondent. Meestal zijn de antwoorden ook juist. Voor zover de gastouders de vraag niet hebben ingevuld, is dat vermoedelijk niet uit onwetendheid. Vaak wordt in dat geval simpelweg verwezen naar de regeling. Er mag overigens geen absolute waarde worden gehecht aan de frequentie waarmee antwoorden worden gegeven. Juist zaken die volkomen vanzelfsprekend worden gevonden (bijvoorbeeld dat de au pair ongehuwd moet zijn en geen eigen kinderen mag hebben

of dat de gastouders voldoende eigen inkomen moeten hebben) worden bij dit soort vraagstelling gemakkelijk vergeten. Ook hebben alle gastouders een garantverklaring moeten tekenen, maar dit wordt niet het meest genoemd. De gastouders zijn het meest op de hoogte van de bepaling dat de au pair kennis moet kunnen maken met de Nederlandse cultuur, wat door meer dan de helft van de gastouders spontaan is genoemd. De tweede plaats wordt ingenomen door de bepaling dat de au pair een werkweek heeft van maximaal 30 uur. Relatief weinig wordt genoemd dat de au pair recht heeft op minimaal 2 vrije dagen per week, dat zij geen ander betaald werk mag verrichten en dat er bij de kinderopvang een alternatief moet zijn voor de au pair.

Tabel 8.7 - Kennis van de bepalingen uit de au pairregeling

	Percentage
Au pair moet kennis kunnen maken met cultuur /de Nederlandse taal leren	57
Werkweek van maximaal 30 uur	53
Lichte huishoudelijke werkzaamheden	30
Verblijf in Nederland van maximaal 1 jaar	24
Au pair heeft recht op kost en inwoning + zakgeld	20
Leeftijd van 18 tot 25 jaar	21
Au pair verblijft op voet van gelijkheid in gezin/ heeft eigen kamer	19
Au pair mag niet gehuwd zijn	15
Gastouders moeten voldoende inkomen hebben	14
Minimaal 2 vrije dagen per week	13
Au pair mag geen ander betaald werk verrichten	11
Er moet alternatief zijn voor au pair	5
Niet ingevuld	18

9 Het gastgezin en werkzaamheden van de au pair

Volgens de wettelijke bepalingen mag een au pair niet langer dan in totaal 30 uur per week besteden aan de zorg voor kinderen of aan *lichte* huishoudelijke werkzaamheden.⁴⁰ Verder heeft ze recht op minstens twee vrije dagen in de week en minstens twee vrije avonden. Hoe wordt in de praktijk met deze bepaling omgegaan? In dit hoofdstuk wordt eerst, in paragraaf 9.1, aandacht besteed aan de omvang van de werkzaamheden van de au pair en de spreiding van de werkzaamheden over de week. Daarna wordt in paragraaf 9.2 ingegaan op de aard van haar werkzaamheden. De au pairregeling houdt tevens in, dat zij geen ander betaald werk mag doen in Nederland. Hier wordt in paragraaf 9.3 op ingegaan. Ook zegt de regeling, dat er een alternatief voor de au pair moet zijn in geval zij, bijvoorbeeld bij ziekte, uitvalt. Dit vormt tot slot onderwerp van de laatste paragraaf 9.4 van dit hoofdstuk.

9.1 Omvang van de werkzaamheden per week

In deze paragraaf komen de volgende onderwerpen aan bod:

- omvang werkweek uitgedrukt in uren;
- aantal vrije dagen per week;
- aantal vrije avonden per week.

Omvang werkweek uitgedrukt in uren per week

Volgens de wettelijke regeling mogen au pairs niet langer dan 30 uur per week werken. Er zijn maar weinig gastgezinnen in het onderzoek waar de au pair langer werkt dan deze 30 uur, namelijk 14 procent. In een derde deel van de gastgezinnen werken de au pairs precies 30 uur, terwijl in ruim de helft van de gastgezinnen de au pairs een kortere werkweek hebben dan het wettelijk toegestane maximum aantal uren. Gemiddeld wordt er door de au pairs 27 uur per week gewerkt.

Totaal aantal vrije dagen en avonden per week

Volgens de wettelijke regelingen hebben au pairs recht op minstens twee vrije dagen per week. In 83 procent van de gastgezinnen wordt hieraan voldaan. In 44 procent heeft de au pair twee vrije dagen per week, terwijl in vier op de tien gezinnen de au pair drie of meer vrije dagen per week heeft. Volgens de wettelijke regeling hebben au pairs verder recht op minstens twee vrije avonden per week. Dat is ook bijna altijd

⁴⁰ In de au pair regeling wordt niet gedefinieerd wat moet worden verstaan onder 'lichte' huishoudelijke werkzaamheden (zie hoofdstuk 2).

(in 95% van de gastgezinnen) het geval. In 57 procent van de gastgezinnen hebben de au pairs alle avonden vrij. Er zijn echter ook enkele gastgezinnen waar de au pair geen enkele of één avond vrij heeft.

Tabel 9.1 - Omvang werkzaamheden per week, in percentages (n=107)

	Percentage
<i>Totaal aantal gewerkte uren per week</i>	
- minder dan 20 uur	6
- 20 tot 24 uur	23
- 25 tot 29 uur	24
- 30 uur	33
- 31 - 39 uur	12
- 40 uur of meer	2
gemiddeld aantal gewerkte uren	27 uur per week
<i>Aantal vrije dagen per week</i>	
- vrijwel geen (0-1)	17
- twee	44
- drie	27
- vier of meer	12
<i>Aantal vrije avonden per week</i>	
- minder dan twee	5
- twee of drie	18
- vier, vijf of zes	20
- zeven	57

9.2 Aard van de werkzaamheden

Wat houdt het werk dat door de au pairs wordt gedaan over het algemeen in? De gastouders konden in een lijst van werkzaamheden aankruisen wat door de au pair werd gedaan bij de verzorging van de kinderen en wat haar werd gevraagd in het huishouden te doen. Bij de interpretatie van de onderstaande gegevens dient bedacht te worden, dat we niet weten of de au pair de betreffende werkzaamheden altijd en als enige in het gezin uitvoert, of dat ze die soms of samen met een van de gastouders doet.

Tabel 9.2 - Aard van de werkzaamheden door de au pair in het gezin (n=108)

<i>Huishouden</i>	Percentage	<i>Kinderopvang</i>	Percentage
- geen huishoudelijk werk	2	- geen kinderverzorging	1
- strijken	82	- spelen	91
- opruimen	73	- eten geven	91
- eten koken	66	- van school/kinderopvang halen	74
- wassen	53	- 's avonds oppassen	64
- afwassen	46	- naar school/kinderopvang brengen	59
- bedden opmaken	44	- aankleden	56
- boodschappen doen	41	- in bad doen/douchen	54
- sanitair schoonmaken	30	- naar bed brengen	41
- (huis)dieren verzorgen	24	- op kinderen van anderen passen	9
- dweilen	18	- anders	7
- ramen zemen	7		
- in de tuin werken	3		
- anders	3		

Kinderopvang

In op een na alle gastgezinnen behoort de zorg voor de kinderen tot de taken van de au pair (zie tabel 9.2). Wat zij nog het meest doen (in negen van de tien gastgezinnen) is spelen met de kinderen en de kinderen te eten geven. Daarnaast haalt in driekwart van de gastgezinnen de au pair de kinderen van school of de kinderopvang, terwijl zij in zes op de tien gastgezinnen de kinderen daar naartoe brengt. In driekwart van de gastgezinnen past de au pair 's avonds op, terwijl in de helft het haar taak is de kinderen te wassen of naar bed te brengen.

Huishouden

Vrijwel alle au pairs doen, naast kinderverzorging, ook huishoudelijk werk (zie tabel 9.2). Wat hen nog het meest wordt gevraagd te doen, is strijken: in 82 procent van de gastgezinnen doen au pairs strijkwerk. Daarnaast doet in driekwart van de gastgezinnen de au pair opruimwerkzaamheden, terwijl in tweederde van de gastgezinnen de au pair eten kookt. In ongeveer de helft van de gastgezinnen doet (ook) de au pair de was, wast ze af en maakt ze de bedden op. Schoonmaken van het sanitair, dweilen en verzorgen van huisdieren hoort in twee tot drie van de tien gastgezinnen (mede) tot de taak van de au pair.

Volgens de au pair regeling is het de bedoeling dat de au pairs lichte huishoudelijke werkzaamheden doen. Nu is de scheidslijn tussen lichte en zware huishoudelijke taken voor discussie vatbaar. Hoe zwaar iets is, hangt mede samen met de beschikbare attributen en de eisen die aan het resultaat worden gesteld. Rekenen we dweilen, ramen zemen, schoonmaken van het sanitair en werken in de tuin tot de zwaardere (huishoudelijke) werkzaamheden, dan verricht de au pair in 66 procent van de gastge-

zinnen alleen lichte huishoudelijke werkzaamheden. In 34 procent van de gastgezinnen doet ze ook zwaar (huishoudelijk) werk.

9.3 Andere opvang voor kinderen in gastgezin en alternatief voor de au pair

Andere opvang

Gevraagd is of er nog anderen zijn die, naast de gastouders, de au pair en de kinderopvang, de kinderen opvangen. Dat is in 36 procent van de gastgezinnen het geval. In het merendeel van de gevallen (31%) gebeurt dat door familie, buren of bekenden van de gastouders, in een op de tien door een (betaalde) oppas. Voor zover dit voorkomt, gebeurt dit echter meestal (55%) alleen in noodgevallen of minder dan één keer per week.

Tabel 9.3 - Andere opvang voor kinderen (n=106)

	Percentage
<i>Anderen die kinderen opvangen</i>	
- nee	64
- ja, door familie/buren/bekenden	31
- ja, door betaalde oppas	10
- ja, door andere kinderen in gezin	2
- ja, anders	2
<i>Opvang tijdens schoolvakanties</i>	
- geen opvang	6
- door gastouder	87
- door de au pair	82
- door familie/buren	28
- door vrienden, bekenden	16
- anders	4
<i>Opvang bij onverwachte ziekte van au pair</i>	
- geen opvang	1
- door gastouder of andere kinderen in gezin	87
- door familie/buren	51
- door vrienden/bekenden	22
- door betaalde oppas	10
- anders	6

Tijdens de schoolvakanties worden de kinderen in het overgrote deel van de gevallen hetzij door de gastouder (87%) hetzij door de au pair (82%) opgevangen. In slechts enkele gevallen is er dan geen opvang.

Ook als een au pair onverwacht ziek wordt, kan opvang van de kinderen een probleem zijn. Dat er dan totaal geen andere opvang is, komt vrijwel niet voor. In het merendeel van de gevallen zorgt het gastgezin zelf voor de opvang, terwijl daarnaast familie (vaak grootouders) en burens nog een belangrijke rol spelen in dit soort noodgevallen

Alternatief voor de au pair

In het voorgaande bleek alleen, of er buiten de au pair wel eens anderen zijn, die de kinderen kunnen opvangen. Hieruit blijkt niet, of er regulier een alternatief voor de au pair beschikbaar is in de kinderopvang. Daarom komt tot slot de vraag aan de orde, of de au pair als enige de zorg heeft voor de kinderen, of dat zij alleen fungeert als aanvulling op de ouders. Dit is nagegaan aan de hand van drie variabelen, die in combinatie met elkaar een indicator zijn voor het al dan niet aanwezig zijn van een alternatief voor de au pair. Deze drie variabelen zijn:

- aantal uren per week dat gastouders werken;
- zorg voor kinderen tot 4 jaar;
- gastouders maken geen gebruik van opvang voor de kinderen.

Wanneer de au pair én de zorg heeft voor kinderen onder 4 jaar, én er geen gebruik wordt gemaakt van kinderopvang én de gastouders samen meer dan 60 uur per week werken, beschouwen we dit als indicatie dat er in het gezin - althans gedurende enkele dagen in de week - geen alternatief is voor de au pair. Dit blijkt bij 9 procent van de gastgezinnen het geval te zijn.

9.4 Eventueel ander betaald werk

De au pair regeling houdt in dat au pairs, naast hun reguliere taken in het gastgezin, geen ander werk mogen doen. In hoeverre houden gastgezin en/of au pairs zich hieraan? Ongeveer een op de vijf au pairs vangt ook wel eens kinderen uit een ander gezin op. In de helft van deze gevallen komt dat echter alleen in noodgevallen voor (zie tabel 9.4).

Op de vraag hoeveel uren per week de au pair ander werk verricht, naast het eigen reguliere werk als au pair, zegt bijna driekwart van de gastouders (72%) dat de au pair geen ander werk verricht. In ruim een kwart van de gastgezinnen is dat wel het geval, hoewel dat meestal (in 15 procent van het totaal aantal gastgezinnen) voor maximaal vier uur per week is. Dit extra werk wordt even vaak in het eigen gastgezin als daarbuiten verricht.

Negen van de tien au pairs die naast de gebruikelijke taken extra werk doen, worden hiervoor betaald.

Tabel 9.4 - Ander werk door au pair (n=107)

	Percentage
<i>Au pair vangt kinderen uit ander gezin op</i>	
- nee	81
- alleen in noodgevallen	10
- eens per maand	5
- vaker dan eens per maand	4
<i>Aantal uren per week ander werk door au pair</i>	
- niet	72
- maximaal 4 uur per week	15
- meer dan 4 uur per week	8
- aantal uren onbekend	7
<i>Waar extra werk door au pair (n=30)</i>	
- in gastgezin	57
- elders	43

10 Het verblijf van de au pair in het gezin

Onder welke condities voeren de au pairs hun werkzaamheden in het gezin uit? Naar analogie van de primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden bij normale dienstverbanden, wordt in dit hoofdstuk eerst ingegaan op de hoogte van het zakgeld van de au pair en de eventuele andere kosten die door het gastgezin voor de au pair worden betaald (paragraaf 10.1). Daarna gaan we in op de overige omstandigheden waaronder de au pair werkzaam is (paragraaf 10.2) en op de ervaringen van het gastgezin met de au pair (paragraaf 10.3).

10.1 Hoogte zakgeld en andere kosten

Volgens de au pair regeling heeft de au pair recht op kost en inwoning en daarnaast op zakgeld. Hoe hoog dit zakgeld dient te zijn, wordt niet voorgeschreven. Om belastingtechnische redenen mag dit niet hoger zijn dan 340 euro per maand⁴¹. Verder zijn er au pairbureaus die aangeven hoe hoog dit zakgeld dient te zijn (zie paragraaf 4.4.1).

Naar opgave van de gastgezinnen bedraagt het zakgeld van de au pairs gemiddeld €300 per maand (zie tabel 10.1). In driekwart van de gastgezinnen ligt het zakgeld tussen €250 tot €350. Dat de au pair minder dan €250 per maand krijgt, komt ook (hoewel niet vaak) voor. Dat een au pair geen zakgeld krijgt, blijkt niet voor te komen.

Tabel 10.1 - Zakgeld (n=103)

	Percentage
<i>Hoogte zakgeld</i>	
- minder dan 250 euro per maand	6
- 250 - 299 euro per maand	40
- 300 - 349 euro per maand	34
- 350 euro of meer per maand	20
gemiddeld per maand	300 euro
<i>Van te voren afspraak gemaakt over zakgeld</i>	
- ja, afgesproken bedrag	76
- ja, maar au pair krijgt meer	18
- nee, niet tevoren afgesproken	6

41 LB besluiten Wet IB 2001. Tot een bedrag van 340 euro per maand blijft inhouding van loonbelasting/premie volksverzekeringen achterwege.

Om tijdens het verblijf onenigheid over de hoogte van het zakgeld te voorkomen, valt het aan te bevelen daar van te voren afspraken over te maken. Dat gebeurt dan ook in meer dan negen op de tien gevallen. In driekwart van de gevallen krijgt de au pair dan ook het van te voren afgesproken bedrag. In een op de vijf gastgezinnen wordt daar in de praktijk vanaf geweken, maar dan in voor de au pair gunstige zin: deze krijgt meer dan was afgesproken.

Gastouders hebben meer kosten dan alleen het betalen van de kosten voor levensonderhoud en het zakgeld van de au pair. De gastouders is gevraagd aan te geven welke andere kosten zij maken, en aan te geven of dat een eenmalig bedrag is of per week, maand of kwartaal wordt betaald. Deze kosten zijn (rekening houdend met de totale duur van het verblijf van de au pair in Nederland), omgerekend tot een bedrag per kwartaal.

Al met al worden door vier op de vijf (79%) gastouders ook nog andere kosten van de au pair betaald (zie tabel 10.2). Negen van de tien gastouders betalen de verzekeringskosten voor de au pair, met een gemiddelde van €115 per kwartaal. Door een op de tien gastouders worden dus geen verzekeringskosten voor de au pair betaald.

Verder zijn door driekwart van de gastouders de visumkosten betaald, met een gemiddelde van €51 per kwartaal. Tweederde deel van de gastouders betaalt reiskosten van de au pair, met een gemiddeld bedrag van €101 per kwartaal.

Daarnaast kunnen kosten voor een cursus of opleiding of voor telefoon/internet hoog oplopen voor de gastouders als zij deze kosten op zich nemen.

Tabel 10.2 - Kosten betaald voor au pair door gastgezin

	Percentage	Gemiddeld bedrag per kwartaal
Reiskosten van au pair	67	€101 per kwartaal
Visumkosten	77	€ 51 per kwartaal
Verzekeringen	89	€115 per kwartaal
Vervoer binnen Nederland	8	
Telefoon, internet	13	€176 per kwartaal
Cursus, opleiding	32	€130 per kwartaal
Anders	7	

Berekend is wat au pairs, naast het zakgeld, nog totaal extra aan kosten met zich meebrengen voor het gastgezin. Dat is, over alle gastgezinnen berekend, gemiddeld €180 per kwartaal. Berekend over alleen die 79 procent van de gastgezinnen die werkelijk kosten maken, is het gemiddelde €227 per kwartaal.

10.2 Overige omstandigheden

Volgens de au pair regeling maakt zij op voet van gelijkwaardigheid deel uit van het gezin. Hoe wordt dat in de gastgezinnen ingevuld met betrekking tot bijvoorbeeld het hebben van een eigen kamer of het meegaan met vakantie?

Alle au pairs blijken een eigen kamer te hebben, in vier op de vijf gevallen is dat een eigen zit-slaapkamer.

Tabel 10.3 - Positie au pair in gezin (n=108)

	Percentage
<i>Eigen kamer of niet</i>	
- ja, eigen slaapkamer	18
- ja, een zit-slaapkamer	82
<i>Korte vakanties (herfstvakantie, voorjaarsvakantie, weekend)</i>	
- au pair gaat mee	58
- au pair blijft in woning gastgezin	61
- au pair gaat zelf apart weg	44
<i>Zomervakantie</i>	
- au pair gaat mee	40
- au pair blijft in woning gastgezin	37
- au pair gaat zelf apart weg	61

Wat de vakanties betreft konden de gastouders meerdere mogelijkheden aankruisen. De au pair kan immers de ene korte vakantie meegaan en de andere keer zelf op pad gaan of ook in de woning van het gastgezin blijven. Ook wat de zomervakantie betreft sluit het elkaar niet uit dat de au pair zowel meegaat als ook zelf nog apart weggaat.

Bij de korte vakanties blijkt de au pair even vaak mee te gaan met het gezin als in de woning van het gastgezin te blijven. Beide varianten komen bij zes op de tien gastgezinnen voor.

Bij de zomervakanties gaat de au pair in het merendeel van de gevallen (zes op de tien) zelf apart weg, maar daarnaast komt het ook voor dat deze meegaat of in de woning van het gastgezin blijft.

Tot slot is aandacht besteed aan de wijze waarop au pairs naar zeggen van het gastgezin hun vrije tijd besteden. Gezien de werkweek van maximaal 30 uur en het gegeven dat de au pairs niet hoeven te reizen om naar hun werk te gaan, is het niet verwonderlijk dat thuisblijven (tv kijken, lezen, uitslapen) de meest genoemde vorm van vrijetijdsbesteding is. Vier op de vijf au pairs brengen hun vrije tijd gedeeltelijk door in gezelschap van andere au pairs: zij gaan bij andere au pairs op bezoek, gaan uit met

andere au pairs, logeren bij een andere au pair of nemen deel aan een uitstapje voor au pairs.

Voor het doel van dit onderzoek is vooral van belang, hoeveel au pairs een cursus volgen of een taal leren, met de leden van het gastgezin op pad gaan of deelnemen aan een (al dan niet voor au pairs) georganiseerd uitstapje. In die gevallen kan gesteld worden dat er sprake is van culturele uitwisseling, een van de doelstellingen van de au pair regeling.

Tabel 10.5 - Aard vrijetijdsbesteding door au pair (n=108)

	Percentage
Thuisblijven: tv kijken, lezen, uitslapen	94
Omgaan met/op bezoek bij andere au pairs	79
Zelf uitgaan (café, bioscoop, theater, film)	76
Uitgaan met andere au pairs	75
Door de stad lopen	72
Taal leren	72
Wandelen/fietsen	67
Logeren bij andere au pairs	59
Met de leden van het gastgezin op stap	57
Sporten	37
Deelnemen aan georganiseerde uitstapjes voor au pairs	35
Cursussen volgen	33
Deelnemen aan andere georganiseerde uitstapjes	12
Op bezoek bij familie, vrienden	6
Anders	8

Driekwart van de au pairs leert een andere (dan haar eigen) taal, terwijl een derde deel een cursus volgt. Verder gaat meer dan de helft van de au pairs wel eens met de leden van het gastgezin op stap, gaat eenderde wel eens mee met een uitstapje voor andere au pairs en neemt een op de tien deel aan andere georganiseerde uitstapjes. Worden deze uitkomsten gesommeerd, dan blijkt dat vrijwel alle au pairs (93%) aan een of meerdere van de vrijetijdsactiviteiten die vallen onder de noemer 'culturele uitwisseling' deelnemen, terwijl zeven op de tien (70%) aan twee of meer van deze activiteiten deelnemen en vier op de tien (43%) aan drie of meer.

10.3 Ervaringen van het gastgezin met de au pair

Hoe oordelen de gastouders over het feit dat zij een au pair in hun gezin hebben opgenomen? Zijn zij daar al met al tevreden over, is er wel eens sprake van een conflict? Om met het laatste te beginnen, ruim een derde deel van de gastouders (36%)

heeft wel eens een conflict met de au pair, maar dat komt meest maar een enkele keer voor (zie tabel 10.6). In maar weinig gastgezinnen (3%) is er iedere maand wel eens een conflict tussen gastouders en au pair.

Wanneer gastouder en au pair een conflict hebben, gaat het er meestal (bij 16% van alle gastgezinnen) over dat de au pair zich niet heeft gehouden aan de huisregels. Conflicten over de manier waarop huishoudelijke taken worden uitgevoerd, de wijze waarop kinderen worden opgevangen komen, de invulling van de vrije tijd of persoonlijke verschillen komen minder vaak voor.

Tabel 10.6 - Tevredenheid met au pair (n=107)

	Percentage
<i>Tevredenheid met de au pair in het algemeen</i>	
- ja	84
- neutraal	15
- nee	1
<i>Frequentie conflicten met au pair</i>	
- geen	64
- eenmalig	5
- een enkele keer	29
- iedere maand wel een keer	3
<i>Aard conflicten met au pair</i>	
- geen conflicten	64
- over de wijze waarop huishoudelijke taken worden uitgevoerd	8
- over de wijze waarop kinderen worden opgevangen	10
- over invulling van de vrije tijd	9
- over schending afspraken over huisregels	16
- over persoonlijke verschillen	9
<i>Zelf nog een keer een au pair in dienst willen nemen</i>	
- ja	89
- nee	11
<i>Anderen aanraden een au pair in dienst te nemen</i>	
- ja	95
- nee	5

Het overgrote deel van de gastouders (84%) zegt dan ook tevreden te zijn met de au pair of zelf nog wel eens een keer een au pair in het gezin te willen opnemen (89%). Bijna alle gastouders zeggen anderen te kunnen aanraden ook een au pair te nemen. In de toelichting hierop worden vrijwel steeds dezelfde positieve aspecten verbonden

aan een au pair in het gezin genoemd, namelijk dat de werktijden van een au pair flexibel zijn, dat het rust geeft in een gezin ('maakt het leven met twee banen en twee kinderen een stuk gemakkelijker'), dat het gezellig is, dat het regelmaat geeft aan de kinderen en voor hen ook leuk is. Wel wordt als voorwaarde gesteld dat het huis er zich voor moet lenen: de au pair moet een goede eigen ruimte hebben en liefst ook een eigen badkamer. Anders komt de privacy teveel in het gedrang. Enkele gastouders die anderen zouden afraden een au pair aan te nemen, geven hier als reden voor dat ze er een kind bij krijgen in het gezin. Ook de onzekerheid en het feit dat de au pair, ook als het heel goed gaat, na een jaar weer weggaat worden als negatieve punten genoemd.

11 Afwijkingen van de regelgeving volgens de gastgezinnen

11.1 Inleiding

Tot nu toe zijn veel gegevens gepresenteerd over de situatie waarin de au pair in het gezin verkeert. In dit hoofdstuk worden de gegevens over de afwijkingen van de regelgeving nog eens bij elkaar gezet. Ook wordt nagegaan, in hoeverre er bij de gastouders een cumulatie van afwijkingen van de regelgeving voorkomt. Het gaat om de volgende regelingen:

- maximale verblijfsduur : een au pair mag niet langer dan één jaar in Nederland verblijven;
- aantal vrije dagen : een au pair moet minstens twee vrije dagen per week hebben;
- werktijden : een au pair mag niet meer dan 30 uur per week werken;
- ander werk⁴² : een au pair mag geen werk buiten het gastgezin verrichten;
- zakgeld : een au pair heeft recht op zakgeld;
- licht huishoudelijk werk : een au pair mag alleen licht huishoudelijk werk verrichten⁴³;
- culturele uitwisseling : au pairschap is gericht op culturele uitwisseling⁴⁴;
- alternatief : binnen het gastgezin moet een alternatief zijn voor de au pair.⁴⁵

In paragraaf 11.2 zal eerst voor de afzonderlijke regelingen worden bekeken, welk deel van de gastouders (naar hun eigen opgaaf) hiervan afwijkt, waarna in paragraaf 11.3 wordt ingegaan op de vraag welk deel van de gastouders zich strikt houdt aan de regels en welk deel daar op enigerlei wijze van afwijkt. Ook komt in deze paragraaf aan de orde, welk deel van de ouders afwijkt van dat deel van de regelgeving dat betrekking heeft op de arbeidsrelatie tussen gastouders en au pair, en tevens wordt

42 Hoewel het aspect 'de au pair mag geen werk verrichten buiten het gastgezin' strikt genomen slaat op de au pair, en niet op het gastgezin, wordt de afwijking van deze regel toch ook toegerekend aan het gastgezin. De gastouders staan immers toe dat de au pair zich in dit opzicht niet aan de regelgeving houdt.

43 Indicatie voor licht huishoudelijk werk is, dat de au pair geen sanitair schoonmaakt, niet dweilt, geen ramen zeemt en niet in de tuin werkt.

44 Indicatie voor culturele uitwisseling is, dat de au pair deelneemt aan een of meerdere van de volgende vrijetijdsactiviteiten: een cursus volgen, een taal leren, met het gastgezin uitstapjes maken en in georganiseerd verband (al dan niet met andere au pairs) deelnemen aan een uitstapje (zie hoofdstuk 10.2).

45 Indicatie voor niet bestaan van een alternatief is, dat er kinderen zijn jonger dan 4 jaar, dat beide ouders samen meer dan 60 uur werken en dat er geen andere opvang is in het gezin.

nagegaan welk deel van de gastouders afwijkt van dat deel van de regelgeving dat gaat over de positie van de au pair in het gezin. Tot slot gaat in paragraaf 11.4 over de vraag, of het land van herkomst van de au pair van invloed is op de mate waarin gastouders de au pairregeling overtreden.

11.2 Regelingen apart

In tabel 11.1 wordt weergegeven welk deel van de gastouders steeds niet voldoet aan de afzonderlijke regels. We zien dat - naar opgave van de gastouders zelf - steeds een minderheid niet voldoet aan de regelgeving. De grootste afwijking is er met betrekking tot de regel dat de au pair alleen licht huishoudelijk werk mag doen. Een derde deel doet niet alleen licht maar ook zwaar huishoudelijk werk. Wat werktijden betreft heeft ongeveer een op de zes au pairs minder dan 2 vrije dagen per week, terwijl een op de zeven meer dan 30 uur per week werkt. Een op de acht doet ook wel werk buiten het gastgezin.

Tabel 11.1 - Percentage van de gastouders dat afwijkt van de regelgeving(n=108)

	Percentage
<i>Aantal uren per week werken</i>	
- 30 uur of minder	86
- meer dan 30 uur	14
<i>Aantal vrije dagen per week</i>	
- 2 of meer vrije dagen	83
- minder dan 2 vrije dagen	17
<i>Zwaarte taak van de au pair</i>	
- alleen licht huishoudelijk werk	66
- ook zwaar huishoudelijk werk	34
<i>Ander werk buiten gastgezin</i>	
- nee	88
- ja	12
<i>Zakgeld</i>	
- wel	100
- niet	0
<i>Alternatief voor au pair</i>	
- ja	89
- nee	11
<i>Culturele uitwisseling</i>	
- wel culturele uitwisseling	93
- geen culturele uitwisseling	7
<i>Maximale verblijfsduur</i>	
- een jaar of korter	88
- langer dan een jaar	12

Eveneens een op de acht au pairs is van plan langer dan een jaar te blijven. In een op de negen gastgezinnen is er geen alternatief voor de au pair. Daarnaast vindt bij iets minder dan een op de tien geen culturele uitwisseling plaats. Er zijn geen au pairs die geen zakgeld krijgen.

11.3 Afwijkingen van regels in combinatie met elkaar

Hoe ziet het beeld eruit als we deze in paragraaf 11.2 gepresenteerde gegevens met elkaar combineren? Weliswaar wijkt steeds maar een minderheid van de gastouders af van de afzonderlijke onderdelen van de au pair regeling, maar gaat dat ook op wanneer we kijken naar het totaalbeeld van de au pairregeling?

Daartoe zijn de afwijkingen van de regelgeving alle met elkaar gecombineerd (zie tabel 11.2). Volgens de informatie verkregen bij de gastgezinnen wijkt dan ruim een kwart (28%) in geen enkel opzicht af van de au pairregeling; bijna de helft (47%) wijkt op één aspect af en 26 procent op twee of drie aspecten. Het komt niet voor dat gastouders op meer dan drie aspecten afwijken van de au pairregeling. Bij elkaar genomen maakt dus 72 procent van de gastouders op een of andere manier oneigenlijk gebruik van de au pairregeling.

Tabel 11.2 - Afwijking van regelgeving op combinaties van regelingen (n=108)

	Percentage
<i>Afwijking van de regelgeving in het algemeen¹</i>	
- geen afwijking regelgeving	28
- afwijking op één aspect	47
- afwijking op twee aspecten	19
- afwijking op drie aspecten	7
<i>Afwijking van regelgeving wat arbeidsrelatie betreft²</i>	
- geen afwijking regelgeving	40
- afwijking op één aspect	46
- afwijking op twee aspecten	11
- afwijking op drie aspecten	3
<i>Afwijking van regelgeving wat situatie in het gezin betreft³</i>	
- geen afwijking regelgeving	84
- afwijking op één aspect	16
- afwijking op twee aspecten	0

1 m.b.t. werktijden, aantal vrije dagen, huishoudelijk werk, ander werk, zakgeld, alternatief voor au pair, culturele uitwisseling en verblijfsduur

2 m.b.t. werktijden, aantal vrije dagen, huishoudelijk werk, zakgeld en ander werk

3 m.b.t. culturele uitwisseling en alternatief voor au pair

De afzonderlijke regels van de au pairregeling zijn onderscheiden naar twee gebieden, namelijk regelingen die de arbeidsrelatie betreffen (werktijden, aantal vrije dagen, zwaarte van het huishoudelijke werk, zakgeld, geen ander werk buiten gastgezin) en regelingen die slaan op de positie van de au pair in het gezin (culturele uitwisseling, er moet alternatief zijn voor au pair). In tabel 11.2 wordt eveneens aangegeven, welk deel van de gastouders de regelgeving overtreedt op deze beide onderscheiden deelgebieden binnen de au pairregeling.

Zestig procent van de ouders blijkt de regelgeving voor zover het gaat om de arbeidsrelatie tussen gastouders en au pairs op een of andere manier te overtreden, waarbij 14 procent de regeling op minstens twee onderdelen overtreedt. Het aantal gastouders dat de regeling overtreedt voor zover het gaat om de positie in het gezin, ligt beduidend lager, namelijk op 16 procent.

Tot slot wordt nagegaan, in welk deel van de gastgezinnen zowel een inbreuk op de regelgeving met betrekking tot de arbeidsrelatie als een inbreuk op de regelgeving met betrekking tot de positie in het gezin wordt gemaakt (zie tabel 11.3).⁴⁶

Tabel 11.3 - Combinatie van afwijking van regelgeving met betrekking tot arbeidsrelatie en situatie in het gezin, in percentages (n=108)

	Percentage
Afwijkingen op geen van beide gebieden	33
Afwijkingen op één van beide gebieden	58
Afwijkingen op gebied van arbeidsrelatie én op gebied van positie in gezin	8

In een derde deel van de gezinnen (33 procent) wordt op geen van beide gebieden afgeweken van de regelgeving, terwijl in 59 procent van de gezinnen op één van beide gebieden wordt afgeweken. Al met al wordt er in 8 procent van de gezinnen op beide gebieden afgeweken van de regelgeving. Van deze gezinnen kan worden gesteld, dat zij misbruik maken van de au pairregeling.

11.4 Afwijking van regelgeving en achtergrond van de au pair

Onderzocht is, of er in het onderzoeksmateriaal indicaties zijn te vinden dat au pairs uit sommige landen minder goed worden behandeld dan andere au pairs. Daartoe zijn de voornoemde afwijkingen van de regelgeving gerelateerd aan het land van herkomst van de au pair. Hiertoe is een driedeling aangebracht in het land van herkomst,

⁴⁶ De kruistabel waarop de percentages zijn gebaseerd, vindt men in de bijlage II van dit rapport.

namelijk Oost-Europa, Zuid-Afrika en ‘overige landen’. Deze overige landen omvatten landen in Azië, overig Afrika en Zuid-Amerika. Vooropgesteld zij, dat op grond van het onderzoeksmateriaal alleen indicaties kunnen worden verkregen. Het aantal au pairs uit met name de ‘overige landen’ is te gering (14 in totaal) om echte conclusies te kunnen trekken.

Met dit voorbehoud laten de gegevens zien, met name de regels met betrekking tot de zwaarte van het huishoudelijk werk vaker worden overtreden wanneer de bij au pair afkomstig is uit Azië, Zuid-Amerika of overig Afrika.⁴⁷

Tabel 11.4 - Afwijking van regelgeving, naar regio van herkomst van de au pair, in percentages

	Oost-Europa n=66	Zuid-Afrika n=25	Overig n=14	Totaal n=105
% met minder dan twee vrije dagen	20	8	21	17
% dat meer dan 30 uur werkt	14	16	14	14
% dat maximale verblijfsduur zal overschrijden	15	4	15	12
% waar au pair werk verricht buiten gastgezin	15	4	14	12
% dat ook zwaar huishoudelijk werk verricht	32	16	71	34
% dat geen culturele uitwisseling meemaakt	4	16	0	7
% dat geen alternatief heeft voor au pair	9	12	7	10
% dat maximale verblijfsduur zal overschrijden	15	4	15	12
% dat op minstens een van deze regelingen afwijkt	73	64	86	72
% dat afwijkt van regelgeving m.b.t. arbeidsrelatie	62	40	86	60
% dat afwijkt van regelgeving m.b.t. positie in gezin	14	28	7	16
% dat misbruik maakt van regelgeving op gebied van arbeid én wat positie in het gezin betreft	9	8	7	8
% dat per maand minder dan €250 zakgeld ontvangt	2	4	29	6

Bij de au pairs uit Zuid Afrika wordt het meest van de regelgeving afgeweken wat betreft het doel van de au pair regeling, namelijk dat het moet gaan om culturele uitwisseling. Dit houdt wellicht verband met een van de in dit onderzoek gebruikte indicatoren voor culturele uitwisseling, namelijk het leren van een andere dan de eigen taal. Au pairs uit Zuid-Afrika blijken beduidend minder vaak een taal te leren dan andere au pairs (24% tegen 71% gemiddeld), vermoedelijk omdat ze hetzij al voldoende kennis van de Nederlandse taal hebben, hetzij voldoende hebben aan hun Engels.

⁴⁷ Het aantal respondenten uit de ‘overige’ landen is te gering om een significantietoets te kunnen berekenen.

Al met al houden gastouders zich het meest aan de au pairregeling, wanneer de au pair afkomstig is uit Zuid-Afrika, en het minst wanneer zij uit een van de ‘overige’ landen komt.⁴⁸

Verder is nagegaan in hoeverre er verschillen zijn naar land van herkomst wanneer de afzonderlijke regelingen op de beide onderscheiden gebieden worden gecombineerd. Bij meisjes die afkomstig zijn uit Zuid-Afrika blijken afwijkingen met betrekking tot die regels die de arbeidsrelatie tussen au pair en gastouder reguleren, het minst voor te komen. In 40 procent van deze gastgezinnen wordt hier op een of andere manier van afgeweken, terwijl dat bij tweederde deel van de gezinnen waar een au pair uit Oost-Europa werkt het geval is en in bijna alle gezinnen met een au pair uit een ‘overig’ land.⁴⁹

Worden de regelingen die de arbeidsrelatie betreffen en die welke slaan op de positie in het gezin van de au pair met elkaar gecombineerd, dan verdwijnt het onderscheid naar land van herkomst. In 7 tot 9 procent van de gastgezinnen wordt volgens de gehanteerde definitie misbruik gemaakt van de au pairregeling.

Voor de volledigheid is in tabel 11.4 aan de reeks mogelijke afwijkingen van de regelgeving nog een aspect toegevoegd dat geen onderdeel uitmaakt van de eigenlijke regelgeving, maar wel als richtlijn door au pairbureaus wordt gehanteerd. We doelen op de hoogte van het zakgeld. Er zijn au pairbureaus die stellen dat de au pair minimaal 250 euro zakgeld per maand dient te krijgen. Het overgrote deel van de gastouders (94%) geeft minimaal dit bedrag. Bij au pairs uit de ‘overige’ landen blijkt men zich echter minder vaak aan deze richtlijn te houden dan bij au pairs uit Oost-Europa of Zuid-Afrika. Van de 14 au pairs in het onderzoek die uit de ‘overige’ landen komen, krijgt 29% minder dan 250 euro zakgeld per maand.

48 Als gevolg van het geringe aantal respondenten is het verschil niet significant.

49 Toetsing met de chikwadraattoets laat zien dat dit verschil naar regio significant is ($P < .05$).

Deel IV

Toezicht op de au pair regeling

12 Toezicht op de au pair regeling

12.1 Toezicht

Het toezicht op de uitvoering van de au pair regeling valt in Nederland onder de Vreemdelingendienst. Deze is betrokken omdat au pairs op basis van een verblijfsvergunning in Nederland wonen, waarbij strikte voorwaarden gelden. De dienst kan uit eigen beweging of naar aanleiding van een concrete gebeurtenis een onderzoek instellen naar het gastgezin of de au pair om te zien of ze zich aan de voorwaarden houden. Verder kan de au pair te maken krijgen met de arbeidsinspectie, de dienst die belast is met het toezicht op de WAV en het opsporen van illegale arbeid.

Een au pair werkt illegaal wanneer zij arbeid verricht in de zin van de WAV. Zij kan daardoor in aanraking komen met de arbeidsinspectie. In deze paragraaf wordt bekeken hoe het toezicht in de praktijk wordt toegepast en welke knelpunten hierbij zijn te constateren. Om deze vragen te beantwoorden zijn gesprekken gevoerd met medewerkers van de Vreemdelingendienst, de arbeidsinspectie en de IND. Verder zijn de antwoorden gebruikt van medewerkers van au pair bemiddelingsbureaus die zijn geïnterviewd. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van de resultaten van de interviews onder au pairs over dit thema en de antwoorden die de gastouders hierover hebben gegeven in de schriftelijke enquête.

12.2 De aanvraagprocedure

Iemand die als au pair naar Nederland wil komen en afkomstig is uit één van de zogenaamde derde landen heeft een visum nodig. Hiervoor moet een Machtiging tot Voorlopig Verblijf (MVV) worden aangevraagd. Alleen met een MVV kan de au pair Nederland inreizen om een verblijfsvergunning aan te vragen. Voor het verkrijgen van een MVV zijn gegevens van zowel de aanvrager (de au pair) als de referent (het gastgezin) noodzakelijk. De documenten van de au pair worden gecontroleerd door de diplomatieke of consulaire vertegenwoordiging in het land waar de aanvrager woont. De Vreemdelingendienst of de IND controleert de gegevens van het gastgezin.

Er zijn twee manieren om een MVV aan te vragen:

1. De au pair dient bij de ambassade of het consulaat een aanvraag in. Deze controleert de meegestuurde documenten (kopie paspoort, een gelegaliseerde geboorteakte en een gelegaliseerde ongehuwdverklaring) en stuurt deze door naar de IND. De IND verzoekt hierop de vreemdelingendienst (formeel de Korpschef) om advies met betrekking tot de beoordeling van de MVV aanvraag. Het gastgezin moet, in het geval zij iemand als au pair naar Nederland wil laten komen, aan de volgende

voorwaarden voldoen: zij moet uit twee personen bestaan en beschikken over voldoende inkomen (dat is een inkomen dat minimaal gelijk is aan de bijstandsnorm voor gezinnen aangevuld met de bijstandsnorm voor alleenstaanden). Daarnaast moet het gastgezin bereid zijn om een au pair bewustverklaring en een garantverklaring te ondertekenen. In de au pair bewustverklaring staan onder andere de regels waaraan zowel de au pair als het gastgezin zich moeten houden. Door het tekenen van de “garantstelling” stellen de gastouders zich garant voor de eventuele schulden die de au pair maakt.

2. Het gastgezin/referent dient een verzoek om advies bij de Vreemdelingendienst in. De dienst vraagt aan de referent de noodzakelijke gegevens (zie hiervoor punt 1.) Deze gegevens worden door de vreemdelingendienst voorzien van een advies aan de IND ter beoordeling voorgelegd. Als het gastgezin en de potentiële au pair voldoen aan de voorwaarden beslist het IND positief over de aanvraag. De beschikking wordt aan de au pair gestuurd. Het gastgezin wordt op de hoogte gesteld van de beslissing.

Wanneer de MVV is toegekend kan de au pair deze bij de diplomatieke vertegenwoordiging afhalen. Er wordt in dit geval een zogenaamde MVV-sticker in het paspoort geplakt. De au pair moet dan binnen zes maanden naar Nederland reizen, anders vervalt de MVV. Na aankomst dient de au pair zich direct te melden bij de Vreemdelingendienst of de afdeling Burgerzaken in haar nieuwe woonplaats voor het aanvragen van een verblijfsvergunning. Dan moet ook een antecedentenverklaring worden ondertekend. Afhankelijk van het land van herkomst van de au pair kan haar gevraagd worden zich te melden bij de gemeentelijke gezondheidsdienst voor een tuberculose onderzoek. Indien zowel de referent als het gastgezin aan alle voorwaarden hebben voldaan, wordt de verblijfsvergunning afgegeven.

12.3 De aanvraagprocedure in de praktijk

In de periode oktober 2001-februari 2002 zijn er verschillende pilots gestart waarbij alleen de IND de aanvragen van au-pairs en gastgezinnen beoordeelt. Het gaat hierbij om de regio's Amsterdam Amstelland, Hollands Midden en Rotterdam-Rijnmond. De aanvraag van de referent wordt dan door Vreemdelingendienst zonder advies doorgestuurd aan de IND. De IND behandelt de aanvraag en beslist erover. Het is de bedoeling dat de IND deze taak (naast andere taken) vanaf 1 april 2003 van alle vreemdelingendiensten gaat overnemen. In de overige regio's wordt nog via de hiervoor beschreven standaardprocedure gewerkt. De Vreemdelingendienst bekijkt dan of de referent en de aanvrager aan de gevraagde voorwaarden voldoen. In sommige gevallen moet de referent bij de Vreemdelingendienst langskomen om de aanvraag toe te lichten.

Zowel de medewerker van de IND als de medewerkers van de Vreemdelingendienst schatten dat meer dan de helft van de aanvragen meteen wordt goedgekeurd. Veel aanvragers en referenten zijn volgens hen goed op de hoogte van de regelgeving. Aanvraagformulieren die niet goed zijn ingevuld, worden aan de aanvrager of referent teruggestuurd met het verzoek deze aan te vullen en/of te corrigeren. In veel gevallen betreft het de aanvraag van de referent en niet van de potentiële au pair. In de praktijk komt het er dan op neer dat de referent weet wat hij fout heeft ingevuld. Dit staat namelijk vermeld in de brief waarin de referent over het herstel verzuim wordt geïnformeerd. Hij zal, waar mogelijk, de aanvraag zodanig wijzigen dat hij er zeker van is dat zijn aanvraag gehonoreerd wordt. Volgens de medewerkers wordt bij het motiveren van de aanvraag door de referenten vaak geen aandacht besteed aan het culturele aspect of is het aantal uren dat een au pair geacht wordt te werken te hoog. Dat is dan een reden om de aanvraag terug te sturen. Het komt ook voor dat een aanvraag wordt afgewezen, bijvoorbeeld als het inkomen van de referent te laag is. De aanvrager heeft dan de mogelijkheid een bezwaarschrift in te dienen. Volgens de geïnterviewde medewerkers van de Vreemdelingendienst wordt dit bezwaar bijna altijd gehonoreerd.

12.4 Toezicht in de praktijk

Het toezicht op de au pair regeling lijkt zich vaak te beperken tot het moment dat de verblijfsvergunning is afgegeven. Gegevens van de aanvrager voor een MVV en de referent worden door de IND/VD beoordeeld (zie paragrafen 12.2 en 12.3). Nadat de verblijfsvergunning is afgegeven wordt er volgens alle geïnterviewden nauwelijks meer gecontroleerd of het gastgezin of de au pair zich aan de au pair regeling houden⁵⁰. De medewerkers van de Vreemdelingendienst geven allen aan dat hun prioriteiten op andere terreinen liggen. Bovendien weten ze ook niet goed hoe ze moeten controleren of beide partijen zich aan de regeling houden. Bij een gastgezin langsgaan? Wat levert dat op? Als ze daar een au pair aantreffen die aan het afwassen is wat zegt dat dan? De Vreemdelingendienst komt alleen in actie als er een klacht wordt ingediend en dat komt zeer zelden voor. De Vreemdelingendienst houdt in sommige gevallen bij of de au pair op tijd Nederland verlaat.

Een enkele keer gaat de Vreemdelingendienst langs bij een gezin dat een MVV voor een au pair heeft aangevraagd die nog niet is afgegeven. Men wil dan controleren of de au pair niet reeds in Nederland is. Ook uit onderzoek onder de gastouders en de au pairs (zie paragrafen 5.8 en 9.4) blijkt dat door de vreemdelingenpolitie niet al te veel gecontroleerd wordt op de naleving van de au pair regeling nadat de au pair de verblijfsvergunning heeft ontvangen. 13 procent van de au pairs en 7 procent van de

⁵⁰ Voor de duidelijkheid: De medewerker(s) van de IND, de vreemdelingenpolitie, de arbeidsinspectie, de FNV, de au pair bureaus en stichting Bayanihan.

gastouders zegt wel eens routinematig door de Vreemdelingenpolitie te zijn gecontroleerd.

De arbeidsinspectie komt pas in actie als ze getipt wordt dat een au pair illegaal werkt. Dit komt bijna niet voor. Met de FNV heeft de arbeidsinspectie de afspraak gemaakt dat, mochten er signalen zijn dat au pairs illegaal werken, dit aan de arbeidsinspectie wordt gemeld. Dit is tot nu toe niet gebeurd. De IND heeft niet tot taak de naleving van de au pair regeling te controleren.

De medewerkers van de au pair bemiddelingsbureaus zeggen dat zij, als de au pair bij een gastgezin is geplaatst, zij met zowel het gastgezin als de au pair contact houden. Probleem hierbij is dat het bemiddelingsbureau behalve bemiddelen niet zoveel kan doen als zich problemen voordoen. Daartoe ontbreekt het de bureaus, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de arbeidsinspectie, aan wettelijke middelen.

Mochten er klachten zijn dan kan het bemiddelingsbureau hierin bemiddelen en zonodig de au pair in een ander gastgezin plaatsen. Volgens de medewerkers van de bemiddelingsbureaus komt dit echter nauwelijks voor.

12.5 Klachten en oneigenlijk gebruik van de regeling

De meeste medewerkers van de vreemdelingenpolitie denken dat er per jaar gemiddeld één a twee klachten worden ingediend, wellicht nog minder. De door de au pairs ingediende klachten hebben bijna altijd betrekking op het teveel en te hard moeten werken. Klachten van gastouders hebben meestal betrekking op het verdwijnen of het plotselinge vertrek van de au pair. Naast de onzekerheid die dit voor de gastouder meebrengt kan dit voor hen ook financiële consequenties hebben. Zij zijn door middel van de garantverklaring verantwoordelijk voor de uitgaven van de au pair, ook als deze niet meer bij hen in huis woont maar nog wel in Nederland verblijft. Worden er door de betrokken sleutelinformanten voorbeelden van klachten genoemd, dan zijn het bijna altijd de gevallen die de publiciteit hebben gehaald zoals de zaak Sabina Dembinska⁵¹.

Alle geïnterviewden denken dat er misbruik van de regeling wordt gemaakt. Au pairs werken meer uren dan toegestaan en worden volgens hen ingezet als kinderoppas waarvoor geen alternatief voorhanden is. Een aantal geïnterviewden denkt dat er gezinnen zijn die een au pair als een vorm van statussymbool in huis hebben.

Ondanks het feit dat au pairs vaak meer uren maken dan is toegestaan, denken de meeste geïnterviewden dat au pairs het in Nederland erg naar hun zin hebben. Ze zijn jong, zien iets van de wereld, hebben wellicht meer vrije tijd dan in het land van herkomst en verdienen (een beetje) geld.

⁵¹ Mevrouw Dembinska werd niet alleen voor de zorg van kinderen en huishoudelijke werkzaamheden ingezet, maar ook bij de verbouwing van het huis van het gastgezin en bij het verhuren van appartementen. De FNV heeft namens Mevr. Dembinska een zaak aangespannen tegen het gastgezin. De rechter veroordeelde het gastgezin tot het met terugwerkende kracht betalen van het minimumloon.

Opvallend is de eensgezindheid van de geïnterviewden over de reden waarom au pairs naar Nederland komen. Au pairs uit Oost Europa komen volgens hen om geld te verdienen, om met kinderen te werken en om wellicht een partner te vinden. Zuid-Afrikaanse au pairs komen vooral vanwege het culturele aspect. Vaak hebben ze een ouder of een grootouder van Nederlandse afkomst. Meisjes uit de Filippijnen komen in eerste instantie om geld te verdienen en in de tweede plaats om met kinderen te werken.

12.6 Klachtenprocedures

Standaardprocedures voor het afhandelen van klachten van au pair of gastgezin zijn er niet. Een au pair kan, als ze de weg weet, een klacht indienen bij de vreemdelingenpolitie of de arbeidsinspectie. Bij de IND kan een au pair geen klacht indienen; deze organisatie is slechts betrokken bij het verlenen van verblijfsvergunningen. Het probleem is dat als een au pair heeft geklaagd over teveel werk en gelijk krijgt, zij gezien wordt als iemand die in Nederland illegaal werkt en dan gedwongen kan worden Nederland te verlaten.

Au pairs die via een bemiddelingsbureau naar Nederland zijn gekomen, kunnen zich ook tot dit bureau wenden. Het probleem is dat deze bureaus ook een goede relatie met het gastgezin willen onderhouden om wellicht in de toekomst opnieuw een au pair te kunnen plaatsen. Zij nemen geen onafhankelijke positie in.

Een aantal geïnterviewden is van mening dat er een onafhankelijk steunpunt voor zowel au pairs als gastgezinnen moet worden opgericht. Dit steunpunt zou aan alle partijen voorlichting kunnen verstrekken over de au pair regeling. Daarnaast zou men bij dit steunpunt klachten kunnen indienen en zonodig om hulp kunnen vragen.

Deel V

Samenvatting en conclusies

13 Samenvatting en conclusies

13.1 Samenvatting

Aanleiding voor het onderzoek

De au pair regeling is bedoeld om jonge buitenlanders uit landen buiten de Europese Unie of de Europese Ruimte kennis te laten maken met de Nederlandse samenleving en cultuur. De au pair⁵² verblijft bij een gastgezin waar hij of zij, in ruil voor kost, inwoning en zakgeld, licht huishoudelijk werk verricht en/of fungeert als oppas voor de kinderen. De au pair verblijft op voet van gelijkheid met de andere gezinsleden in het gastgezin. Om te voorkomen dat au pairs arbeid in de zin van de Wet Arbeid Vreemdelingen (WAV) verrichten, zijn aan het verblijf onder andere de volgende voorwaarden verbonden:

- De au pair mag, in ruil voor kost, inwoning en zakgeld, niet meer dan acht uur per dag werken met een maximum van 30 uur per week.
- De au pair heeft recht op minimaal twee vrije dagen en twee vrije avonden per week.
- De au pair mag maximaal een jaar als au pair in Nederland blijven.
- De au pair moet ongehuwd zijn.
- De au pair mag niet eerder in Nederland als au pair geweest zijn.
- De au pair mag alleen licht huishoudelijk werk doen.
- De au pair moet 18 jaar of ouder zijn, maar niet ouder dan 25 jaar.
- De au pair mag alleen werk verrichten waarvoor in zijn/haar afwezigheid steeds een alternatief voorhanden is.
- Doel van het verblijf is onder meer dat de au pair de mogelijkheid heeft deel te nemen aan de Nederlandse cultuur.

In de afgelopen jaren zijn er met enige regelmaat berichten opgedoken over verondersteld oneigenlijk gebruik van de regeling. Zo zouden gastouders hun au pair ook ander werk laten doen dan licht huishoudelijk werk of kinderopvang, zouden au pairs langer werken dan 30 uur per week of zouden zij langer dan een jaar in Nederland verblijven. Het veronderstelde oneigenlijke gebruik van de au pair regeling heeft regelmatig tot vragen in de Tweede Kamer geleid over de regeling en het veronderstelde misbruik daarvan. Mede op grond van bovengenoemde signalen heeft het

⁵² Waar in het navolgende wordt gesproken van au pairs, wordt bedoeld op au pairs uit landen buiten de Europese unie of de Europese Ruimte.

Ministerie van Justitie een evaluatie van de au pair regeling aan de Tweede Kamer toegezegd.

Om de rechtspositie van de au pair te verbeteren is per augustus 2000 het au pair beleid gewijzigd. Zo mag de au pair sindsdien van gastgezin veranderen en moeten zowel de au pair als het gastgezin een bewustverklaring ondertekenen. In deze verklaring staan de rechten en plichten van au pair en gastgezin.

Ondanks alle signalen over mogelijk misbruik van de au pair regeling is er geen enkel zicht op de vraag om hoeveel gevallen het gaat en wat de eventuele motieven van de au pairs zelf zijn. Bij de Vreemdelingendienst en de Arbeidsinspectie worden vrijwel geen gevallen van misbruik van de regeling gemeld.

Doel en vraagstelling van het onderzoek

Doel van het onderzoek is allereerst duidelijk te maken of de au pair regeling oneigenlijk wordt gebruikt en zo ja, in welke mate en op welke wijze. Daartoe wordt onderzocht wat de belangrijkste motieven van au pairs zijn om als au pair naar Nederland te komen en van gastgezinnen om een au pair in huis op te nemen. Ook zal het onderzoek nagaan hoe het au pairschap feitelijk wordt ingevuld door gastgezin en au pair en of de au pairs klachten hebben. Verder wordt nagegaan in hoeverre oneigenlijk gebruik van de regeling bekend is bij de bemiddelingsinstanties en wat zij hiermee doen.

Daarnaast moet het onderzoek in beeld brengen of er in de praktijk adequaat toezicht wordt gehouden en welke knelpunten er zijn bij de uitoefening van het toezicht. En tot slot wordt ingegaan op de veranderingen in het aantal aanvragen en toekenningen voor een Machtiging tot Voorlopig Verblijf (MVV) en op het aantal au pairs dat van gastgezin is gewisseld sinds de beleidswijziging van 1 augustus 2000.

Terzijde zij opgemerkt, dat enkele van de hiervoor vermelde voorwaarden, verbonden aan het verblijf als au pair in Nederland, niet eenduidig en voor verschillende uitleg vatbaar zijn. Hiermee wordt bedoeld op de voorwaarden dat de het verblijf in Nederland van de au pair gericht dient te zijn op culturele uitwisseling, dat zij alleen licht huishoudelijk werk mag verrichten en dat het moet gaan om werkzaamheden waarvoor in zijn of haar afwezigheid een alternatief voorhanden is. Ten behoeve van het onderzoek hebben de onderzoekers daar zelf een operationele definitie voor opgesteld.

Onderzoeksopzet en veldwerk

Om de bovengenoemde vragen te kunnen beantwoorden is informatie verzameld bij au pairs, gastgezinnen en sleutelinformanten.

Mondelinge interviews met au pairs

Het lag in de bedoeling mondelinge informatie te verzamelen bij een steekproef van 150 au pairs. Van deze 150 zouden er 100 getrokken worden uit bestaande bestanden

en 50 zouden via andere kanalen worden benaderd. De 100 au pairs zijn getrokken uit het MVV-bestand van januari 2002 - juni 2002, dat een totale omvang had van 381 au pairs. Dezen zijn allen schriftelijk benaderd met het verzoek mee te doen aan het onderzoek. Uiteindelijk heeft dit (nadat een beloning van € 15 was aangeboden) geresulteerd in 81 geslaagde interviews. Voor de werving van de 50 au pairs via andere kanalen is de sneeuwbalmethode gebruikt en een oproep via internet geplaatst. Dit leverde 31 potentiële interviewkandidaten op, van wie er uiteindelijk 27 zijn geïnterviewd. Al met al zijn mondelinge interviews gehouden met 108 au pairs, wat neerkomt op een responspercentage van 26 procent.

De gerealiseerde steekproef van de au pairs is vergeleken met het bestand waaruit de steekproef is getrokken. Dit bleek op twee kenmerken mogelijk te zijn, namelijk leeftijd en land van herkomst. De gerealiseerde steekproef is representatief wat leeftijd van de au pairs betreft. In het onderzoek blijken au pairs uit Oost-Europa echter te zijn oververtegenwoordigd. Nagegaan is of dit heeft geleid tot een vertekening van de onderzoeksgegevens. Dit blijkt niet het geval te zijn.

Schriftelijke enquête met gastouders

De steekproef van de gastouders is onafhankelijk getrokken van die van de au pairs. Uit het INDIAC bestand zijn 300 gastouders benaderd voor een schriftelijke enquête. Van hen hebben 108 gereageerd, wat neerkomt op een responspercentage van 34 procent. Ook bij hen is nagegaan, of de in hun gezin opgenomen au pairs representatief zijn voor het bestand waaruit de au pairs zijn getrokken. Ook in deze steekproef blijken (gastgezinnen van) au pairs uit Oost-Europa oververtegenwoordigd te zijn en ook nu heeft dit niet geleid tot noemenswaardige vertekening van de onderzoeksgegevens.

Gesprekken met sleutelinformanten

Gesprekken zijn gevoerd met functionarissen van de drie instanties die toezicht houden op de au pairregeling, namelijk de Vreemdelingendiensten (onderdeel van regionale politiekorpsen), de Immigratie en Naturalisatiedienst (IND) en de Arbeidsinspectie. Verder zijn gesprekken gevoerd met organisaties die opkomen voor de belangen van au pairs, zoals de FNV en stichting Bayanihan, een zelforganisatie voor Filippijnse vrouwen.

Tot slot zijn gesprekken gevoerd met bureaus en organisaties die bemiddelen voor au pairs. Deze bemiddelingsbureaus variëren van eenmanszaken tot grote organisaties en staan niet centraal geregistreerd. Er zijn in totaal negen bemiddelingsbureaus benaderd van het totaal van naar schatting 30 bureaus.⁵³ Dit verliep niet helemaal naar wens. Hoewel zij dit niet expliciet aangaven, maakten vier bemiddelingsbureaus de indruk niet mee te willen werken aan het onderzoek. Al met al zijn gesprekken gevoerd met medewerkers van vier au pair bemiddelingsbureaus.

53 In 1998 bestonden er ongeveer 30 au pair bemiddelingsbureaus.

Kenmerken van au pairs en gastgezin

Hoewel de steekproeven van au pairs en gastouders onafhankelijk van elkaar zijn getrokken, komen de uitkomsten wat kenmerken van au pairs en gastgezin betreft - voor zover het gaat om dezelfde vragen - vrijwel met elkaar overeen. Ze worden dan ook tegelijkertijd behandeld.

Kenmerken van au pairs

In beide steekproeven zijn de au pairs gemiddeld 22 jaar oud en, op één uitzondering na, van het vrouwelijk geslacht. Tweederde deel is afkomstig uit Oost-Europa, voor het merendeel uit Polen. Het grootste deel van de au pairs blijkt hoog opgeleid te zijn: 45 procent volgt een opleiding op het niveau van HBO of WO. Ruim de helft van degenen die een universitaire opleiding volgen heeft haar studie onderbroken en is van plan verder te gaan studeren als ze is teruggekeerd naar haar eigen land. Ongeveer een op de tien au pairs is van plan langer dan een jaar in Nederland te verblijven.

Kenmerken van de gastgezinnen

In ruim negen op de tien gevallen gaat het in beide steekproeven om twee-oudergezinnen. In ongeveer 80 procent van de gastgezinnen zijn twee of drie kinderen. In 60 procent van de gezinnen gaat het om kinderen beneden zes jaar.

De gastouders zijn gemiddeld hoog opgeleid: van beide ouders heeft ongeveer vier-vijfde deel een opleiding op HBO- of WO-niveau. In vrijwel alle gastgezinnen werken beide ouders. Daarbij werken zij beiden ook voor een groot deel fulltime. Gemiddeld werken de gastouders samen 70 uur per week, terwijl een kwart samen meer dan 80 uur per week werkt, dus een dubbele werkweek heeft. Het netto-gezinsinkomen is dan ook gemiddeld hoog: in zeven op de tien gezinnen is het gezamenlijke netto-inkomen minstens 4000 euro per maand.

Motieven van au pairs en gastgezinnen voor het au pairschap

Au pairs. Jonge mensen worden om diverse redenen au pair. 85 Procent zegt au pair te worden om een vreemde taal en cultuur te leren kennen terwijl 50 procent au pair wordt omdat ze graag met kinderen werken. Een derde deel geeft als reden dat ze voor weinig geld een tijd in het buitenland willen verblijven, terwijl een kwart ervaringen met het werken met kinderen wil opdoen. "Geld verdienen" is voor 17 procent een reden.

Tweederde van de au pairs heeft bewust voor Nederland gekozen. Maar dan de helft van deze groep au pairs wilde naar Nederland omdat zij interesse heeft in het land en de cultuur.

Gastgezinnen. De belangrijkste reden voor een gastouder om een au pair in het gezin op te nemen is om hulp te krijgen bij de zorg voor de kinderen. Op de vraag waarom gekozen is voor een au pair en niet voor een meer gebruikelijke vorm van oppas

geven bijna alle gastouders (85 procent) een antwoord dat er op neerkomt dat het goed is voor de kinderen.

Bij de helft van de gastgezinnen spelen ook de beperkte mogelijkheden van kinderopvang of een Nederlandse oppas een rol. Zo vindt 38 procent de openingstijden van de reguliere kinderopvang niet toereikend en zegt 13 procent dat ze geen oppas konden krijgen.

Bij eveneens de helft van de gastgezinnen is het laten kennis maken met de Nederlandse cultuur een reden om een au pair op te nemen in het gezin. Het aantal gastgezinnen dat een financieel motief noemt is maar klein (15%). Men vindt dan de kinderopvang of een Nederlandse oppas te duur.

Bemiddeling en voorlichting

Vier op de vijf au pairs en bijna driekwart van de gastgezinnen heeft een bemiddelingsbureau gebruikt om een gastgezin respectievelijk een au pair te zoeken. Driekwart van het totaal aantal gastouders heeft betaald voor de bemiddeling, met een gemiddelde van 460 euro.

De belangrijkste informatiebronnen over de au pairregeling zijn overheidsinstanties (Ministerie, Vreemdelingendienst, IND), bemiddelingsbureaus en internet. Tweederde deel van de gastouders heeft meerdere informatiebronnen geraadpleegd en heeft zowel de overheid als bron van informatie gebruikt als het bemiddelingsbureau of internet.

Invulling van het au pairschap

Op verscheidene aspecten is onderzocht hoe het au pairschap in de praktijk wordt ingevuld. Zoals uit het onderstaande zal blijken, komen de antwoorden van de au pairs en gastouders op een aantal aspecten met elkaar overeen, maar soms ook niet.

Werkzaamheden van de au pair volgens de au pair

Tellen we de uren die worden besteed aan het oppassen en verzorgen van kinderen en aan huishoudelijke taken bij elkaar op dan blijkt dat au pairs naar eigen opgave gemiddeld 38 uur per week aan deze taken besteden. Dertig procent van de au pairs werkt binnen het maximum aantal uren dat in de au pair regeling is vastgelegd. De overigen overschrijden de grens van 30 uur, waarvan 41 procent fors omdat zij 40 uur of meer per week werken. Hun werkzaamheden bestaan voornamelijk uit activiteiten in het kader van kinderopvang. Hier besteden zij gemiddeld 29 uur per week aan.

Alle au pairs zeggen ook huishoudelijk werk te verrichten. Rekenen we dweilen, ramen zemen, het schoonmaken van sanitair en in de tuin werken tot de zwaardere (huishoudelijke) werkzaamheden, dan zegt 52 procent van de au pairs, naast kinderopvang, ook zwaardere (huishoudelijke) werkzaamheden te verrichten.

Twintig procent van de au pairs doet, naast hun werk als au pair, ook nog werk buiten het gastgezin.

Tabel 13.1 - Invulling van het au pairschap volgens au pair en gastgezin, in percentages

	Volgens au pair	Volgens gastgezin
<i>Omvang werkzaamheden per week</i>		
- minder dan 20 uur	3	6
- 20 - 29 uur	17	47
- 30 uur	10	33
- 31 - 39 uur	30	12
- 40 uur of meer	41	2
gemiddeld aantal gewerkte uren	38 uur per week	27 uur per week
<i>Zwaarte huishoudelijk werk</i>		
- alleen licht huishoudelijk werk	48	66
- ook zwaar huishoudelijk werk	52	34
<i>Aantal vrije dagen</i>		
- minder dan twee vrije dagen	23	17
- twee vrije dagen	49	44
- drie of meer vrije dagen	28	29
<i>Ander werk buiten gastgezin</i>		
- nee	80	88
- ja	20	12
<i>Zakgeld per maand</i>		
- minder dan 250 euro	8	6
- 250 - 299 euro	42	40
- 300 - 349 euro	31	34
- 350 of meer euro	19	20
gemiddeld bedrag per maand	300 euro	300 euro
<i>Kennismaking met Nederlandse cultuur</i>		
- taal leren	75	72
- cursus volgen	47	33
- met leden van het gastgezin op stap	36	57
- deelnemen aan georganiseerde uitstapjes voor au pairs	25	35
- deelnemen aan andere georganiseerde uitstapjes	18	12
percentage dat kennismaakt met Nederlandse cultuur	90	93%

Werkzaamheden van de au pair volgens de gastouders

Van de gastouders geeft 14 procent aan dat de au pair meer dan 30 uur per week werkt. Naar hun opgaaf wordt er door de au pairs gemiddeld 27 uur per week gewerkt. In bijna alle gastgezinnen valt de zorg voor de kinderen aan de au pair. Wat zij het meest doen is het spelen met de kinderen en ze te eten geven. Vrijwel alle au pairs

doen, naast kinderverzorging, ook huishoudelijk werk. Hanteren we de hierboven aangegeven scheidslijn tussen licht huishoudelijk werk en zwaar huishoudelijk werk dan doet, naar opgaaf van de gastouders, 34 procent van de au pairs ook zwaardere (huishoudelijke) werkzaamheden naast hun taken als kinderopvang.

Twaalf procent van de au pairs doet, eveneens naar opgaaf van het gastgezin, wel eens werk buiten het eigen gastgezin.

Vrije dagen

Bijna een kwart (23 procent) van de au pairs heeft naar eigen zeggen maar één vrije dag of in het geheel geen vrije dagen. De overige 77 procent van de au pairs hebben twee of meer vrije dagen per week. Van de gastouders geeft 83 procent aan dat hun au pair twee of meer vrije dagen per week heeft, terwijl 17 procent zegt dat hun au pair minder dan twee vrije dagen heeft.

Plaats binnen het gezin

Van de au pairs zegt 85 procent zich opgenomen te voelen in het gezin. Bijna alle au pairs hebben, naar zeggen van zowel au pair als gastgezin, een eigen slaapkamer en 86 procent van de au pairs zegt met het gezin mee te eten. 49 Procent van de au pairs gaat volgens eigen zeggen met de familie mee op vakantie en 64 procent gaat wel eens mee met een familie uitstapje. Het gastgezin betaalt in bijna alle gevallen de kosten. Van de gastgezinnen zegt 40 procent de au pair ook mee te nemen op zomervakantie en 58 procent neemt de au pair mee op korte vakanties.

Zakgeld

Alle au pairs ontvangen zakgeld. Het gemiddelde bedrag dat de au pairs volgens eigen zeggen ontvangen ligt op €300 per maand. Voor 84 procent van de au pairs is het zakgeld dat zij ontvangen het bedrag wat van te voren is afgesproken, of zelfs meer. Er is geen verband tussen het aantal gewerkte uren en het zakgeld; au pairs die meer werken krijgen dus niet noodzakelijkerwijs ook meer zakgeld. Ook de gastgezinnen zeggen gemiddeld €300 zakgeld per maand aan de au pair te betalen.

Kennismaking met de Nederlandse cultuur

Van de au pairs is 75 procent naar eigen zeggen doelbewust bezig zich te verdiepen in de Nederlandse cultuur door middel van een cursus of het leren van de Nederlandse taal. Van de gastouders zegt 76 procent dat hun au pair een cursus volgt of een taal leert. Ook via het deelnemen aan uitstapjes voor au pairs of door met de leden van het gastgezin op stap te gaan kan men kennis opdoen van de Nederlandse cultuur. Al met al maken ruim negen op de tien au pairs kennis met de Nederlandse cultuur gedurende hun verblijf als au pair in Nederland.

Discrepantie in de antwoorden

Door de au pairs en gastouders gegeven antwoorden zijn op verschillende punten met elkaar in tegenspraak. Zo zeggen de au pairs dat zij gemiddeld 39 uur per week aan huishouden en kinderopvang besteden terwijl dit volgens de gastouders 27 uur is. Van de au pairs zegt 52 procent zwaar (huishoudelijk) werk te doen terwijl van de gastouders 34 procent aangeeft dat hun au pair zwaar huishoudelijke werkzaamheden verricht. Op andere punten komen de antwoorden echter beter met elkaar overeen, namelijk wat het aantal vrije dagen betreft, de plaats binnen het gezin, zakgeld, en kennisgeving met de Nederlandse cultuur. Met name wat betreft het aantal gewerkte uren en de zwaarte van het werk is er dus verschil in visie tussen gastouders en au pairs.

Tabel 13.2 - Percentage gastouders en/of au pairs dat zich wel en niet aan de regelgeving houdt

	Percentage volgens au pair	Percentage volgens gastouder
<i>Aantal vrije dagen</i>		
- 2 of meer	77	83
- minder dan 2	23	17
<i>Werktijden</i>		
- 30 uur of minder	31	86
- meer dan 30 uur	69	14
<i>Ander werk buiten gastgezin</i>		
- nee	81	88
- ja	19	12
<i>(Verwachte) verblijfsduur</i>		
- maximaal een jaar	91	88
- langer dan een jaar	9	12
<i>Wel of geen zakgeld</i>		
- wel zakgeld	100	100
- geen zakgeld	0	0
<i>Huishoudelijk werk</i>		
- alleen licht huishoudelijk werk	48	66
- ook zwaar huishoudelijk werk	52	34
<i>Culturele uitwisseling</i>		
- wel culturele uitwisseling	90	93
- geen culturele uitwisseling	10	7
<i>Deel van het gezin</i>		
- wel deel van het gezin	85	niet gevraagd
- geen deel van het gezin	15	
<i>Er is een alternatief voor au pair</i>		
- er is wel een alternatief	85	89
- er is geen alternatief	15	11

(In)directe aanwijzingen voor oneigenlijk gebruik

Kijken we naar de feitelijke invulling van het au pairschap dan blijkt dat er in een aantal gevallen wordt afgeweken van de au pair regelgeving. In tabel 13.2 wordt dat nog eens bij elkaar gezet.

Afwijkingen van de regelgeving komen het meest voor met betrekking tot de zwaarte van de werkzaamheden. Ook naar opgaaf van de gastouders zelf is de bijdrage van de au pairs aan het huishouden in een aanzienlijk deel van de gezinnen (een derde tot de helft) niet beperkt tot lichtere huishoudelijke taken. Wat de omvang van het werk betreft is er een vrij sterke discrepantie tussen de antwoorden van de gastouders en de au pairs. Aannemende dat de waarheid ergens in het midden ligt, ligt het aantal gewerkte uren bij de au pairs bij een aanzienlijk deel boven het maximaal toegestane aantal uren.

Wat de andere aspecten van het au pairschap betreft waar de regeling zich expliciet over uitlaat, houdt het overgrote deel van de gezinnen zich wel aan de regeling. In alle gezinnen krijgen de au pairs zakgeld, terwijl in vrijwel alle gezinnen de au pairs op de een of andere manier deelnemen aan de Nederlandse cultuur.

Typering van de relatie tussen gastouder en au pair

In het onderzoek zijn vier verschillende au pair relaties gedefinieerd: de au pair relatie c.q. de oneigenlijke au pair relatie, de kinderoppasrelatie en de relatie gekenmerkt door misbruik van de regelgeving.

- *Au pair relatie:* in deze relatie tussen de au pair en het gastgezin is sprake van een verhouding zoals die in de regeling is bedoeld: de au pair verblijft in het gastgezin op voet van gelijkwaardigheid met de andere leden van het huishouden en maakt daarvan deel uit, ze werkt niet meer dan 30 uur in de week, doet alleen licht huishoudelijk werk, heeft tenminste twee vrije dagen, krijgt zakgeld, doet geen werk buiten het gastgezin, blijft niet langer dan een jaar in Nederland en krijgt de gelegenheid om met de Nederlandse samenleving en cultuur kennis te maken. Verder is voor de au pair een alternatief aanwezig: zij is niet als enige verantwoordelijk voor de kinderopvang in het gezin.
- *De oneigenlijke au pair relatie:* in deze relatie tussen de au pair en het gastgezin worden één of meer van de regels uit de au pair regeling overtreden. Nagegaan is in hoeveel gevallen het voorkomt dat au pairs en gastgezinnen op enigerlei wijze afwijken van de regelgeving.
- *De kinderoppasrelatie:* van een kinderoppasrelatie is sprake als er in het gezin geen alternatieve opvang bestaat voor de au pair voor de opvang van kinderen. Voor het vaststellen van alternatieve opvang wordt gebruik gemaakt van drie criteria, namelijk het aantal uren dat de gastouders werken, de leeftijd van de kinderen waar de au pair voor moet zorgen en of de gastouders gebruik maken van opvang voor de kinderen. Is er geen opvang voor de kinderen in plaats van de au pair, heeft ze zorg voor een kind jonger dan vier jaar en werken de gastouders samen 60 uur of meer,

dan kan er sprake zijn van een kinderoppasrelatie. Het betreft hier dus een vermoeden; deze relatie kan niet worden bewezen.

- *De relatie gekenmerkt door misbruik van de regelgeving:* hiervan is sprake als er door het gastgezin één of meerdere regels worden overtreden ten aanzien van de arbeidsrelatie én een of meerdere regels worden overtreden met betrekking tot de positie in het gezin van de au pair.

Indien er van geen enkele regel wordt afgeweken is er sprake van een au pair relatie zoals deze in de regeling is bedoeld. Geconcludeerd kan worden dat, naar opgave van de au pairs in het onderzoek, er in 7 procent van de gevallen sprake is van een zuivere au pair relatie met het gastgezin. Naar opgave van de gastgezinnen heeft 28 procent een zuivere au pair relatie (zie tabel 13.3). Een sterke afwijking van de regels (dit is een afwijking op drie gebieden of meer) doet zich volgens de au pairs voor bij 30 procent van de gezinnen en volgens de gastouders bij 7 procent.

Als van een van de regels wordt afgeweken is er sprake van een oneigenlijke au pair relatie. Volgens opgave van de au pairs is er dus in 93 procent van de gevallen sprake van een oneigenlijke au pair relatie. Houden we de informatie van de gastgezinnen aan, dan is dat bij 72 procent het geval.

Tabel 13.3 - Overzicht van de verschillende relatievormen in percentages

	Volgens au pairs	Volgens gastgezinnen
Au pair relatie	7	28
Oneigenlijke au pair relatie	93	72
Kinderoppassrelatie	15	11
Oneigenlijke arbeidsrelatie	91	60
Oneigenlijke positie in het gezin	24	16
Relatie met misbruik van regelgeving	23	8

Een indirect signaal voor oneigenlijk gebruik is het gegeven dat de gastouders voor de opvang van de kinderen afhankelijk zijn van de au pair. Is dit het geval dan kan er sprake zijn van wat hiervoor is aangeduid met 'kinderoppassrelatie'. Het au pairschap kan in 11 tot 15 procent van de gastgezinnen (afhankelijk van wie als informatiebron wordt gezien) worden getypeerd als een kinderoppassrelatie.

Verder zijn binnen de au pairregeling twee deelgebieden onderscheiden, namelijk die welke de arbeidsrelatie betreffen (werktijden, aantal vrije dagen, zakgeld, ander werk buiten het gastgezin, zwaarte van het huishoudelijk werk) en die welke betrekking hebben op de positie in het gezin van de au pair (culturele uitwisseling, geen alterna-

tief voor au pair). In 60 procent tot 91 procent van de gezinnen wordt de au pairregeling overschreden voor wat betreft die regelingen die slaan op de arbeidsrelatie; bij de regelingen die slaan op de positie van de au pair in het gezin is er bij 16 procent tot 24 procent sprake van overtreding van de regelgeving.

Als er sprake is van een oneigenlijke arbeidsrelatie én van een oneigenlijke positie van de au pair in het gezin, spreken we van een relatie die wordt gekenmerkt door misbruik van de regelgeving. Met enige voorzichtigheid (er zijn immers door de onderzoekers zelf in enkele gevallen een operationele definitie opgesteld van wat moet worden verstaan onder oneigenlijk gebruik) kan worden gesteld dat in 8 tot 23 procent van de gevallen het au pairschap wordt ingevuld op een manier dat sprake is van misbruik van de regelgeving.

Bewegingsvrijheid en psychisch of fysiek misbruik

Bijna alle au pairs hebben zelf hun paspoort in hun bezit. Bij één au pair wordt het paspoort door de gastouders bewaard. Verder zeggen twee au pairs dat ze niet zomaar terug kunnen keren omdat de gastouders hen niet laten gaan.

Er is de au pairs ook gevraagd naar mogelijk fysiek misbruik. Dit blijkt niet voor te komen, er is althans niet over gerapporteerd. In enkele gevallen is er sprake van psychisch misbruik. Acht procent van de au pairs is wel eens uitgescholden of heeft vernederende opmerkingen moeten aanhoren. Overigens niet door de gastouders; in alle gevallen gebeurde dit door de kinderen in het gezin. Het is nooit voorgekomen dat een van de leden van het gezin een seksueel getinte opmerking jegens de au pair maakte, en één au pair heeft één keer meegemaakt dat de gastmoeder met straf dreigde (inhouden van zakgeld). Wel heeft 17 procent van de au pairs zich wel eens ongemakkelijk gevoeld door de manier waarop ze werd bejegend door de gastmoeder of een van de andere gezinsleden. Het ging bij allemaal echter om een incidenteel geval.

Klachten van au pairs en conflicten tussen gastouders en au pairs

Veertig procent van de au pairs heeft klachten over hun verblijf in Nederland als au pair. De meeste klachten hebben betrekking op de hoeveelheid huishoudelijk werk die ze moeten verrichten, het aantal uren dat ze voor de kinderen moeten zorgen of de manier waarop ze worden behandeld. Driekwart van hen heeft over haar klachten gesproken, meest met andere au pairs en familie en vrienden. Een minderheid heeft (ook) met de gastouders hierover gesproken of met het bemiddelingsbureau. Slechts in vijf gevallen heeft dit tot een oplossing geleid. Een kwart van de au pairs met een klacht heeft deze niet geuit omdat ze niet weten bij wie ze terecht kunnen.

Van de gastouders zegt 36 procent dat ze wel eens (meestal niet meer dan een enkele keer) een conflict heeft gehad met de au pair. Het betreft dan in bijna de helft van de gevallen een conflict over de schending van de huisregels.

Beoordeling van het au pairschap

Ruim tweederde van de au pairs heeft in het algemeen een positief oordeel over het au pairschap in Nederland en 27 procent oordeelt neutraal. Drie procent van de au pairs heeft een negatief idee bij het au pairschap. De beoordeling van de au pairs over hun verblijf in Nederland heeft geen relatie met het aantal uren dat ze moeten werken of hun inkomen per maand.

Van de gastouders vermeldt 84 procent tevreden te zijn met de au pair, en 89 procent zou nog wel eens een au pair in het gezin willen opnemen. Bijna allen kunnen anderen aanraden een au pair in dienst te nemen. In de toelichting hierop worden vrijwel steeds dezelfde positieve aspecten verbonden aan een au pair in het gezin genoemd, namelijk dat de werktijden van een au pair flexibel zijn, dat het rust geeft in een gezin ('maakt het leven met twee banen en twee kinderen een stuk gemakkelijker'), dat het gezellig is, dat het regelmaat geeft aan de kinderen en voor hen ook leuk is. Wel wordt als voorwaarde gesteld dat het huis er zich voor moet lenen: de au pair moet een goede eigen ruimte hebben.

Bekendheid bij de bemiddelingsinstanties van oneigenlijk gebruik

Of de bemiddelingsinstanties op de hoogte zijn van oneigenlijk gebruik van de au pair regelgeving is niet echt duidelijk geworden. Opmerkelijk is dat bijna de helft van de benaderde bureaus niet te spreken was te krijgen voor dit onderzoek. De medewerkers van de bemiddelingsbureaus die wel hebben meegewerkt geven aan dat zij, als zij geconfronteerd worden met een klacht, contact zoeken met gastgezin en au pair om de zaak te bespreken. Alle geïnterviewde medewerkers van bemiddelingsbureaus zeggen echter dat dit zelden voorkomt.

Toezicht op de invulling van het au pairschap

Het toezicht op de au pairregeling ligt in eerste instantie bij de Vreemdelingendienst. De Vreemdelingendienst en de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) controleren bij de aanvraag voor een Machtiging voor Voorlopig Verblijf (MVV) de gegevens van de au pair en die van het gastgezin dat als referent fungeert. In sommige regio's moeten de au pair en een lid van een gastgezin bij de Vreemdelingendienst verschijnen voor het ondertekenen van de bewustverklaring, maar niet in elke regio hoeft men persoonlijk te verschijnen. Nadat de verblijfsvergunning is afgegeven wordt er niet intensief gecontroleerd of het gastgezin of de au pair zich aan de au pair regeling houden. De geïnterviewde medewerkers van de Vreemdelingendienst geven aan dat de prioriteiten op andere terreinen liggen. Zeven procent van de gastgezinnen zegt wel eens vanwege een controle contact te hebben gehad met de Vreemdelingendienst. Van de au pairs heeft 13 procent om die reden contact gehad met deze dienst. De arbeidsinspectie komt pas in actie als ze getipt is dat een au pair illegaal werkt. Dit komt bijna nooit voor.

Veranderingen in het aantal MVV aanvragen en toekenningen

De vraag of de beleidswijziging van 1 augustus 2000 invloed heeft gehad op het aantal MVV aanvragen en toekenningen is slechts gedeeltelijk te beantwoorden. In de periode augustus 1999- juli 2000 zijn 1499 MVV aanvragen met verblijfsdoel au pair ingediend. In de periode augustus 2000 - juli 2001 974. Het is mogelijk dat dit te maken heeft met de beleidswijziging van 1 augustus 2000, maar zeker is dit niet. Het is een signaal, meer niet. Door de IND wordt namelijk geregistreerd hoeveel aanvragen worden ingewilligd. Echter, hierbij wordt de beslissingsdatum gehanteerd. Aanvragen die 1999 zijn ingediend kunnen in 2000 worden ingewilligd. Toekenningen worden zodanig geregistreerd dat niet mogelijk is na te gaan of de beleidswijziging van augustus 2000 invloed heeft op het aantal toekenningen.

Aantal au pairs dat gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid om van gastgezin te wisselen sedert de beleidswijziging van 1 augustus 2000

De gegevens van au pair en gastgezinnen worden niet zodanig geregistreerd dat wisselingen van gastgezinnen kunnen worden vastgesteld. Uit het onderzoek onder de au pairs blijkt dat het wisselen van gastgezinnen wel voorkomt. Zeven au pairs (6 procent) zijn volgens eigen zeggen van gastgezin gewisseld.

13.2 Conclusies

De conclusies worden geformuleerd aan de hand van de onderzoeksvragen die ten grondslag hebben gelegen aan dit onderzoek.

1) Wat zijn de belangrijkste motieven van au pairs uit derde landen om als au pair naar Nederland te komen en van gastgezinnen om een au pair in huis te nemen?

Volgens de au pair regeling is het au pairschap in de eerste plaats bedoeld om jongeren te laten kennismaken met de Nederlandse cultuur. Dit is ook de door de au pairs meestgenoemde reden voor hun au pairschap. Daarnaast is een aanzienlijk aantal au pair geworden omdat ze graag met kinderen werken. Slechts een minderheid geeft een economisch motief op. Voor de gastouders was het feit dat door een au pair de kinderen meer thuis in hun eigen omgeving kunnen blijven de voornaamste reden om een au pair in het gezin op te nemen.⁵⁴

2) Hoe wordt het au pairschap feitelijk ingevuld door gastgezin en au pair?

Hoewel de gegevens verkregen bij au pairs en gastouders in het algemeen redelijk met elkaar overeenkomen, is dat niet het geval ten aanzien van de omvang en aard van de werkzaamheden. De au pairs zeggen gemiddeld beduidend meer uren te werken (38 uur per week) dan zij volgens de gastouders doen (27 uur gemiddeld per

⁵⁴ Tabel 7.3

week). Naar opgaaf van de au pairs overschrijden zeven op de tien het maximaal toegestane aantal uren; naar opgaaf van de gastouders niet meer dan een op de zeven. Het lijkt niet onwaarschijnlijk dat de au pairs meer bezigheden meetellen dan de gastouders. Volgens de informatie verstrekt door de au pairs doet verder de helft ook zwaar huishoudelijk werk, volgens de gastouders is dat bij een derde deel het geval. Voor het overige voldoet de meerderheid van de gastgezinnen aan de regelgeving: alle au pairs krijgen zakgeld, in vrijwel alle gastgezinnen maken zij deel uit van het gezin en in ongeveer vier op de vijf hebben zij minstens twee vrije dagen per week. Ook hebben zij in negen op de tien gevallen de mogelijkheid kennis te maken met de Nederlandse cultuur.

3) In hoeverre hebben au pairs klachten en wat gebeurt hiermee?

Fysiek misbruik van de au pairs komt in dit onderzoek niet voor. Psychisch misbruik komt, zij het sporadisch, wel voor. Vier op de tien au pairs hebben klachten over hun verblijf in Nederland. Meestal gaan deze over de omvang van hun werkzaamheden of de manier waarop ze worden behandeld. Slechts een minderheid heeft hierover gesproken met het bemiddelingsbureau. Toch heeft ruim tweederde van de au pairs in het algemeen een positief oordeel over hun verblijf in Nederland.

4) Zijn er (in)directe aanwijzingen voor oneigenlijk gebruik?

Gastgezinnen waarin geen enkele inbreuk wordt gemaakt op de au pairregeling zijn in de minderheid. In zeven tot negen van de tien gastgezinnen (afhankelijk wie als informatiebron fungeert, de au pair of het gastgezin) wordt op een of andere manier inbreuk gemaakt op de regeling. Daarbij gaat het vooral over inbreuk op die regels die de arbeidsrelatie tussen au pair en gastouder betreffen, zoals omvang van de werkweek en zwaarte van het werk. Inbreuk op de regelgeving met betrekking tot haar positie in het gezin komt beduidend minder vaak voor. In een tot twee op de tien gastgezinnen kan gesproken worden van misbruik van regelgeving.

5) In hoeverre is oneigenlijk gebruik bekend bij de bemiddelingsinstanties?

Gesteld kan worden dat bemiddelingsbureaus zich, buiten hun informerende taak, niet actief bezig houden met de vraag in hoeverre er oneigenlijk gebruik wordt gemaakt van de regelgeving. Medewerkers van bemiddelingsbureaus worden nauwelijks geconfronteerd met klachten van au pairs.

6) Op welke wijze en in welke mate wordt er toezicht gehouden op de invulling van het au pairschap?

Het toezicht op de au pairregeling ligt in eerste instantie bij de Vreemdelingendienst. De prioriteiten van de vreemdelingendienst liggen echter niet op dit terrein. Wanneer de MIV is geregeld en de au pair in Nederland is, vinden nog maar sporadisch controles plaats. De arbeidsinspectie reageert alleen na tips, en controleert niet actief.

7) Wat zijn de eventuele knelpunten bij de uitoefening van het toezicht?

Als knelpunt bij de uitoefening van toezicht kan worden gezien, dat oneigenlijk gebruik in een aantal opzichten moeilijk is aan te tonen doordat de regelgeving deels in vage, niet concrete termen is opgesteld. Waar de grens ligt tussen licht en zwaar huishoudelijk werk, wanneer wel of niet sprake is van culturele uitwisseling, en wat wordt verstaan onder de regeling dat de au pair niet als enige verantwoordelijk mag zijn voor de opvang van de kinderen, wordt niet omschreven in de wet. De Vreemdelingendienst geeft dan ook te kennen dat oneigenlijk gebruik van de regeling moeilijk is aan te tonen, zeker als er geen klager is.

Als ander knelpunt kan worden gezien dat een au pair niet snel klagen omdat ze, als ze in het gelijk wordt gesteld, bijvoorbeeld als ze feitelijk arbeid in de zin van de WAV verricht, het land moet verlaten. Als ze om wat voor reden dan ook de relatie met het gastgezin verbreekt, verliest ze haar verblijfsgrond, tenzij ze direct een ander gastgezin weet te vinden.

8) Hoeveel au pairs hebben van de mogelijkheid gebruik gemaakt om van gastgezin te wisselen sedert de beleidswijziging van 1 augustus 2000?

Uit het onderzoek onder de au pairs blijkt dat het wisselen van gastgezinnen voorkomt. Zeven au pairs (6 procent) zijn volgens eigen zeggen van gastgezin gewisseld. De registratiegegevens laten het niet toe via bestandsanalyse antwoord te geven op deze vraag.

9) Welke veranderingen zijn er te constateren in het aantal MVV aanvragen en toekenningen sedert de beleidswijziging van 1 augustus 2000?

In de periode augustus 1999- juli 2000 zijn 1499 MVV aanvragen met verblijfsdoel au pair ingediend. In de periode augustus 2000 - juli 2001 974. Toekenningen worden zodanig geregistreerd dat niet mogelijk is na te gaan of de beleidswijzigingen van augustus 2000 invloed heeft op het aantal toekenningen.

Bijlagen

Bijlage 1

Antwoorden van au pairs op meningsvragen over het verblijf in Nederland, in percentages (n=107)

	Eens	Neutraal	Niet eens
Alle taken in het gezin waar ik verblijf worden gelijk verdeeld over de (volwassen) gezinsleden	60	7	32
De verzorging van de kinderen komt voor het grootste deel op mij neer	43	22	35
Ik voel me als een lid van het gezin	65	20	15
Er wordt door het gastgezin rekening gehouden met mijn wensen en behoeften	81	13	6
Ik wil zo snel mogelijk naar huis	15	13	72
Ik voel me alleen maar een kinderoppas en huishoudster	11	17	72
Als ik dit van te voren had geweten was ik nooit als au pair naar het buitenland gegaan	10	11	79
Ik kan erg goed opschieten met de leden van het gastgezin	62	27	11
Ik blijf alleen maar bij dit gastgezin omdat ik me verantwoordelijk voel voor de kinderen	5	13	82
Dit is tot nu toe de mooiste tijd van mijn leven	47	32	21
De belangrijkste reden om au pair te worden was werken en geld verdienen	13	15	72
Ik leer veel/heb veel geleerd over de Nederlandse cultuur en samenleving	82	12	6
Als ik thuiskom zou ik anderen ook aanraden au pair te worden	50	32	18
Ik zou graag naar een ander gastgezin willen	15	6	78

Bijlage II

Tabel behorende bij hoofdstuk 6 - Afwijkingen ten aanzien van de arbeidsrelatie in combinatie met afwijkingen in de relatie met het gezin, in percentages van de totale steekproef (n=107)

<i>Afwijkingen t.a.v. arbeidsrelatie</i>	<i>Afwijkingen t.a.v. relatie met het gezin</i>		
	<i>geen afwijking</i>	<i>één aspect</i>	<i>twee aspecten</i>
<i>geen afwijking</i>	8	1	-
<i>één aspect</i>	28	11	1
<i>twee aspecten</i>	24	6	-
<i>drie aspecten</i>	12	5	-
<i>vier aspecten</i>	3	-	-

Tabel behorende bij hoofdstuk 11 - Combinatie van afwijking van regelgeving met betrekking tot arbeidsrelatie en situatie in het gezin, in percentages van de totale steekproef (n=108)

<i>Arbeidsrelatie</i>	<i>Situatie in het gezin</i>		
	<i>een afwijking</i>	<i>één afwijking</i>	<i>totaal</i>
<i>geen afwijking</i>	33	7	40
<i>één afwijking</i>	39	7	46
<i>twee afwijkingen</i>	10	1	11
<i>drie afwijkingen</i>	3	0	3
<i>totaal</i>	84	16	100

